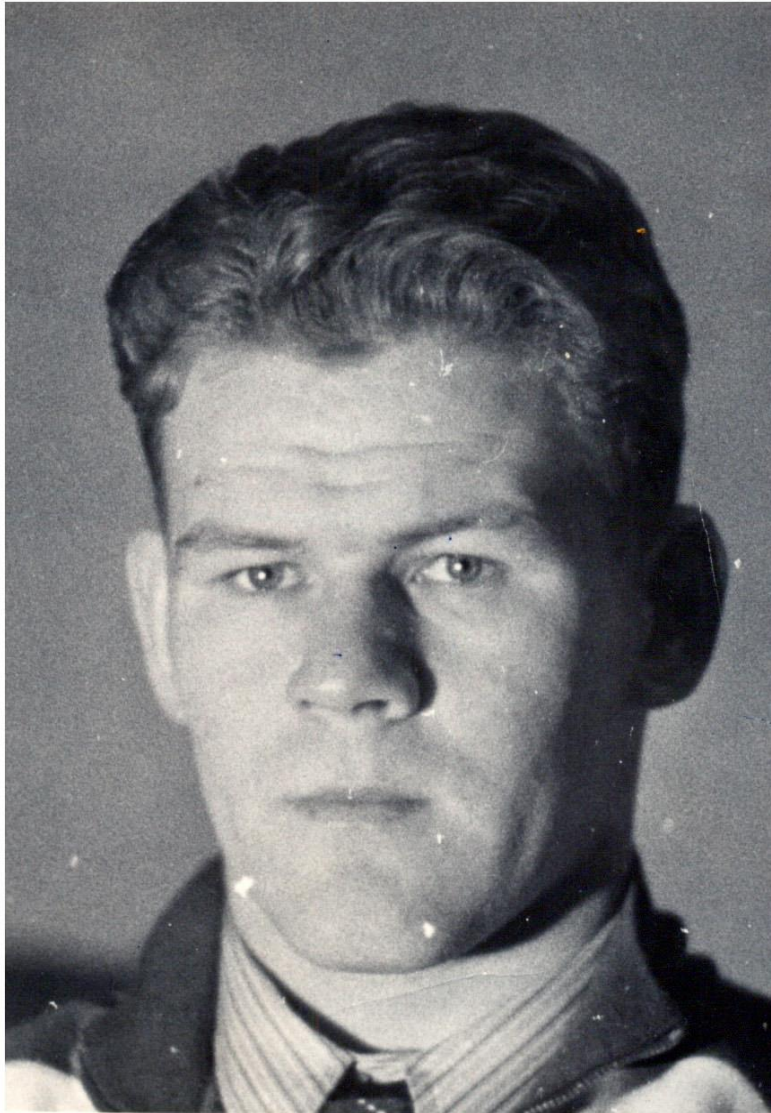

Painija – urheiluneuvoja – valmentaja - urheilutoimittaja
Veikko Tarvainen Varkauden Tarmo
s. 3.5.1916
k. 11.7.1991

Veksan Tarina

Painija Tarvainen, Veikko Johannes

s. 3.5.1916
k. 11.7.1991

Seura ja lajit

Varkauden Tarmo paini ja yleisurheilu
Varkauden Tarmo miesvoimistelu

Urheilun menestykset

Suomen mestaruuskilpailut v. 1942 yleinen kr.room.paini sarja 72 kg 2. sija
Suomen mestaruuskilpailut v. 1944 yleinen kr.room.paini sarja 72 kg 1. sija
Suomen mestaruuskilpailut v. 1947 yleinen kr.room.paini sarja 73 kg 3. sija
TUL:n mestaruuskilpailut v. 1935 yleinen kr.room.paini sarja 67,5 kg 3. sija
TUL:n mestaruuskilpailut v. 1939 yleinen kr.room.paini sarja 70 kg 1. sija
TUL:n mestaruuskilpailut v. 1940 yleinen kr.room.paini sarja 72 kg 1. sija
TUL:n mestaruuskilpailut v. 1941 yleinen kr.room.paini sarja 72 kg 2. sija
TUL:n mestaruuskilpailut v. 1942 yleinen kr.room.paini sarja 72 kg 1. sija
TUL:n mestaruuskilpailut v. 1943 yleinen kr.room.paini sarja 72 kg 1. sija
TUL:n mestaruuskilpailut v. 1944 yleinen kr.room.paini sarja 72 kg 2. sija
TUL:n mestaruuskilpailut v. 1945 yleinen kr.room.paini sarja 72 kg 1. sija
TUL:n mestaruuskilpailut v. 1946 yleinen kr.room.paini sarja 72 kg 1. sija
TUL:n mestaruuskilpailut v. 1948 yleinen kr.room.paini sarja 73 kg 2. sija
Rintamamiespaini kilpailut v. 1942 kr.room.paini sarja 72 kg 1. sija
Useita kreikkalais-roomalaisen painin kansallisia ja kansainvälisiä kilpailuja.
Olympiakarsinnat v. 1948
Suomi-Ruotsi maaottelu v. 1940
Suomi-Ruotsi maaottelu v. 1941
Varkauden kauppalan urheiluneuvoja

Urheilun luottamustoimia

Espoon urheilulautakunnan puheenjohtaja v. 1964-1966 ja jäsen v. 1967-1968
Varkauden Tarmo puheenjohtaja, sihteeri ja johtokunnan jäsen v. 1954 saakka.
Varkauden Tarmo painijaoston jäsen ja kunniajäsen
TUL:n liittokokousedustaja v. 1948.
Varkauden Tarmo painivalmentajana, olympiavalmentajana sekä TUL:n päätoiminen painivalmentajana.

Muut harrastukset ja luottamustoimia

Varkauden kauppalan hallituksen jäsen v. 1953
Varkauden Lehden urheilutoimittajana v. 1946 - 1954
Kansan Sanan urheilutoimittajana v. 1954 - 1956
Kansan Uutisen urheilutoimittajana v. 1956 - 1969
Veikkaus-Lotto lehden toimittajana v. 1969 alkaen - ??
Nuorena Varkauden kauppalan raittiusosaston jäsen ja sos.dem. nuoriso-osaston jäsen, harrastuksena hänellä oli musiikki ja soittaminen.

Veikko Tarvainen, Varkauden Tarmon painiohjaajana 50-luvulla

Vantaa 27.7.1987

Saatesanat

Varkauden Tarmo ry tulee 1992 toimineeksi jo 80 vuotta. Merkkivuottaan seura on päättänyt juhlistaa omalla 80-vuotisesta toiminnastaan kertovalla historian kirjalla. Oheinen muistiin omin käsin merkitsemä urheilullisten toimieni elämäkerta liittyy mainittuun Tarmon historiahankkeeseen. Minua pyydettiin muistelemaan näkemääni ja kokemaani. Se on nyt tässä luettavissanne.

Olen pahoillani, että en ole osannut kirjoittaa lyhyemmin, helpommin luettavaksi. Tekstissäni vilisee lukuisia määrää kieli- ja lyöntivirheitä. Eläkeläisenä en voi puolustautua kiireisiinkään vetoamalla, joten minun olisi pitänyt osoittaa suurempaa huolellisuutta.

Siitäkin huolimatta, että olen naputellut itsekehun korkeata veisuani 74 liuskaa, totean monen mielestäni merkittävän asian jääneen kertomatta. Ehkä on parempi, ettei niitä kerrotakaan. Minä vain ehkä kuvittelen niiden merkitystä. Nykypäivä hymyilee vanhan miehen tärkeilylle.

Suomen Urheilumuseolla on käynnissä urheilun perinnekeräys. Myös minut on kutsuttu siihen mukaan. Jätän oheisen urheilullisen elämäni tarinan tähän keräykseen. Kaikki aineisto on tutkijoiden kuin uteliaitten vapaasti käytettävissä. Mikäli aineistoa käytetään julkisissa tiedotusvälineissä, toivon mainittavan myös lähde, jutun alkuperä.

Olen liittänyt mukaan lähdeluetteloksi eräitä asiakirjoja, kopioita ja jäljennöksiä. Näin siksi, että ehkä muutamat kertomani tapaukset herättävät lukijassa epäilyn, että kirjoitetaanko tässä nyt ihan täyttä totta. Pyrkimykseni on välttyä valehtelijan titteliltä, siksi olen kerännyt hallussani säilyneistä asiakirjoista oheisena seuraavan otoksen.

Liityin Varkauden Tarmoon vuoden 1930 tammikuussa. Olen seuran kunniajäsen, josta olen kovasti ylpeä.

Varkauden Tarmon jäsenenä, seuran eri toiminnoissa mukana olleena, olen kokenut monia miellyttäviä elämyksiä. Ne kuuluivat nuoruuteeni ja antoivat minulle runsaasti elämänviisautta ja kokemuksia myöhempiä toimiani varten.

Kuten ei perhepiirissäkään, niin ei myöskään seuratoiminnassa, välttyä pikku riidoilta ja sanasodalta. Näin tapahtui myös minulle suhteessani Varkauden Tarmoon. Olen ne jo vuosia sitten unohtanut ja jännään seurani urheilullisia taistoja sille aina onnea toivottaen.

Oheisessa urheilullisessa elämäkerrassani mainitaan myös VarTP, Varkauden Työväenpaloilijat. En itse ollut aktiivinen jää- enkä jalkapalloilija. Toimiessani liikuntaneuvojana jouduin toimieni velvoittamana hoitamaan myös palloiluasioita ja lisäksi olin mukana seuraan perustamassa vuonna 1939.

Näillä saatesanoilla jätän urheilullisen elämäkertani Varkauden Tarmon historian kirjoittajien sekä Suomen Urheilumuseon perinnekeraäystoimikunnalle tutkiskeltavaksi.

Veikko Tarvainen

Veikko Johannes Tarvainen, synt. 3.5.1916 Varkaudessa, kuoli 11.7.1991

Vanhemmat

Ada Maria os. Natunen, synt. 3.4.1890 Rantasalmella, kuoli Varkaudessa 23.2.1959.

Kalle Reinhold Tarvainen, synt. 19.8.1885 Leppävirralla. Kirvesmies. Kuoli 23.12.1941.

Aviopuoliso

Laina Edith os. Kinnunen, synt. 4.10.1915 Joroisissa. Liikeapulainen. Avioliitto solmittu 26.11.1940.

Lapset

Pirkko Tarvainen, synt. 17.12.1940 Varkaudessa. Valt.tiet.kand. Kirjeenvaihtaja yleisradion filmiosastolla.

Poikavuodet

Varkaus oli lapsuusvuosinani vain pieni tehdaspaikkakunta, jossa laskettiin 1918 olleen vain n. 4500 asukasta. Varkaus oli keskeistä jakautunut siten, että toinen puoli Varkautta kuului Joroisiin, toinen Leppävirtaan. Kuntien keskeinen raja oli myös läänien rajana.

Vuonna 1918 kansalaissodassa käytiin Varkaudessa 24 tunnin taistelu valkoisten ja punaisten kesken. Taistelussa kaatui yhteensä 32 henkeä. Jälkiselvityksessä valkoiset voittajat teloittivat virallisten tietojen mukaan 256 "punikkia". Haudankaivaja Niirasen merkintöjen mukaan teloitettuja oli kuitenkin 457, joka luku on merkitty myös punaisten hautakiveen.

Kasvoin ja kävin kansakouluni ympäristössä, jossa lähes jokaisesta kodista oli kaatunut tai teloitettu joku läheinen sukulainen. Isäni oli myös punakaartissa, mutta onnistui antautumisen jälkeen pakenemaan pahimman teloitusaallon yli. Joutui kuitenkin kiinni, tuomittiin kenttäoikeudessa ensin kuolemaan, sitten tuomio muutettiin 20 vuoden vankeudeksi. Kärsi tuomiotaan Kuopion lääninvankilassa ja armahdettiin kahdeksan kuukauden kuluttua.

Isäni oli monipuolinen työmies, taitava suutari ja puuseppä. Varsinainen leipätyöammatti oli kirvesmies. Vuonna 1923 isä teki perheellemme omakotitalon Kuoppakankaalle. Perheeseemme kuului isän ja äidin lisäksi minua viisi vuotta vanhempi Vilho -veli ja kolme vuotta nuorempi Matti. Äiti hoiti kotona taloutta, kuten siihen aikaan perheäidit yleensäkin.

Rakennustyöläisenä isäni joutui kokemaan työttömyyden, mutta monipuolisena ammattimiehenä hakeutui työttöminä aikoinaan toisiin ammatteihin. Varsinaista puutetta emme joutuneet kokemaan, kuten monet naapurimme.

Me saimme kasvaa vapaasti. Kansakoulussa menestyimme melko hyvin, varsinkin nuorin veljeni Matti. Minä mielin kansakouluni päättyessä päästä oppikouluun. Kävin pääsykokeissa ja minut hyväksyttiin suoraan toiselle luokalle. En kuitenkaan mennyt oppikouluun. Isäni ei ollut asiasta erityisemmin innostunut, vaikka kansakoulun opettaja Kalle Väänänen isääni kouluttamiseen kehottikin.

- Ei sieltä koulusta tule kuin porvareita. Ja niitä ei meidän perheessä tarvita, hän sanoi.

Työväentalo opin antajana

Kuoppakankaalta Taulumäelle sos.dem. yhdistyksen omistamalle työväentalolle oli matkaa noin 600-700 metriä. Työväentalo oli 1920-1930 luvuilla meidän harrastusten keskus. Minä kuuluin niihin, joille työväentalo oli kuin toinen koti.

Minä aloitin ns. järjestötoimintani työväentalolla lasten raittiusosastossa. Ohjaajana oli Alma Mäkelä. Tietämäni mukaan Väinö Leskisen äidin sisko. Hän oli hyvä ohjaaja. Me pidimme hänestä. Vieläkin muistan, mitä me Alman ohjauksella leikimme ja lauloimme.

Lasten raittiusosastosta siirryin sos.dem. nuoriso-osastoon. Minä soitin mandoliinia sekä viulua. Säestin kisälliporukkaa sekä soitin nuoriso-osaston orkesterissa. Soitimme tansseissakin ja nuoriso-osastomme orkesterista tuli sitten myöhemmin ihan oikea tanssiorkesteri. Sen nimenä oli muistaakseni Garioga. En ollut enää siinä mukana, minä jouduin urheilun pariin.

Työväentalo oli myös Tarmon toiminnan keskus. Juhlasalissa voimisteltiin, kuuluin seuran miesvoimistelujoukkueeseen 1930 luvun taitteessa. Työväentalon yläkerrassa, keittiön yläpuolella, painittiin. Se oli niin pieni huone, ettei siihen mahtunut painimatto kokonaisuena. Peseytymisvesi noudettiin alakerrasta, keittiöstä. Se oli meidän pikkupoikien hommaa mm. vuosina 1927-1928 vuosina, jolloin Varkaudessa oli rakennustöissä mm. Kalle Ponsen ja Vihtori Liljeqvist Helsingistä. Muistan pesseeni monen monta kertaa Kalle Ponsenin selän. Sain siitä Ponsenilta aina markan pesupalkkaa.

Todettakoon, että työväentalossa toiminnat mm. kisällilauluporukoissa, olivat yhteisiä. Se lauluporukka, jota säestin ja jossa lauloinkin, esiintyi samalla myös Tarmon porukkana, vaikka oli kokoonpanoltaan ihan sama kuin nuoriso-osaston nimissäkin esittäytyneet.

"Tarvaisen hullu-poika"

Varkaus itsenäistyi omaksi kunnakseen, kauppalaksi, vuoden 1930 vaihteessa. Tarmon aloitteesta oli käynnissä talkootöinä ja Joroisten kunnan rahallisesti tukema ns. urheilukentän rakentaminen Joutenlahden kansakoulun läheisyyteen. Ennen kentän valmistumista pidettiin Tarmon jäsenkeskeisiä juoksukilpailuja Joutenlahdessa ns. "Mertasen suoralla", maantiellä. Muistan olleeni useamman kerran pikkupoikien sarjassa mukana. Voitin ja sain siinä poikaporukan mukana kipinän yleisurheiluun.

Erkki Puustinen, minua pari vuotta vanhempi, oli yksi innokkaimmista ja niinpä me teimme Kuoppakankaan takamaastoon omat urheilupaikat, pituus- ja korkeushyppyä varten. Elettiin jo muistaakseni vuotta 1931, ja olimme Erkin kanssa liittyneet jo Tarmoon, kun Joutenlahden kenttä valmistui ja siellä ryhdyttiin pitämään jäsenkilpailuja. Eräänä päivänä Erkki tuli tuohuksissaan kertomaan, että nyt Veksa saat parempasi. Tarmoon on tullut Leppävirroilta sellainen uusi poika, että työntää kuulaakin ainakin 13 metriä.

- Se on vale, sanoin. Minä kun en työntänyt täyttä 12 ja kukaan ei ollut vielä minua voittanut.

Kävin sitten tämän uuden pojan kanssa kamppailun 5-ottelussa. Hävisin joka lajin. Se oli minulle katkera nöyryytys. Silloin teimme merkittävän ratkaisun yhdessä Erkki Puustisen kanssa. Päätimme ottaa päälaajiksemme painin, johon olimme vesipoikana jo tutustuneet.

- Yleisurheilu on akkojen laji, vakuuttelimme.

Se Tarmon uusi tulokas Aki Tammisto, joka vuonna 1936 oli mm. mukana Berliinin olympiakisoissa, muutettuaan seuraa ja liittoa.

Akin isä oli teloitettu 1918. Hän asui äitinsä, joka oli liikeapulaisena Ol. Työvoimassa, ja vanhemman veljensä Sulon kanssa työväentalon takana pikku mökissä. Mökissä oli vain yksi huone, koko ehkä 4 x 4 metriä. Aki kävi kokeilemassa painiakin ja minä sain tyydytyksen yleisurheilussa kärsimälleni nöyryytykselle, kun sain käsitellä Akiä matolla miten vain. Meistä tuli Akin kanssa läheiset ystävät ja ystävytemme säilyi aina Akin viime päiviin asti. Soittelimme ja tapailimme ja olimme ystäviä, vaikka ilmaantuikin vuosien varrella asioita, jotka olisivat voineet olla hyvinkin erottavia tekijöitä. Myös Erkki Puustisen ja minun ystävyys säilyi ihan rikkomattomana Erkin kuolinuoteelle saakka. Erkkiä sain kiittää mm. siitä, että minusta tuli vuonna 1956 TUL:n painivalmentaja ja pääsin irtaantumaan silloisista vaikeuksista.

Näinä vuosina sain erältä naapureiltamme ylimääräisen nimen, että sehän on se "Tarvaisen hullu-poika". Minä kun en osannut puhua enää mistään muusta kuin urheilusta, ennen kaikkea painista. Tytöt vallankin tätä hullun pojan nimeä käyttelivät. Sehän minua risoi, tottakai.

Isä osti painitossut

Varkauden Tarmon painiharrastus oli 1926-1930 vuosina vilkasta, kiitos paikkakunnalle muuttaneiden rakennustyöläisten. Omasta takaa silloisista matolla kävijöitä olivat, Eino, Vilho, Otto ja Emil Kosunen. Siis viisi poikaa (tai miehiä he jo silloin olivat) samasta perheestä. Lisäksi muistan hyvin Otto Voutilaisen, Martti Tarvaisen, Emil Frimanin ja Tukiaisen.

Kun aloitimme painiharjoittelumme, se oli vuonna 1931, oli työväentalon painisali lähes käyttämättömänä. Syyinä oli silloinen TUL:n sisällä käynnissä ollut suuntariita. Demarit olivat saaneet Tarmossa enemmistön ja tuomitsivat mm. Moskovassa pidetyt spartakiadit. Eino Kosunen ja Martti Tarvainen, jotka olivat jo kansallista tasoa, olivat menneet salateitse Neuvostoliittoon. Osa Tarmon painijoista oli vetäytynyt seuran toiminnasta sivuun. Tämän seuraamuksena oli, että painimatto jäi poikaporukan käyttöön.

Meillä ei ollut minkäänlaista painin ohjausta. Matkimme niitä otteita ja liikkeitä, jotka olimme nähneet miesten tehneen kilpailuissa. Lisäksi painimatolla tapaamani ystäväni Einari "Jere" Friman oli veljiltään, joista kuuluisin oli olympiavoittaja ja moninkertainen Suomen mestari Oskari Friman, nähnyt ja kuullut yhtä sun toista. Minä puolestani hankin Lehmusto-Laitinen Painioppaan, jossa oli liikkeet selitetty kuvien kanssa. Ilta illan jälkeen me niitä eri otteita opettelimme ja matkimme ja olimme hirveästi innostuneita.

Tarmo järjesti näinä vuosina kansallisia paineja kaksi kertaa vuodessa. Yleisömenestys oli aina hyvä, sali oli tupaten täynnä väkeä.

Vuoden 1932 keväällä oli painiharjoitteluni jo siinä vaiheessa, että uskaltauduin lähtemään mukaan Tarmon kansallisiin paineihin. Pyysin isältä rahaa painitrikoitten ja painitossujen ostoon. Oli pula-aika ja raha lujassa. Isäni ei nähnyt tossujen ostoa tarpeellisena.

- Et sinä vielä painitossuja tarvitse, eikä sinun pitäisi mennä vielä kilpailuihinkaan, isäni sanoi.

Menin mukaan kumitossuilla ja lainaksi saaduilla trikoilla.

Isäni seurasi kisoja täpötäydessä katsomossa. Tarmon painijat olivat ennen minun matolle tuloa kaikki hävinneet. Tasossamme ei tosiaankaan ollut hurraamista. Minä ottelin 62 kg sarjassa ja sian ensimmäisenä vastustajaksi Jyväskylän Veikkojen Emil Bastmannin. Hän oli jo nimekäs tekijä. Bastman riepotteli minua aluksi kovakouraisesti, mutta käytinpä minäkin häntä sillassa. Kansa katsomossa huusi ja hurrasi. Olin illan yllätysmies. Vasta 16-vuotias oman seuran kasvatti, sanottiin. Sain työhäviön, mutta esitykseni oli ollut lupauksia herättävä. Isäni sai onnitteluja tuttaviltaan pojasta, josta saattaa tulla hyväkin painija.

Kun ottelun jälkeen tulin näyttämön sivuovesta katsomon puolelle, oli isä ovella vastassa.

- Poika, paljonko ne painitossut maksavat, hän kysyi heti ilman onnitteluja.

- 110 markkaa sanoin, mutta pitäisi saada trikoot myös, huomautin.

- Ne ostetaan heti maanantaina, sanoi isä ja lähti paikalleen katsomoon.

Ja isä piti sanansa. Äiti kyllä murisi ylimääräisestä menosta, mutta isä sanoi, että tingitään jostakin muusta. Poika tarvitsee ne tossut.

Pula-ajan urheilija

Päätettyäni kansakoulun ja iltaisin pidetyn ns. jatkokoulun, menin ammattikouluun. Olin silloin 14 vuotias. Ammattikoulu oli A. Ahlströmin ylläpitämä ja opetus tapahtui iltaisin Tehtaan kansakoulussa. Päivällä oli harjoittelu yhtiön konepajalla. Jätin tämän oppiajhan syystä, että minun olisi pitänyt liittyä suojeluskuntaan, kun koulu siirtyi yhtiön rakennuttamaan "oikeaan" ammattikouluun.

Oli 30-luvun tunnettu pula-aika. Perheemme koko sen kovasti raskaana. Isä joutui olemaan pitkiä aikoja työttömänä ja työttömyysavustuksia ei siihen aikaan tunnettu.

Vanhin veljeni askarteli kaikenlaista ja hänen askareensa eivät olleet aina isäni mieleen, joten Vilho muutti pois kotoa. Minä koetin auttaa yhteistä taloutta tekemällä erinäisiä tilapäistöitä. Olin töissä mm. lautatarhalla, yhtiön rakennusosastolla, Varkaus-Viinijärvi ratatyömaalla. Näihin aikoihin, aina vuoteen 1933 asti minä luin paljon. Kirjoja sain työväentalon kirjastosta, enkä liioin valinnut lukemaani. Kirja kuin kirja, minä tutkiskelin sen kannesta kanteen. Näinä vuosina soitin ja lauloin Nuoriso-osaston kisälliporukassa.

Pula-ajasta huolimatta Tarmon toiminta piristyi ja vahvistui vuosi vuoden jälkeen. Ilmeisesti tähän vaikutti paljon se, että seura oli saanut puheenjohtajakseen Kymistä Varkauteen muuttuneen leipurimestari Lauri Suvikkaan. Hän toi seuramme toimintoihin uusia ideoita ja loi valoa siihen apaattiseen mielialaan, jossa me Varkaudessa elimme.

Suvikkaan ansiota oli, että saimme Tarmon painille harjoitushuoneen Ol. Työvoiman Savontien liiketalon kellariin. Peseytymiseen ei siellä ollut kuin kylmä suihku, huoneessa oli jäähdytyslaitteen kompressori, josta tuli usein kitkerä katku, ettei aina voinut edes kunnolla hengittää. Mutta hienointa oli se, että tilaa oli, että saimme levitetyksi painimaton levälleen ihan jokaisen kappaleen.

Uusi harjoitushuone vaikutti sen, että harjoittelijoita oli nyt ilta illan jälkeen ihan tungokseen asti. Joukkoomme tuli paljon nuoria poikia, mutta tulipa kehitettyneitä raavaita miehiäkin, kuten Kalle Yläne, Hannes Tulikanto, Eino Heiskanen, Jussi Linsdet muutamia mainitakseni. Me pidimme jäsenkeskeisiä kilpailuja. Osanottajia oli 35-40, johon lukuun ei nykypäivänä pystyttäne monessakaan seurassa Suomessa.

Minulle matka harjoitukseen piteni, matkaa tuli nyt noin 3-4 kilometriä. Se ei kuitenkaan haitannut. Olin edelleen innokkaista innokkain harjoituksissa kävijä. Kolme kertaa viikossa, maanantaina, keskiviikkona ja perjantaina.

Ja harjoitteluni tuli palkitukseksi. Vuoden 1934 loppiaisena sain jo kansallisissa kilpailuissa ensimmäisen palkintoni. Ne kisat käytiin Mäntässä ja ottelin 62 kg sarjassa ja sijoituin kolmanneksi. Seuraavan vuoden keväällä, pääsiäispyhinä, Jyväskylässä sijoituin TUL:n mestaruuskilpailuissa 67,5 kg sarjassa kaikkien yllätykseksi kolmanneksi. Hävisin Vilho Suikkaselle ja "Saska" Lempiselle niukasti työllä. Olin juuri täyttänyt 18 vuotta.

"Helsingin herrat" ihastuivat mestaruuskisasuoritukseeni niin, että valitsivat minut kilpailumatkalle Norjaan. Siellä minulle kävi huonosti. Heti ensimmäisessä ottelussani lähti kyynärpäästä käsi sijoiltaan ja jouduin keskeyttämään.

Voin kuitenkin todeta, että vuodesta 1935 alkoi minun painiurani. Se kesti keskeytymättömänä täysitehoisena aina vuoteen 1948 asti. Sen jälkeen vielä lämmittelin muutamissa kisoissa vanhasta muistista, innostuksen ollessa jo tipotiessään.

Sijoittumiseni TUL:n mestaruuskilpailuissa palkinnoille, matkani Oslon kansainvälisiin kilpailuihin sekä voittokulkuni vuoden aikana käydyissä kotoisissa kansallisissa kilpailuissa, teki minusta paikallisen julkiksen. Eikä tämä julkisuus tuonut mukanaan myönteistä. TUL:n mestaruuskilpailujen jälkeen minua odotti työmaalla, A. Ahlström Oy:n rakennusosastolle lopputili, ei stibenti, joilla nykyään urheilijoita ilahdutetaan. Miksi minulle järjestettiin lopputili, kaipaa oman selityksensä.

Tarmo olisi pitänyt jättää

Varkauden Tarmon kaikkien aikojen ensimmäinen kansainvälisiin mittoihin yltänyt painija on Otto Vihavainen. Hän oli saanut painikipinän suorittaessaan asevelvollisuuttaan Lappeenrannassa vuosina 1931-32. Tullessaan ensimmäisen kerran Tarmon matolle ei hän vielä mikään tekijä ollut, mutta hän oli täysikasvuinen mies, minua viisi vuotta vanhempi ja hän omasi armoitetun painijan lahjat. Hän oli vartaloltaan kuin Adonis, pituutta 166 sm ja painoa siihen sikaan noin 64-65 kg.

Vihavainen oli maanviljelijän poika Ruokojärveltä ja omasi fyysisten lahjojensa lisäksi armottoman taistelumielen. Parissa vuodessa hänestä kehittyi todellinen tekijä. Vuonna 1934 pidetyissä TUL:n liittojuhlapaineissa Vihavainen voitti 62 kg sarjan ja samana vuonna Oslossa voitti myös sarjansa, jossa oli mukana mm. neuvostoliittolainen maansa mestari Juri Basgakov.

Minä en osallistunut TUL:n liittojuhlapaineihin, mutta seuraavana vuotena nousin TUL:n mestaruuskilpailuissa palkinnoille 67,5 kg sarjassa, jossa Ottokin oli mukana, mutta putosi leikistä.

Otto olisi mielellään jäänyt maanviljelijäksi, hän piti tämän tapaisesta työstä. Tyttö, jota hän oli katsellut vaimokseen, kuitenkin kieltäytyi talonemännän toimista. Kun Otto halusi sen tytön, niin hän pyrki ja pääsi myös Varkauden teollisuuskouluun lukeakseen paperitekniikoksi. Ehtona oli se, että liittyi SPL:n seuraan Varkauden Urheilijoihin.

Varkauden Urheilijat oli ottanut painin ohjelmaansa vuonna 1934. Einari "Jere" Frimanin veli Otto Friman yhdessä Kalle veljen kanssa, joka oli mestarina Paperitehtaan remonttiverstaassa, lähtivät mukaan Tarmo Vienolan alulle panemaan yritykseen porvaripainin, kuten me sanoimme, elvyttämiseksi.

Otto Vihavainen oli kaupppamies. Hän pyysi ja sai lupauksen siitä, että yhtiö maksaa hänen koulunkäyntinsä ja takaa myös työpaikan sen jälkeen kun hän tulee valmiiksi.

Minä olin painitulokas, joka olisi ollut myös tervetullut Varkauden Urheilijoiden painiporukkaan. Jo ennen TUL:n vuoden 1935 mestaruuskilpailuja, oli minua kohteliaasti pyydetty liittymään tähän yhtiön seuraan, kuten Tarmo Vienola asian esitti. Otolla oli asiasta valmis sopimus ja hän jätti Tarmon. Minä kieltäydyin ja kun tulin TUL:n mestaruuskisojen jälkeen töihin, minulle ilmoitettiin, ettei minua tarvitakaan. Homma jossa silloin olin oli tiilenkantoa muurareille selluloosatehtaan laajennuksella. Se oli tuntihommaa, jossa piti liikkua urakalla heiluvien muurareiden tahtiin.

Siihen aikaan työmaan mestari sai ottaa yhtiöön töihin kenet halusi. Yhteistä oli vain, että työhön pyrkivän piti käydä leimauttamassa työhönottolappu palomestarin konttorissa, jossa suojeluskunnan arkistosta tutkittiin, että oliko mies ns. puhdasmaineinen. Kun sai sieltä paperiin leiman, oli työpaikka selvä. Minulla ei ollut rikettä omallatunnolla, joten sain uuden työpaikan yhtiön lautatarhalla.

Tapauksestani kehittyi kuitenkin ns. arvoaltakysymys. Ei ollut ihan jokapäiväistä, ettei yhtiön toivomusta Varkaudessa kuunneltu. Muutama jääpalloilija oli sitä yrittänyt, mutta oli joutunut nöyrytymään ja menemään WP-35:n riveihin.

Ystävänä Otto Vihavainen oli nyt jäänyt ilman harjoitusvastustajia ja kun koulunkäynti vielä pudotti kuntoa, hän ei lähtenyt kilpailuihin, joka harmitti VU:n johtoa. Otto toivoi minusta kaveria itselleen ja toimi seuransa johtomiesten lähettämänä kauppaneuvottelijana.

Otto selitti, että saan 10.000 markkaa käteen ja yhtiö kouluttaa minut -kuten hänetkin- tekniikoksi ja takaa työpaikan. Minua asia jo kiinnosti, mutta pyysin miettimisaikaa. Muuttamistani pidettiin tällöin jo niin varmana, että minut oli jo VU:n toimesta ilmoitettu Kuopiossa pidettäviin SPL:n painikilpailuihin.

Kun esitin asian isälleni, tuli jyrkkä tuomio:

- Jumalauta, jos menet porvareihin, saat hankkia toisen kortteerin, meillä eivät porvarit pesi.

Näin minä olin kyllä itsekin jo ajatellut. Ilmoitin päätöksestäni Otolle ja mainitsin, ettei isä pitänyt siitä.

Otto vei päätökseni tekniikko Tarmo Vienolan tietoon ja seurauksena oli, että Vienola marssi isäni puheille. Hän oli töissä yhtiön konepajan laajennustyömaalla.

- Niin kauan kun minulla kirves pysyy kädessä ei meidän huushollissa ole porvareita, oli Kalle sanonut.

Se tiesi sitä, että me kumpikin, isä ja minä saimme yhtiöstä potkut. Ja nyt eropassit tulivat ilmoituksella, ettei meillä ole jatkossakaan töitä A. Ahlström Oy:ltä.

Isä sai vakinaisen työpaikan kauppalasta, jossa oli kuolemaansa asti, vuoteen 1941.

Minä hortoilin milloin missäkin. Kilpailin paljon, olin kerran jopa viisi viikkoa kotimaan kierroksella käymättä kertaakaan kotona. En ollut mukana vuoden 1936, enkä 1937 TUL:n mestaruuskilpailuissa ja vuonna 1938 menin suorittamaan asevelvollisuuttani Viipuriin KTR 2 / viestipatteriin.

Kyllä se Matti

Matti veljeni, joka oli minua kolme vuotta nuorempi, innostui myös painista ja omasi siihen huomattavasti paremmat edellytykset kuin minä. Hän oli minua lähes kymmenen senttiä pidempi, sopusuhtainen ja luontaista voimaa toisillekin antaa. Hänen ottelutapansa oli yleisöön menevää. Hänestä odotettiin paljon.

Isäni oli tietysti ylpeä pojistaan. Mutta kun joku kehui minua, niin isäni tapasi sanoa:

- Onhan se Veikko melkoinen tekijä, mutta kyllä Matista tulee parempi, suurmestari, sanokaa mitä sanotte.

Jos Vieras erehtyi kehuskelemaan Matti, tuumiskeli isäni:

- Onhan sillä Matilla lahjoja ja on näköäkin, mutta tuskin se Veikon tasolle yltää. Veikko ei ole vielä sanonut viimeistä sanaansa.

Äitimme puolestaan ei välittänyt vähääkään miten me kilpailuissa pärjäsimme. Häntä huoletti vain, että pysyimme terveenä, emmekä tulleet loukkaantuneina kotiin.

Kerran, elettiin vuotta 1937, Matti oli kilpailemassa Mikkeliissä. Hän oli siihen aikaan jo kova nimi, vaikkei ikää ollut kuin 18 vuotta. Soitin Mikkeliin ja sain kuulla Matin loukkaantuneen. Kaksi kylkiluuta oli murtunut. Kun menin kotiin niin äiti tuli kysymään, että oletko kuullut miten Matille on käynyt. Tiesin, ettei hän ollut kiinnostunut sijoituksesta vaan siitä, että onko Matti säilynyt terveenä. En uskaltanut kertoa totuutta vaan selitin:

- Siitä Matista on tullut todellinen diiva. Oli hävinnyt ottelunsa Helsingin Aarne Oksaselle ja keskeyttänyt kilpailunsa siksi, että sattui muka kylkeen.

- Sellainen siitä pojasta on tullut, tuhahti äiti. Kun Matti yöllä tuli autolla kotiin ja äiti herätteli häntä aamulla töihin niin Matti selitti, että kylki on niin kipeä, että hän pitääkin tämän päivän rokulia. Tällöin äiti kimmastui:

- Jos pelleilet maailmalla, niin kotona se homma ei enää käy. Sinun on otettava häviöt ja vastoinkäymiset nurisematta. Teeskentely ei sovi miehelle, selitti äiti mahtipontisesti.

Matti oli urheilijana harvinainen lahjakkuus. Hän pelasi jääpalloa Tarmon ykkösjoukkueessa, jalkapallossa ja pesäpallossa oli piirin mestaruusporukassa. Moukarissa piirinmestari ja oli piirimestari myös painissa ja nyrkkeilyssä. Tämä kaikki vuonna 1938. Vuodesta 1939 tuli hänen viimeinen urheilijavuotensa.

Mattia ei oltu valittu vuonna 1939 käytyyn TUL-SPL liitto-otteluun. Minut oli ja kun olin ottelua edeltäneellä valmennusleirillä, totesin silloiselle TUL:n valmentaja Toivo Gertille, että nuo 79 kiloiset TUL:n miehet häviävät joka iikka minun velipojalleni Matille. Gert muisti mitä olin sanonut ja kun joukkueessa tuli sairastumisia, niin hän kutsui Matin varamiehenä mukaan.

Ottelussa SPL:n Mikko Nordling tahallisesti, täysin laittomalla liikkeellä, mursi Matin jalan polvesta. Sitä ei voitu hoitaa ennalleen ja Matin urheilu-ura päättyi siihen. Hän ei polvensa takia joutunut sotaan ja kun joutui sodan aikana tekemään vähällä ravinnolla töitä päivät ja yöt, sairastui tuberkuloosiin. Matti kuoli vuonna 1948.

Mikko Nordling sai elinikäisen kilpailukiellon, mutta olisi hän jo muutenkin lopettanut, vanha mies.

Sellainen oli Viipuri

Aloitin asevelvollisuuteni suorittamisen 4.1.1938. Viestipatterissa saimme koulutusta tykistön hommistakin, mutta erikoistuimme puhelin- ja radiomiehiksi.

Minä musikaalisena menestyin hyvin radiomieskokeissa ja selvisin tähän eliittinä pidettyyn ryhmään, jossa palvelu oli helpompaa ja mielekkäämpää kuin tapsimieskoulutuksessa.

En olisi ollut pienen paikkakunnan kasvatti ellen olisi ollut näkyvästi itserakas siitä, että olin melkoinen painija. Sain itserakkaudestani myös opetuksen. Muistan sen vieläkin ja se kertoo millaista se asevelvollisuuden suorittaminen oli.

Alikersantti Raussi katseli minua. Seisoin hänen edessään kuin tikku, kuten ohjesäännön mukaan pitikin.

- Te olette varmaan painija, sanoi alik. Raussi

- Kyllä herra alikersantti, vastasin ja kohensin asentoani.

- Joo se näkyy teistä, teillä on niin leveä tuo perse. Olette mitä sopivin mies WS:n puhdistamiseen. Toimikaa.

Harjoittelu olosuhteet olivat varsin erikoiset. Minulle myönnettiin ylimääräiset harjoitteluvapaat kolmasti viikossa, maanantaina, keskiviikkona ja lauantaina, kuten olin anonutkin. Meitä sotilaita oli kuitenkin kielletty menemästä TUL:n seurojen harjoitussaleille. Suunnistin siis Viipurin Voimailijain harjoitusosalille Kullervonkadulle. Se oli loistokämpä, kaksi mattoaakin oli. Valmentajana toimi Aukusti Jokinen. Kun istuskelin ja katselin, tuli minua jututtamaan VV:n painija Pipinen. Kysyi, että olenko ennen paininut ja mielinkö nyt tulla harjoittelemaan. Sanoin hiukan painineeni ja mielelläni harjoittelisin nytkin.

- No heitä kampeesi, otetaan matsi. Pane tosissasi vastaan, älä yhtään pelkää. Minä otan kanssasi kevyesti, selitti Pipinen

Heitin vaatteet pois ja minua hiukan risoi kaverin puheet ja päätin näyttää, etten minä nyt sentään ihan nyrkillä tapettava ole. Kun sitten otimme yhteen, totesin kaverin lähtevän hyvin herkästi heittoihin mukaan ja kyllä minä häntä totisesti riepotinkin. Painimme ehkä 5-6 min. kun hän tarjosi kättään ja häipyi suihkuun.

Suihkuun läksin minäkin, enkä jäänyt enempää juttelemaan. Kun tulin sitten seuraavan kerran salille, niin seuran sihteeri, jonka muistan olleen nimeltään Kulonen, kysyi henkilötietojani. Missä seurassa olin aiemmin paininut ja olenko tarkoitukseni liittyä Viipurin Voimailijoihin. Kun selitin, etten ole Viipurissa kuin suorittamassa asevelvollisuuttani, etten minä tällä ajalla seuraa muuta, selitti Kulonen:

- Jos kuuluisitte johonkin painiliiton seuraan harjoittelunne meidän matolla sallittaisiin, mutta kun olette TUL:n mies, se ei käy.

Se oli lyhyt ja ytimekäs ilmoitus. Olin ehtinyt jo heittää vaatteet pois, joten senkun vaan kamat uudelleen ylle ja kadulle.

Samanaikaisesti oli Viipurissa sotavessa Viljo Heiskanen Vuoksenniskalta ja Sven Hansen Kotkasta. Sovimme, että käymme yhdessä salaa Tikkanen Tovereiden matolla. Ja kävimme myös ahkerasti, emmekä joutuneet siitä kiinni.

Sain helpolla kilpailulomia. Kerran myöhästyin lomaltani siksi, ettei Uuraasta, jossa olin ollut painimassa, lähtenyt enää kilpailujen loputtua laivaa Viipuriin. Kilpailut kestivät lähelle kahta yöllä ja viimeinen laiva Viipuriin lähti klo 1.25. Minulla oli kilpailujen viimeinen ottelu, selitin vääpelillemme, kun olin myöhästynyt 4.15 min.

Se ei tehonnu.

- Jumaliste, tuo on niin huono selitys, että jo siitä pitäisi mies panna putkaan.

Sain putkaa neljä vuorokautta ja syy oli se, että selitykseni oli niin helkkarin huono. Se että puhuin totta, pani minut epäilemään, että on oltava varovainen totuutta palvoessakin.

Suoritin 2. luokan radiosähkötäjän (60 sanaa min.). Pystyin 1. Luokkaan, mutta olin lomalla kun oli kokeet enkä myöhemmin päässyt enää suorittamaan. Tein sen vasta 1939 Savonlinnassa, ennen talvisodan syytymistä pidettyjen radiokurssien yhteydessä.

Normaalisti luokkaradisti on ilman muuta korpraali. Se edellyttää kuitenkin rikkeetöntä palvelua. Minulla oli neljän vuorokauden putkarangaistus, joten lähdin talvisotaan tkm. arvossa.

Ennen sotaväkeä, vuosina 1936-37 opettelin myös ryyppäämään. Otto Vihavainen ja Einari Friman olivat tässä kavereina, sekä Reino Kilpiö, Sortavalasta Varkauteen kulkeutunut peltiseppä, joka oli melko hyvä painija. Hän oli minua muutaman vuoden vanhempi. Minä loukkaannuin 1936 Savonlinnassa, solisluu meni sijoiltaan. Sitä piti hoidella ja vaalia. Se turhaannutti ja opin viettämään rentoa elämää. Palattuani armeijasta muutin tyyltä. Vapauduin 19.12. enkä enää hakeutunut viinaporukoihin.

Ensimmäinen TUL:n mestaruus

Vapauduttuani armeijasta isäni oli puhunut puolestani ja minut otettiin kauppalaan vakinaiseen työhön. Hommani oli kuorma-auton apumiehenä ja minulle annettiin kehoitus hankkia ammattimainen ajokortti. Kauppalaan aiottiin ostaa uusi kuorma-auto ja minua oli ajateltu sen vakinaiseksi kuskiksi. Menin autokouluun, mutta jätin kurssin kesken. Tein ilman ajokorttia ajaessani, vakinaisen kuskin ollessa lomalla, melko kovan kolarin täydessä hiekkalastissa. Meille kopissa olleille, Lasse Hynnille ja Erkki Lyytikäiselle ja minulle, ei käynyt kuinkaan. Auto meni uusiin. Kaverit valehtelivat, kuten minäkin, poliisikuulustelussa, että se oli Lassi Hynninen joka ajoi, niin pääsin minä kuin koira veräjältä. Säikähdin kolarista ja päätin, etten ryhdy autonkuljettajaksi ja jätin autokoulun. Se oli enää ns. inssin ajoa vajaa.

Tässä vaiheessa jo vuonna 1935 tuttavakseni tullut helsinkiläinen putkiasentaja Armas Lindqvist oli puhunut puolestani Vesijohtoliike Hubergin mestarille, että tästä varkauteen TUL:n mestarista pitäisi tehdä putkimies. Armas otti minut sitten apumiehekseni ja putkimiehen oppiin ja vakiinnuin ja tulevaisuuskin näytti valoisemmalta. Pidin heti alusta lähtien putkitöistä ja enkä sen ihmeempää ajatellutkaan. Myöhemmin tuli muita haaveita, mutta ne sortuivat sotaan.

Vapauduttuani armeijasta harjoittelin tiiviisti. Meillä oli kova painikaarti ja riittävästi hyviä harjoitusvastustajia. Otin harjoitusotteluja salaa myös Otto Vihavaisen kanssa, enkä siitä kertonut kenellekään, etten olisi joutunut luokkapetturiksi. Varkauden Tarmossa oli siihen aikaan veljeni Matti Tarvaisen lisäksi sopivia ja tarpeeksi kovia harjoituskavereita mm. Reino Kilpiö, Heikki Stenroos, Eino Kinnunen, Jussi Linsteadt, Eino Heiskanen ja Lassi Räisänen. Harjoitussalina oli Työvoiman liiketalon varasto Savontiellä.

Olin mielestäni kunnossa ja ilmoitaduun TUL:n mestaruuskilpailuihin, jotka pidettiin Helsingissä liiton 20-vuotisjuhlakilpailuna. Muutama päivä ennen kisoja kuitenkin loukkasin töissä vasemman käden etusormeni ja pidin ilman muuta selvänä, etten voinut kisoihin osallistua.

Kun kerroin silloiselle tyttöystävälleni, josta sitten myöhemmin tuli vaimoni, etten voi kisoihin mennäkään, että sekin pyhänseltu on sitten minulle vapaa, niin Laina Edith suorastaan hikeentyi:

- Tuo sormi ei haittaa painiasi ei sitten yhtään. Olet harjoitellut lujasti ja kaikki odottavat sinulta mestaruutta. Jos et mene, petät kaverisi, hän kiivaili.

Ja mitä nainen tahtoo, sitä tahtoo Jumalakin, sanotaan. Menin Helsingin Messuhallissa pidettäviin TUL:n mestaruuskilpailuihin ja palasin mestarina.

Kun kerroin, mikä ratkaisi osallistumiseni, niin kaverit olivat kanssani samaa mieltä, että onpa harvinainen nainen. Tavallisesti naiset vastustavat miesten matkoja ja kilpailuja, todettiin.

Ei voi olla totta

TUL:n 20-vuotisjuhlakilpailut Helsingissä vuonna 1939 olivat liitolta melkoinen voimanäyte. Messuhalliin (nykyiseen Kisahalliin) oli levitetty viisi painimattoa ja muistaakseni kaksi nyrkkeilykehää. Näissä ns. Messukisoissa nyrkkeiltiin myös ja siinäkin oli TUL:n mestaruuskilpailut.

Painissa oli osanottajia lähelle 300, minun sarjassani alle 70 kg oli mestaruuden tavoittelijoita yhteensä 40 miestä. Siihen aikaan oli painissa ottelu-aika 10 min. Se oli 6 min. Pystypainia ja 2 + 2 min. mattopainia. Ottelut voivat päättyä myös ratkaisemattomana, joka tarjosi heikoille tuomareille ja sopusointia harrastaville painijoille pelin mahdollisuudet.

Kilpailin näissä paineissa ensimmäisen kerran Helsingissä, enkä kuulunut suosikkeihin, vaikka maakunnassa käydyissä kilpailuissa olinkin menestynyt hyvin. Se, etten kuulunut suosikkeihin, johtui myös minun hiukan tavallisuudesta poikkeavasta ottelutavasta. Minä en pyrkinyt ns. voimapainiin, rutistamaan vastustajasta otteita väkisin. Minä keskityin käyttämään hyväkseni vastaliikkeitä, eli annoin kaverille

tilaisuuden ottaa ote ja käytin hänen sidontaansa hyväkseni. Minulla oli mm. niskalenkin heittäjille vastaotteena ns. käsivarren kieppaus, jonka uhriksi joutui moni kaveri ja jälkikäteen he tapasivat ihmetellä, että mites nyt noin kävi?

- Ei voi olla totta, että hävisin tuollaiseen silmäripsi liikkeeseen, manaili kerran Matti Haajanen, eräs TUL:n painin 30-luvun idoleja.

Jouduin ottelemaan näissä paineissa yhteensä 10 ottelua, joka on luku, jota harvoin joudutaan käymään sijoitusten selviämiseksi. Kisat käytiin pääsiäispyhinä. Ensimmäisenä päivänä minulla oli vain yksi ottelu. Päiväpaineissa toisena ottelupäivänä otteluja oli kaksi ja iltakilpailuissa jouduin matolle seitsemän kertaa. Oli minun onneni, että ottelu-aika oli 10 min., en olisi jaksanut käydä kisoja loppuun, jos ottelu-aika olisi ollut 15 min., kuten siihen aikaan kv. kilpailuissa oli ja jota sääntöä myös SPL:n puolella noudatettiin.

Minulla ei ollut ns. sopukavereita ja ottelin jokaisen otteluni siihen malliin, ettei kavereille jäänyt sopupelin mahdollisuutta.

Olin yllätysmestari kaikille, mutten itselleni. Tiesin ennakolta, ettei niiden 40 kaverin joukossa, jotka sarjassa 70 kiloa ottelivat, löytynyt voittajaani. Tuntuu ehkä itserakkaalta, mutta näin oli laita. Sanoin sen myös ennen kisoja veljelleni Matille, joka paini 75 kg sarjassa. Matti hikeentyi ja sanoi:

- Minä en ole aavistanutkaan miten suuruudenhullu olet ja millainen kerskuri. Odotan jännittyneenä miten naamasi panet kisojen jälkeen?

Mikäpä minun oli hymyillä kisojen jälkeenkään, vaikka en saanut omin voimin takkia päälle. Olin hakattu kuin pihvi.

Matti otteli alle kuntonsa. Sarjan voitti Kalle Krön, "Rönnin Kalle", joka sortui viinaan ja mestaruus jäi hänelle viimeiseksi. Kelpo Gröndahl sijoittui näissä paineissa neljänneksi, pykälän edelle Mattia.

Raskaan sarjan voittaja oli Kalle Ponsen. Puristin hänen kättään ja esittäydyin poikana, joka pesi hänen selkänsä aikoinaan.

- Kas vain, sanoi Kalle, sinusta näyttää tulleen mies. Muisti selänpesuni ja olin siitä iloinen.

Tämä ensimmäinen TUL:n mestaruusmitali oli myös ensimmäinen Varkauteen tullut TUL:n painimestaruudesta annettu. Luovutin sen, kuten vuonna 1944 voittamani Suomen mestaruusmitalinkin, Varkauden Tarmolle seuran täyttäessä 60 vuotta. Katsoin niillä olleen historiallistakin merkitystä. Ensimmäinen kun aina on ensimmäinen.

Näin on jutut

Minua ei painin asiantuntijapiireissä noteerattu TUL:n parhaaksi, mestaruudestani huolimatta. Arvo-Ilmari Leino, jota pidettiin painiasioissa suurena asiantuntijana, hän kirjoitteli vakinaisesti sekä TUL-lehteen että Demariin, totesi kohdaltani mestaruuspainien jälkeen, että tämän tapaisissa suurkilpailuissa, joissa on massaosanotto, tulee yllätyksiä, joita ei pidä ottaa todesta. Esimerkkinä tästä nimesi minut, yllättäjän, tuurilla voittaneen.

Helsingissä järjestettiin muutama viikko mestaruuspainien jälkeen TUL:n kansalliset painit. Järjestäjänä oli Elannon Isku, jonka pienessä salissa myös kisat painittiin. Sain kutsun tulla ottamaan mittaa sen hetken TUL:n parhaista, joita voittamani mestaruus oli syvästi loukannut.

Elannon paineihin osallistuivat Valo Mäkinen, Eero Mielonen, Veikko Vanhanen, Eino Vihavainen (Tainionkoskelta), Aarne Hansen, eli koko sen hetkinen 70 kg kerma.

Nämä kisat olivat sikäli huvittavat, että voitin kaikki vastustajani selälleen ja jokainen minulle hävinnyt totesi hävinneensä vahingossa. Ei oikeasti, vaan kikkapelillä, joka ei muka ollut painia.

Enkä kiistä, ettei näin ollut. Esimerkiksi Eero Mielosen kanssa jäin hänen alleen mattoon takavyöheitosta. Kun Eero sitten hamuili minusta junttanostoa, sidoin hänen kädet ja sitten vain hivenen tuuppasin, niin hän

oli selällään. Eihän se ollut painia, ei ollut, tuumi Mielonen. Valo Mäkinen oli tunnettu todellinen voimanpesä. Valo sai minut alle mattoon ja sieltä sidoin hänen kätet. Kun hän yritti nostoa, niin putosi suoraan selälleen. No eihän se tietystikään sekään reilua peliä ollut, eihän.

Kävin näissä kisoissa viisi ottelua, sattui näet lepovuoro väliin. Kovasti empien tuomaristo luovutti minulle kilpailujen parhaan painijan palkinnon. Mutta muuta ei voitu. Kun mies oli voittanut kaikki selälleen, hänellä oli 0-miinusta ja vastassa oli ollut nimekästä joukkoa, niin minkäs sille voi.

Kisojen jälkeen ei kilpailuja pahemmin kommentoitu. Todettiin vain, että Tarvainen voitti sarjansa ja palkittiin parhaana. Olinko paras, se jätettiin sanomatta.

Minulla oli jo sotaväessä ollessani aavistuksia, että sota on tulossa. Olimme näet 1938 syksyllä täysvalmiudessa ja lähdössä Kannakselle. Kapteeni Kajanne, patterimme päällikkö, kertoi puhuttelussaan, että jos Neuvostoliitto puuttuu Saksa Tsekkoslovakkian miehitykseen, niin siihen sotaan mekin joudumme mukaan. Meiltä peruutettiin ns. säästölomat ja jouduimme palvelemaan täyteen lain määräämän palveluajan, joka kohdaltani oli 350 päivää.

Suomi valmistautui 1939 v. 1940 olympiakisojen järjestämiseen. Valmistuiko, siitä voidaan keskustella. Sotaan me ainakin valmistuimme ja tätä taustaa vasten on käsitettävä se, että TUL pakotettiin SVUL:n kanssa yhteistoimintaan, vaikkei jäsenistö sitä halunnut.

Solmittu yhteistoimintasopimus (idiotismin huippu) edellytti, että myös TUL:n painijat joutuivat heti kylmiltään ottamaan mittaa SPL:n joukkueesta. En ollut ainoa, joka näin tämän idiotismin huippuna. Meillä oli aivan erilaiset ottelusäännöt kuin porvareilla. Porvareilla oli 15 min. Ottelu-aika, meillä 10 min. TUL:ssa ei osattu painia ns. työvoittopainia, sillä TUL:n tasaiset ottelut tuomittiin ratkaisemattomiksi.

Oli sovittu, että TUL-SPL liitto-ottelu käydään kaikissa sarjoissa 5 miehisin joukkuein, että jokainen otteelele jokaista vastaan. Kun ottelu käytiin kesällä, ja siihen aikaan eivät TUL:n painijat harjoitelleet lainkaan, niin oli enemmän kuin varmaa, että matsista tulee täydellinen pannukakku.

Ennen ottelua TUL järjesti Helsingissä viikon kestäneen valmennusleirin, jonne oli saatu ohjaajaksi itse Robert Oksa Ruotsista. Hänen apulaisenaan toimi Toivo Gert. Todettakoon tässä, että se oli ensimmäinen painileirini ja tällä leirillä näin ensimmäisen kerran painiurani aikana ihan elävän valmentajan. Minä olin tullut ja kehittyneet painijaksi omin opein ja neuvoin.

Robert Oksa oli kiistämätön paininammattimies ja henkeen ja vereen TUL:n ystävä, jonka riveissä hän myös itse oli aikoinaan toiminut. Mutta eihän jumalakaan viikon aikana pysty ihan mahdollomaan. Käsitykseni oli, että valmennuksellisesti tästä leiristä oli enemmän haittaa kuin hyötyä.

Tällä leirillä jouduin ihmeellisen painostuksen kohteeksi. Olin voittanut TUL:n mestaruuden ja kukistanut vuoden aikana jokaisen vastaanasettuneen TUL:n miehen. Olisi luullut, että minä olisin ollut joukkueeseen ilman muuta itseoikeutettu, kun sentään jokaiseen sarjaan nimettiin viisi miestä. Mutta ei. Minun oli karsittava ja sikäli, etteivät muut joutuneet karsimaan kuin minun kanssa. En huomannut kupletin juonta ennen kuin olin käynyt jo kolme karsintaottelua. Ensimmäinen vastustajani oli Kalle Vintter. Ottelu oli tasainen, mutten varmasti ollut siinä huonompi. Kun ottelu oli päättynyt Vintterille ilmoitettiin, että hän paini nyt itselleen paikan joukkueeseen. Toisena vastustajana oli Aarne Hansen, hänet selätin. Kolmantena Eino Vihavainen, myös hänet selätin. Sitten kohtasin Valo Mäkisen. Ennen ottelua Toivo Gert ilmoitti minulle, että liitto-otteluun ovat Matti Haajanen, Eero Mielonen, Kalle Vintter ja Veikko Vanhanen jo lunastaneet paikkansa. Minun ja Valo Mäkisen ottelusta riippuu, kumpi nimetään viidenneksi. Menin matolle kuohuksissani ja nappasin Mäkisen heti ensimmäinutilla selälleen. Se ei ainakaan ollut vahinko, reilu niskalenkki yli lonkan.

Kun sitten Gert tuli minulle ilmoittamaan, että pääset Veksa joukkueeseen, niin ilmoitin lyhyesti ja ytimekkäästi etten tule mukaan. Muistan sanoneeni:

- Joku tolkku pitää olla vittuillessakin.

Itse liitto-ottelussa kävi kuten ennakoita oli selvilläkin. Ne minua kovemmat kaverit sarjassa 72 kg, joka oli tässä ottelussa painirajana, osoittautuivat tässä liitto-ottelussa odotettuakin kesymmiksi. Kuten arvelinkin. Ilmeistä oli, etten minä niissä olosuhteissa ja säännöillä olisi paininut yhtään paremmin. Olimme siihen aikaan kaukana huipusta.

Ja sitten me sodittiin

Vuosi 1939 kohdallani oli hienoa aikaa. Minulla oli vakinainen työpaikka, olin terve ja tulevaisuus näytti valoisalta.

Jos Matti -veljeni ei olisi loukkaantunut liitto-ottelussa ja jos se ottelu ei olisi päätynyt niin surkeasti, niin ilmeisesti olisin saanut kilpailukiellon kieltäytymisestääni ja ennen kaikkea suunsoitostani leirin päätöspäivänä. Nyt sain kaiken anteeksi, kun kesälomakauden jälkeen, lokakuun 10. päivä sain kutsun ylimääräisiin kertausharjoituksiin. Jouduin heti alkuun Savonlinnaan täydentämään radiomiestaitojani, josta meidät lähetettiin sitten kiireesti sodan puhjettua rintamalle.

Sotahommat ovat kunkin kohdalla luku erikseen. Minä en tuntenut hommaa alkuunkaan omakseni. Olin radiomies, mutta kun meidän ainoa kenttäradiomme meni heti alkuun sököksi, eikä uutta saatu, jouduin puhelinmieheksi. Vetelin tapseja Kollaarjoen, Lemetin, Uomaan, Syskyjärven ja Pitkärannan taisteluissa. Me olimme ratsastava patteri ja meidät heitettiin aina sinne, jossa joko hyökättiin tai jouduttiin ottamaan pakkia. Säilyin täysin ehjänä.

Kun sota päättyi olimme perääntymässä Pitkärannasta. Olimme kaivautuneina lumihangessa tienristeyksessä, josta lähti tie Pitkärantaan, Syskyjärvelle ja Lemettiin. Lemetin motissa, jota olin ollut ns. puhdistamassa, oli venäläisten joukossa naisiakin. Kukaan ei antautunut. Naisista eräs oli riisuttu lähes alasti ja nostettu tienristeykseen jalat levällään pillu paljaana. Toisessa naisen jalassa oli lappu jossa luki Syskyjärvelle, toisessa lapussa oli osoite Lemettiin.

Se nainen jäi lappuineen siihen, kun saimme käskyn lähteä perääntymään Värtsilän kautta Suomeen. Miksi emme ottaneet sitä naista siitä pois, en tiedä. Minä olin siinä vaiheessa niin väsynyt, että kun hiihtäessä komennettiin tauko, niin nukuin sauvojen varassa. En muista montako yötä olin valvonut, mutta niin väsynyt olin, etten ymmärtänyt maailman menosta paljoakaan.

Se sodasta. Siinä ei urheilulla eikä liioin ihmisyydelläkään ollut suurtakaan sijaa. Uskoin kokeneeni kaiken, mutta jo 11 kuukauden kuluttua olin sotaleikissä jälleen mukana.

Kun olen joskus sotajuttuja kertoessani maininnut ohimennen millaisen tienviitan jätimme Pitkärannan-Syskyjärven-Lemetin teitten risteykseen vuonna 1940 maaliskuun 13. päivänä, niin tätä ei ole uskottu. Me kun useinkin uskomme vain sitä mitä kulloinkin toivomme.

Maaottelumiehenä

Selviydyin sodasta vahingoittumattomana. Vaikeuksia vain oli päästä takaisin siviilielämään. Kun toiset pääsivät siviiliin jo jopa huhtikuussa, minä vapauduin lopullisesti vasta heinäkuussa, se oli 4.7.1940.

Isäni oli suositellut minulle pyrkimistä teollisuuskouluun. Olin asiasta kiinnostunut. Heinäkuu oli liian myöhäistä ilmoittautua, kun kansakoulutiedotkin olivat rapistuneet. En puhunut haaveistani kenellekään ja haaveiksi ne sitten myös jäivät. Kun piti lähteä syksyllä karsintaan, en uskaltanut. Pelkäsin naurunalaiseksi joutumista.

En ehtinyt Helsingin olympiastadionilla kesällä 1940 pidettyihin ns. kotiolympialaisiin, joissa painikin oli ohjelmassa. TUL:n mestaruuskilpailut olivat Lapualla ja voitin mestaruuden. Painiliitto oli pitänyt samanaikaisesti omat mestaruuskilpailunsa ja liitot olivat sopineet, että maaottelukarsintoihin kumpikin liitto nimeää kaksi miestä sarjaansa.

Maaottelukarsinnat pidettiin Helsingissä, TUL:a 72 kg sarjassa edusti minun lisäkseni Unto Räsänen ja SPL:a Tuomo Sandberg ja Jussi Kinnunen. Hävisin Jussi Kinnuselle. Johdin kirkkaasti alkujakson, mutta Jussi väsytti minut lujilla mattoväänöilläään. Jouduin ottamaan loppupystyssä pakkia ja se ratkaisi. Voitin helposti Tuomo Sandbergin ja Unto Räsäsen ja niinpä minulle ilmoitettiin että olen nimetty maaotteluun. Se oli varkauteleisittain historiallista, olin näet ensimmäinen maaotteluun asti yltänyt varkautelelainen urheilija.

Maaottelu pidettiin Tukholmassa joulukuun alkupäivinä. Sitä edelsi leiritys Ilmajoella. Meidät oli majoitettu Ilmajoen suojelukunnan talolle. Harjoittelimme Ilmajoen Kisailijain painikämpässä. Valmentaja toimi Aarne Reini. Hierojakin meillä oli, joka oli minulle ihan uusi tuttavuus. En näet ollut aiemmin hierottanut kertaakaan.

Olin kuullut ja lukenut mm. Kustaa Pihlajamäestä, Lauri Koskelasta, Arvi Pikkusaaresta, Kauko Kiisselistä erinäisiä sankaritarinoita. He olivat niitä pahoja "porvareita" joita meidän TUL:n miesten tuli karttaa. TUL:n painijoita oli tässä kaikkien aikojen ensimmäisessä yhteisessä painimaaottelussa Vilho Lindqvist, Teuvo Tamminen, Sulo Hostila ja minä. Vilho Marttelius oli myös selvinnyt karsinnasta ja nimetty maaotteluun. Leirillä hänen kipeä kylkensä kuitenkin paheni niin, että hänen oli luovutettava maaottelupaikkansa Ilmajoen omalle miehelle Veikko Peräkorvelle.

Reini oli loistava seuramies ja hengen ylläpitäjä. Valmentajana hän tiesi kyllä painista sen, mikä siitä tietääkin piti. Mitään uutta en häneltä saanut ja totesin, ettei hän ollut tyytyväinen ottelutapaani. Mutta en ottanut hänen tuhahteluaan vakavasti. Tiesin itse, mikä minulle sopi, mikä ei. Me ystävyimme Reinin kanssa ja ystävyysme säilyi ja syveni kun Reini sitten myöhemmin tuli TUL:n valmentajaksi ja minä hoitelin leirejä yhdessä hänen kanssaan.

Viljo Lindqvist oli minua vanhempi ja oli selvillä niistäkin asioista, mistä minä olin kuullut vain huhuja. Kerran lenkillä ollessamme hän ohimennen huomautti minulle, ettei hän vielä pari vuotta sitten olisi uskonut, että lenkkeilee yhdessä tuplarikkureiden kanssa. Näitä tuplarikkureita olivat Kustaa Pihlajamäki ja Arvi Pikkusaari.

Kustaa Pihlajamäki oli hiljaiseloinen mies, kuten pohjalaiset sanovat. Huumorintajuakin hänellä oli, muttei sietänyt leikinlaskua uskovaisuudestaan eikä itsestään yleensäkään. Hänellä oli painoa 66-68 kiloa, minulla 73-74. Kustaa otteli harjoituksissa mielellään ylemmän sarjan miesten kanssa ja niinpä minäkin asetuin kerran hänen harjoitusvastustajakseen. En tuntenut häntä ja onnistuin heti ottelun alussa nappaamaan Kustaan niskalenkistä selälleen. Kysymyksessä oli harjoittelu eikä sellaisessa selkähäviötä miksikään noteerata. Kun päästin Kustaan ylös niskalennkisidonnastani, niin hän syöksyi kimppuuni kuin tappelussa. Sai kiinni peukalostani ja murjoi sinut alleen niin, että peukalo lähti sijoiltaan. Hän oli kuin raivokohtauksen saanut, niin pahasti häneen koski niskalennkkini.

Lauri Koskela oli herrasmies, jos tätä voi sanoa painijasta. Hän ei turhia puhunut, mutta mitä sanoi, se oli aina asiaa. Hän oli joutunut 30-luvulla kommunistiksi epäiltynä lapualaisten kyyditettäväksi ja huhuttiin, että autoa oli kuljettanut itse Arvi Pikkusaari. Hyvin hän Arvin kanssa kuitenkin tuli toimeen, olivat mitä parhaat kaverukset. Otin harjoitusotteluja myös Lauri Koskelan kanssa. Kun vertasin häntä seura- ja harjoitustoveriini Otto Vihavaiseen, niin yllätyksekseni totesin, että Otto oli huomattavasti teknisempi ja painijana parempi kuin Koskela, näin harjoitusmatolla. Otto Vihavainen oli painijana kynttilä, joka jäi vakan alle. Ei mennyt suuriin kilpailuihin, harjoitteli vain omaksi ilokseen, kuten hän tapasi sanoa.

Se oli Ruotsi se

Ruotsi-Suomi painiottelu vuoden 1940 joulukuussa, joka käytiin kaksi miestä sarjassaan, oli sekä urheilu- että poliittinen tapaus. Ruotsalaiset olivat pitäneet ennakkomainonnassaan kovaa melua siitä, että nyt näette painimatolla ne sisukkaat suomalaiset, jotka pysäyttivät ryssät talvisodassaan.

Itse ottelu kulki täysin ruotsalaisissa merkeissä. Minä mm. painin kehuoakin kehuommin, hävisin kirrkaasti sekä Rudolf Svendbergille että Frans Westergrenille. Minulla ei ollut lainkaan taisteluhalua, oliko hermoilua, en tiedä. En uskaltanut käyttämään niitä omintakeisia aseitani, joilla kotimaassa olin vastustajani kukistanut. Ehkä siihen vaikutti ennen kilpailua tapahtunut keskustelu Kustaa Pihlajamäen kanssa. Hän sanoi minulle neuvonaan:

- Eivät nämä kaverit, ei Svendberg kuin Westergrenkään lähde mukaan sinun silmäripsiliikkeistäsi. Jos niistä aiot saada jotakin näkyvää, se on otettava näistä miehistä väkisin.

Minulla ei ollut kokemusta, joten uskoin Kustaata. Näin jälkeenpäin ajatellen neuvo oli huono, sillä minä en osannut väkisin painimista, tuuppaamista, taaksemenoja, nostoja, väkisin otettuja syliheittoja. Teoriassa tietysti tiesin miten ne otteet suoritetaan, olisin osannut näyttääkin, jos olisi ollut tarvetta ja joku olisi pyytänyt. Muttei se ole sama kuin tehdä nämä liikkeet vastaan haraavasta vastustajasta. Ne "silmäripsiliikkeeni" osasin jo vaistonvaraisesti. Ne onnistuivat paljolti siksi, etteivät vastustajat niiden outouden vuoksi osanneet niitä varoa ja puolustaa.

Jälkikilpailuissa Eskilstunassa kohtasin uudelleen Svendbergin. Sisuuntuneena maaotteluhäviöstäni päätin nyt oikein tosimelessä kukistaa Rudolfin. Mutta jälleen minulle neuvotulla ns. kansainvälisellä ottelutavalla, jota en hallinnut. Matsista tuli täydellinen katastroffi. Svendberg teki minulle mitä tahtoi. Siinä ottelussa hän kävi varmasti painioppaan kaikki heitot ja nostot. Kansa hurrasi, se oli varmaan hienoa nähtävää, mutta hurraus tuli väärälle miehelle, ei minulle.

Ottelun jälkeen minua harmitti niin että itkin. Kustaa tuli luokseni, taputti olalle ja sanoi:

- Elä murehdi, sellaista sattuu.
- Jumalauta, kun se heitteli minua kuin alokasta, niiskutin.
- Ei se mitään, että heitteli, mutta se oli paha, että hävisit, tuumi Kustaa.

Myöhemmin, se oli vuonna 1941 Helsingissä käydyssä epävirallisessa maaottelussa hävisin Rudolf Svedbergille niukasti 2-1. Painin silloin omalla tyylilläni. Jos olisin nyt päässyt Rudolfin kanssa ottamaan mittaa vielä kerran, ehkä silloin olisi saattanut olla jo minun voittovuoroni.

Maaottelusta on jäänyt mieleeni erityisesti niiden komeat päättäjäiset. Ravintolasali, jossa päättäjäiset pidettiin, oli tosi juhlava. Oli tilaa ja joka paikka kiilteli. Ohjelmaakin meille esitettiin monien puheiden lisäksi. Tarjoilijoita oli yksi joka miehen takana. Kun jätti lusikan kädestään, niin jo oli mies ottamassa niitä pois. Mehän olimme sotasankareita, sellaisin meitä juhliittiin, ei maaottelun hävinneitä painijoita.

Lauri Koskela katseli tyynenä tätä kaikkea ja tyynenä otti myös onnittelut hyvästä painiesityksestään. Hän oli näet joukkueessamme Kustaa Pihlajamäen ja Kauko Kiisselin kanssa ainoat kaksoisvoittajat. Onnittelujen ja maljojen noston keskellä Koskela kuiskasi korvaani:

- Jos kaverit näkisivät, niin kyllä niitä vituttais´.

Viljo Lindqvist oli juhlinnan keskellä mörkkinä. Hän oli vuosikaudet kulkenut Suomessa voittamattomana ja piti ilmeisesti itseään, näin luulen, melkoisena painijana. Maaottelussa Ruotsin suuri ylpeys Axel Cadier käsitteli Lindqvistiä kuin pikkupoikaa.

- En ole noin vahvan miehen kanssa ikinä ennen paininut, tuumiskeli Lindqvist. Otti minusta juntankin pystystä. Murjoi vain, en minä sille mitään voinut.

Tällä maaottelumatkalla tutustuin myös silloiseen kuuluun radio- ja urheilutoimittajaan Martti Jukolaan. Kun matkasimme laivalla Turusta Tukholmaan, niin Jukola hakemalla haki meitä jututettavakseen. Hän halusi tutustua kaikkiin henkilökohtaisesti ennen radio- ja lehtijuttujaan. Asuimme Tukholmassa samassa hotellissa. Täällä totesin ja näin hänen kallistavan ahkerasti maljoja rutsalaisten kollegojensa kanssa. Myöhemmin alkoholista tuli tämän mainion miehen ongelma. Oikein reilu mies.

Herrasmiespainijoita

Robert Oksa oli Ruotsissa valmentajan arvostettu mies. Sain sellaisen näkemyksen, että hän oli kuitenkin mieleltään suomalainen, mutta katkera syntymämaalleen. Hän oli vastaanottajana Tukholman laivarannassa. Mieleeni on jäänyt hänen kuiskauksensa puristaessaan Vilho Lindqvistin ja minun kättä. Oksa kuiskasi meille:

- Olen iloinen, että saan olla toteamassa, että Suomesta tulee Ruotsiin painimaan muitakin kuin suojeluskuntalaisia ja rikkureita.

Ruotsissa olivat painijat välirauhan aikana kovassa huudossa. Kilpailuissa ei punnittu kuin kerran. Kansainväliset kilpailut, joita kävin tällä matkalla seitsemän, olivat kutsuntakilpailuja, joihin ottelijat sijoiteltiin sarjoihin ihan mielivaltaisesti. Tärkeintä oli saada aikaan yleisöä miellyttäviä ottelukohteita ja raisuja kamppailuja. Palkintoja ei jaettu, me marssimme kilpailujen päätyttyä rahastonhoitajan luo ja vain kuittasimme palkkiomme. Tällä matkalla minä sain yksipäiväisistä kilpailuista, joissa sopimuksen mukaan piti käydä kaksi ottelua, 75 kruunua kustakin. Pihlajamäki ja Koskela, joilla oli suurempi mainosarvo, kuittasivat 150 kruunua.

Ruotsin nimimiehet olivat täysiä ammattilaisia. Esimerkiksi Axel Cadier oli jo kymmenisen vuotta kiertänyt vaimonsa kanssa kilpailuista kilpailuun ja kirjoitti hotellien vieraskirjaan ammatikseen "herrasmies".

Kutsuntapaineissa käytiin paljon sopuotteluja. Kerrottiin, että aikoinaan Väinö Kokkinen ja Ivar Johansson sekä Onni Pellinen ja Rudolf Svensson voittivat ennakolta sopien toisensa vuorottain ja esittivät aina henkeä salpaavia tilanteita, jotka panivat ruotsalaisyleisön haukomaan henkeään.

Kun yleisöä riitti, Ruotsin painiliitto katseli tilannetta tekemättä mitään. Sodan aikana, jolloin kansainvälisten kilpailujen järjestäminen oli Ruotsillekin vaikeata, Ruotsi palautti painijat ja kilpailujen järjestäjät järjestykseen. Rahapalkkiot kiellettiin ja Axel Cadier julistettiin ammattilaiseksi. Tässä vaiheessa lukuisa joukko ruotsalaisia huippupainijoita lopetti painimisen. Kun kävin vuonna 1944 joulukuussa Tukholmassa kansainvälisissä kilpailuissa ja viisissä jälkikilpailuissa, saimme täysylläpidon lisäksi vain 5 kruunun päivärahan. Siihen aikaan se ei meitä huolettanut. Sakariini ym. Ruotsista salakuljettamamme kamat olivat kovasti kannattavaa hommaa.

Minä olin mennyt naimisiin noin kuukauden päivät ennen vuoden 1940 Tukholmassa käytyä maaottelua täysin pennittömänä. Maaottelumatkan jälkeen sain huonekalut yhteiseen huusholliimme.

Olin yksi herrasmiespainijoista, tosin sen alimmalla portaalla, mutta olin kumminkin.

Sen verran minussa oli kyllä reilun pelin henkeä, että kieltäydyin yhteispeleistä Frans Westergrenin sitä esittäessä. Olin hävinnyt maaottelussa ja kuvittelin, että otan jälkikilpailuissa hänestä reilun voiton. Olin tyhmä, hävisin näet myös jälkikilpailuissa. Jos olisin otellut sopua, tililleni olisi tullut myös voittoja ja ehkä markkina-arvonikin olisi noussut.

Gösta Andersson, vuoden maailmanmestari, oli syyllistynyt varkausrikoksiin ja menettänyt kansalaisluottamuksensa, joten häntä ei oltu kelpuutettu maaotteluun. Frans Westergren nousi Trolhattanin paineissa sarjaa ylemmäksi 79 kiloisiin ja hänen tilalleen tuli Gösta Andersson, jota en tuntenut eikä kukaan ennen kisoja minulle esitellyt. Luulin lopultakin pääseväni loistamaan minäkin, kun vastassani ei ollut Svedberg tai Westergren, joille kiertueeni aikana olin hävinnyt.

Menin vapautuneena otteluun, jossa vastassani oli joku Andersson. Luulin pääseväni helpolla, mutta ei. Kaveri painoi päälle kuin takiainen ja sai alkujakson jälkeen valita, että halusiko otella jatkossa pystyssä tai valitsiko vuoromattopainin. Andersson valitsi pystypainin. Jumaliste, kun minua siinä vaiheessa risoi. Helvetti, olenko minä tosiaankin niin huono painija, että oli millainen Andersson tahansa, niin ne kukistavat minut, ajattelin. Kävin kaveriin kiinni oikein juonimielessä ja tosissani, ja enkös vain saanut heitetyksi sille lenkin kaulaan sekä heitin sen ihan selän yli niskasta niin oikeaoppisesti, ettei sille jäänyt mitään mahdollisuuksia sillan tekoon.

Kun palasin matolta ihmettelin ruotsalaisyleisön ällistelyä ja käsitin sen vasta kun Koskela tuli puristamaan kättäni.

- Jumaliste, sinä selätit Göstan, hän sanoi.

- Olikos se ihme, sanoin ja olin vieläkin närkästynyt ajatuksesta etten minä Ruotsista löydä huonompaani.

- Oli se ainakin yllätys, selitti Koskela. Andersson voitti viime vuonna maailmanmestaruuden ja kukistaa koska tahansa Svendbergin ja Westergrenin.

Jos olisin ennakolta tiennyt millainen kaveri Gösta Andersson oli, tuskin olisin rohjennut heittää häntä niskalenkistä.

Suur-Suomea luomaan

Jouduin putkimieshommissani ystäväni Armas Linqvistin kanssa matkatöihin Joensuuhun heti maaottelumatkalta palattuani. Harjoitteluolosuhteeni olivat huonommat kuin Varkaudessa, jossa vietin aina viikonvaihteet. Piipahdin Joensuusta Helsingissä pidetyssä Suomi-Ruotsi maaottelussa sekä TUL:n mestaruuskilpailuissa, joissa jäin toiseksi. Kisat olivat Tainionkoskella. Hävisin Viljo Heiskaselle, sotaväkivuoteni harjoituskumppanille.

Kesäkuussa oli sitten jälleen edessä totuuden hetki, alkoi jatkosota. Tällä kertaa radiomiehille oli myös radio. Se oli tosi hieno peli, saksalaisten kehittämä Telefunken, 7-8 metrin aalloilla toimiva kaksi laatikkoinen kenttäradio. Jouduin radiomiehenä jalkaväen kanssa partiomatkalle jo päivää ennen kuin kahina virallisesti julistettiin edes alkaneeksi. Meiltä kaatui joukkueenjohtaja ylitettyämme silloisen rajan noin 6-7 km. Hän oli luutnantti Seppänen, haudattu ja hänen kuolinpäivänsä on merkitty 22.6, päivää myöhemmäksi kuin se todellisuudessa oli.

Kun olin saanut komennuksen "ylimääräisiin" ja kävin moikkaamassa isääni, niin hän ennusti tulevat tapahtumat näin:

- Poika, olin aikoinani Punakaartissa ja olin häviön puolella. Sinä olit talvisodassa Mannerheimin porukassa ja hävisitte. Ja sano minun sanoneen, että häviön porukassa olet tälläkin kertaa. Voitonparaatiin et tule pääsemään.

En kuulunut niihin, jotka lähtivät sotaan hurraten, en välittänyt tippaakaan Karjalan takaisin saamisesta, en uneksinnut Suur-Suomesta. Mutta tosiasia oli, että olinpa mitä mieltä tahansa, niin minun oli pakko lähteä mukaan. Toisena vaihtoehtona oli tulla ammutuksi, muuta vaihtoehtoa ei ollut.

Toimin tj:n radioryhmässä. Ryhmäämme johti jalkaväessä koulutuksensa saanut kersantti Perälehto. Yllättävää oli, ettei hän tuntenut tykistön tulenjohtolyhennyksiä, eikä ollut luokkaradistikaan. Minä olin äskettäin kurssitettu ja radiomieskoulutuksen saanut, ainoa koko meidän neljän hengen ryhmästä. Kaverit kantoivat radiolaatikot, kivärini ja pakkaukseni, kun etenimme Saaren kirkonkylästä Iijärven ja Tyrjän kautta, ohi Lahdenpohjan Laatokan rantaan. Minun tehtäväni oli hoidella yhteydenotot ja hoidella tulikomennot. Ja hoitelin sen homman todennäköisesti hyvin, sillä jo parin viikon kuluttua minulle ilmoitettiin, että olen nimetty korpraaliksi.

Laatokan rannalta ns. Rautalahden motin lauettua marssimme Kannakselle. Neuvostomaan miehet perääntyivät vähin taisteluin ja me ylitimme vanhan rajan Kivennavan kohdalla. Jäimme aseisiin Termolan kylään. Olimme Ohtaan loholla, lähemmin määriteltynä.

Myös isäni joutui sotatoimien pyörteisiin, ei kuitenkaan siten kuin eräät naapurimme. Kalle Hämäläinen, Armas Pentikäinen, Leinonen ja Afled oli viety jo ennen liikekannallepanoa turvasäilöön. Isäni komennettiin 55 ikävuodestaan huolimatta ilmoittautumaan suojeluskuntalaisen pohjalle Vihermaalle Huutokoski-Varkaus radan Kuvansin sillan vartiointitehtävään. Isäni kertoi tapauksesta seuraavasti:

- Menin aamulla kauppalan varastolle ottamaan selvää, millaisia töitä tänään tuli tehdä. Virkki, se oli mestarina, ilmoitti, että Tarvainen ajelee pyörällään Kuvansin sillalle ja ilmoittautuu siellä Vihermaalle. No mikäpä siinä, panin muutamia työkaluja pyöräni tavaratelineelle ja pyöräilin Kuvansiin. Siellä yllätyksekseni se Vihermaan poika, 16-kesäinen pojannulikki, selitti, että joudun hänen komennossaan vartioimaan sitä siltaa, ettei tuholaiset ja desandit pääse sitä räjäyttämään. Antoi minulle kiväärin ja kysyi, että osaanko minä sitä tarvittaessa käyttää. Silloin sanoin sille pojalle:

- Poika, olin punakaartissa parhaita ampujia.

Kalle oli käppäillyt sillanvartiossa parisen tuntia ja sitten antoi Vihermaalle kivärinsä ja ilmoitti lähtevänsä kotiin tutkiskelemaan erästä tärkeätä asiapaperia. Se asiapaperi oli Kuopion lääninvankilasta vuonna 1919 saatu vapautuspaperi. Siinä isäni oli omalla allekirjoituksellaan vahvistanut valan, ettei hän enää jatkossa ota asetta käteensä. Se paperi ratkaisi isäni sodankäynnin. Hän ilmoittautui seuraavana aamuna tuttuihin timpurin hommiinsa ja totesi mestari Virkille, ettei ne sotahommat käy hänelle, kun on tullut tehtyä niitä valoja. Eikä asiasta oltu puhuttu sen enempää.

Sodat, sekä talvi- että jatkosota, olivat isälleni tosi raskasta aikaa. Isäni kuoli jo 1941 vuoden joulukuussa, mutta henkisesti hän oli poissa parhaista päivistään jo kauan ennen. Hänen maailmansa, kaikki se mihin oli uskonut, oli romahtanut. Minä ymmärsin häntä, toisin oli Matti-veljeni laita. Vaikka Matti protestoikin sotaa vastaan, hän kuitenkin ymmärsi sen. Isäni ei, minä olin hänen kanssaan samaa mieltä.

Asemasotaa

Etenemisemme pysähtyi Termolaan Ohtaan kylän laitaan. Kaivauduimme korsuihin ja etulinjaan tehtiin juoksuhaudat. Odottelimme mitä tuleman pitää. Termolan kylässä oli venäläisten rajavartioiden aikoinaan väsäämä korkea vartiotorni. Meillä oli siinä alkuaikoina tulenjohtopaikka. Siitä oli hyvä näkyväisyys Leningradiin. Haarakaukoputkella näki melko tarkkaan, mitä kaupungissa puuhattiin.

Vuoden 1941 syksyllä saksalaiset pommittivat Leningradia sekä tykeillä että lentokoneilla niin, että näytti ettei sen ryöpytyksen alla säily kukaan hengissä. Me osallistuimme sotaan vain silloin tällöin jonkun laukauksen ampuen. Eikä naapurikaan meidän lohkollamme rynninyt. Mutta vaaratonta tämä asemavaihekaan ei ollut. Aina silloin tällöin meistä joku meni. Tarkka-ampujista kehittyi meille riesa ja aina silloin tällöin räiskähtelivät kranaatitkin.

Vuoden 1942 talvella saimme me Termolan lohkolle olevat painijat tietää, että Metsäpirtissä pohjalaisten porukassa pidetään rintamapainikilpailut. Pääsin mukaan ja ottelin siellä 72 kiloissa voittaen sarjani. Siinä oli mukana Pohjanmaan parhaita, leveä puheisia ns. maakunnan miehiä, jotka kuitenkin kukistin helpolla, vaikken ollut harjoitellutkaan, mutteipa olleet kaveritkaan.

Palatessamme kisoista otti muistaakseni Säynätsalon Rientoa siviilissä edustanut tykistön alik. Yrjö Salminen autossa puheeksi, että eiköhän pojat hommata meillekin harjoituskämpä, eihän me nyt pohjalaisia huonompia olla. Asiaa pohdittiin siinä automatkalla ja todettiin Rajajoen varrella Termolan aukiolla olevan tyhjänä ihan ehjä talo. Sitä ei oltu otettu majoitus- eikä muuhunkaan käyttöön syystä, että oli niin lähellä etulinjaa. Siihen ylettyi korohorollakin ja se näkyi naapurin tulenjohtopaikoille, vallankin kun nostivat ilmaan tulenjohtoilmapallojaan.

Myönnettiin, että hengelle hupa paikka se saattaa olla, mutta ainahan täällä ollaan vaaran paikoilla, joten siitä vaan.

Kämpä kaipasi korjausta. Lähistöllä oli pioneerien kenttäsaha, muttei voitu ajatellakaan saatavan sieltä painikämpää varten lautoja. Minä tunsin luutnantin, joka vastasi kenttäsahan toiminnasta. Hän oli Kervola Varkauden miehiä, yhtiön rakennusmestareita. Kerroin, millainen tarve meillä olisi laudoista.

- Me emme saa luovuttaa lautoja kuin komentokorsuihin ja kova on tarvis. Jos antaisin paninikämpääänne, niin siitä nousisi hirveä melu, tuumi luutnantti.

Nähtyään miten pettynyt olin, luutnantti käänsi selkensä ja mutisi

- Miehet lopettavat sahaamisen siinä viiden paikkeilla, eikä näillä lautakasoilla ole vartioita. Minä en laskeskele paljonko kunakin päivänä tulee sahatuksi. Mitäpä minä valtion lautoja mittailisin, tuumi.

Ymmärsin vihjeen. Me menimme illalla porukassa lautakasalle ja otimme lautoja riittävästi.

Teimme saunan talkoilla ilman komennusta. Siihen tarvittiin veden lämmitystä varten pata ja tynnöri vesiastiaksi. Tiesimme padan löytyvän IT-porukalta, mutta sovinnolla he eivät sitä luovuttaisi. Yrjö Salminen otti homman hoitaakseen. Hän lähti hevospiesporukan kanssa liikkeelle. Joku miehistä meni jututtamaan vartiomiestä, toiset evakoimaan pataa. Siinä sattui olemaan parastaikaa vesi kiehumassa, mutta pojat löivät vain padan nurin ja kärryihin. Tynnöri evakoitiin Siiranmäestä autoporukasta. Siellä oli meille tuttu mies automekaanikkona, Reino Kilpiö Varkaudesta. Tynnöri heltisi vähin äänin.

Maton hankinta jäi minulle. Kävin esittämässä patteristomme komentajalle, ev.ltn. Siltaselle asian. Pyysin lomaa maton hankkimista varten. Siltanen ihmetteli:

- Jos olisitte esittänyt lomaa lasten kätkyjen hankintaan, niin se olisi ollut vieläkin yllättävämpi lomapyyntö, mutta johan tämäkin on niin ällistyttävä, että saatte loman.

Matkasin Varkauteen ja sain Tarmon ja VU:n johtokunnat koolle. Selitin, että tarvitsemme rintamalle painimaton. Kumpi seura luovuttaa, molempien painijoista on kysymys? Opettaja Minkkinen edusti palaverissa VU:ta ja hän lupasi maton. Tiesin, ettei Onnilla ollut siihen minkään valtakunnan valtuuksia, eikä ollut ikänä ollut painin kanssa tekemistä, mutta sehän oli pientä, kun Suur-Suomea oltiin tekemässä.

Olin vain korpraali, joka ei vielä järin suuri sotaherra ole, mutta esiinnyin kuin vähintään majuri, kun marssin Varkauden suojeluskuntapiirin esikuntaan ja ilmoitin, että tarvitsen kuljetuksen painimatoille. Ne on noudettava Pirtinvirran saunan yläkerrasta ja lähetettävä junalla Raivolaan ja osoitteena Rask/Psto 27/6 ptri korpraali Veikko Tarvainen. Ja uskokaa tai älkää. Matot tulivat ja hyvässä kunnossa tulivatkin.

Koko tässä painimattotouhussa, kuten itse kämpän kunnostamisessakaan, ei ollut mukana alikersanttia suurempia tirehtöörejä. Pohjoisten poppoon upseerit olivat painiasioiden hoitajina, meillä se hoideltiin ihan omin voimin. Kun pidimme kämppämme tupaantulijaiset ja otimme sen saunasta ensimmäiset lölyt, niin olimme kutsuneet mukaan silloisen vt. Komentajamme kapt. Immosen. Meille oli näet tärkeätä saada toiminnalle edes jonkinlainen siunaus ja suojelija. Immonen sopi siihen hyvin, oli oikein reilu mies.

Painikämppämme innokkaimpia puuhamiehiä olivat Vaajakosken Kuohun Eino Seppänen, Ville Kataja ja jo edellä mainitsemani Säynätsalon Riennon Yrjö Salminen. Meistä Varkauden painijoista olivat hommamiehiä Reino Koponen ja Otto Vihavainen. Kun sitten kämppämme oli käyttökunnossa niin harjoittelijoita kyllä riitti. Varkauden Tarmon pojista innokkaimpia olivat Toimi Mustonen ja Vilho Itkonen. Me kuulumme 2 divisioonaan, joka Termolan loholla käsitti JR 7 ja JR 28 sekä tykistössä Sillan, Merenheimon ja Pellon psto:t.

Erikoista oli, että valtaosa Termolan kämpän painijoista oli TUL:n seuroista. Painiliiton miehiä olivat Otto Vihavaisen ohella vain Eero Virtanen Vaajakoskelta ja Halonen Pateniemestä.

Ilmajoen psto, jonka komentajana oli suuri painin ystävä majuri aalto, oli puolestaan täysin Painiliiton miesten miehittämä. Huvittavaa oli, että TUL-SPL kiista näkyi täälläkin. Me TUL:n miehet kävimme tiukasti taistoon "porvareita" vastaan ja kovasti omaa puoltaan Ilmajoen miehetkin pitivät.

Luut. Veli Kaskinen toimi 2 divisioonan urheilu-upseerina. Hän oli Seinäjoen Urheilijain (SPL) sihteeri ja ymmärsi painia ja toimi myös harrastuksemme hyväksi. Kaskinen järjesteli meille kilpailuja ja lomiam siviilimaakunnan paineihin. Minä olin mukana melkeinpä kaikissa Kannaksella järjestetyissä paineissa. Kuljin voittamattomana ja kärsin yhden ainoan häviön rintamapaineissa. Mutta se oli sitäkin karkeampi. Hävisin Kannaksen armeijakunnan mestaruuskilpailuissa loppuottelussa Tuomo Sandbergille yllättäen selälleen. Ottelin huolimattomasti ja Sandberg nappasi niskalenkin. Se pudotti minut pois Viipurissa järjestetyistä Armeijan mestaruuskilpailuista.

Sota-ajan paineja

Sotavuonna 1942 pidettiin TUL:n mestaruuskilpailut Helsingissä ja vuoden 1943 mestaruuskisat Varkaudessa. Osanotto ei ollut paras mahdollinen ja suurin osa painijoista oli harjoittelemattomia, toisin kuin minä. Kiitos Termolan kämpän, minulla ei olosuhteet huomioiden ollut koskaan aiemmin niin paljon hyviä harjoituskavereita ja aikaa harjoitteluun kuin oli nyt.

Vuonna 1942 olin mukana SM-paineissa. Kisat pidettiin Messuhallissa. Se oli tosi kylmä painipaikka. Selvisin helposti loppuotteluun Jussi Kinnusta vastaan. Johdin ottelua kirrkaasti ja lähdin yltiöpäisesti lyömään Jussia sylistä. Jussi kamppasi ja putosin siltaan. Jouduin tosilujaan puristukseen ja kun sali oli kylmä kuin jääkaappi, sidonta puri kuin santapaperi. Sorruin selälleni, muuta en voinut. Jussista tuli mestari.

Näiden SM-painien jälkeen Veli Kaakinen järjesti minut 2 divisioonaan painivalmentajaksi. Termolan kämpän lisäksi olivat Siiranmäen automiehet sekä Ilmajoen psto järjestäneet painijoille harjoituskämpät. Ilmajoen pojilla oli melkein hirsistä tehty ja siinä oli tilaa ja loisto sauna. Minun hommana oli kierrellä näissä kämpissä ja neuvoa, miten se homma käy.

Muonituksenikin oli hyvin järjestetty. Ystäväni Vaasan Tovereiden Reino Kangasmäki oli armeijakunnan muonavarastolla yhdessä kuopiolaisen juoksija Make Salovaaran kanssa muonittajani. Kun lisäksi omasta porukasta sain täydet muona-annokset, ei kovakaan harjoittelu vähentänyt painoani.

Menetin tämän valmentajanhommani ja syynä oli tosi huono tuuri. Olin tulenjohtueessa olleessani kirjoittanut erälle putkimieskaverilleni Tampereelle kirjeen. Kaveri oli haavoittunut ja joutui toipilaana Tampereelle asemapoliisiksi. Kirjoitti minulle, että häntä risoo olla täällä, kun akat haukuskelevat pinnariksi ja jos miksi. Hän aikoo anoa pääsyö takaisin rintamalle samaan porukkaan minun kanssa. Pyysi neuvoa, miten pääsisi.

Kirjoitin kaverille, että älä hyvä mies ole noin hölmö. Hoitele niitä akkoja akkojen ymmärtämällä kielellä ja unohda rintamalle paluusi. Me kaivelemme täällä monttuja ja teemme esteitä, mutta ennemmin tai myöhemmin mekin tulemme sinne Tampereelle. Hyppää sitten kyytiin, vielä ehdit. Sitten selvitin hänelle ihan juurta jaksain, missä me olimme ja millaisia yksiköitä täällä on. Se oli, myönnän sen, tosi typerä kirje ja sensuuri kaiken kukkuraksi oli sen avannut. Jouduin kuulusteluun, mutta sain anteeksi ja minut passitettiin kiireen vilkkaa tulenjohtueeseen. Sen jälkeen elämäni hiukan synkistyi. Lomatkin ottivat lujille.

Vuoden 1943 SM-painit olivat Porissa. Ne olivat tosi merkilliset kisat. Tuomaristo, jonka pääosa oli rintamalta loman saaneita, oli melkein pä ukko kuin ukko ympäri päissään. Aarne Reinin piti toimia ylituomarina, muttei hän siihen kyennyt. Porin Tarmon Jaos otti hänen paikkansa.

Ottelin ensimmäisen otteluni Tuomo Sandbergin kanssa. Ottelu oli tasainen, mutten epäillyt alkuunkaan etten minä sitä voittaisi. Tuomarit, jotka tässä ottelussa olivat kaikki porilaisia, äänestivät seuratoverinsa Sandbergin voittajaksi kaikilla äänillä.

Jatkossa minulta meni kyllä hyvin, mutta kun jouduin matolle Jussi Kinnusen kanssa, oli tilanne se, että jos voitän Jussin selälleen minulla on vielä mahdollisuus mestaruuteen. Jos voitän Jussin vain pisteillä, mestaruuden saa Sandberg, tai jos Jussi voittaa minut selälleen hän voi nousta mestariksi, jos Jussi puolestaan voittaa pisteillä, mestariksi yltää Eino Virtanen. Muistan kuinka me Jussin kanssa odottelimme matolle menoa ja Jussi ohimennen huomautti, että jos panen sinut selälleen olen ykkönen. Minä puolestani huomautin samaa, että jos minä panen sinut selälleen minä olen mestari.

- Et kyllä pane, sanoi Jussi.

- Et pane sinäkään, ellei vahinkoa tule, vastasin.

Siihen päättyi Jussin tunnustelu sopuottelusta. Revimme oikein tosissamme. Kumpikin yritti selätystä, muttei se onnistunut. Kun sitten ottelu päättyi ja odottelimme keskellä mattoa tuomiota, näin lappujen nousevan 2-1 hyväkseni. Olin voittanut ja se tiesi Sandbergista mestaria. Silloin välähti mielessäni, että tuo on helkkarin väärin, Sandberg ei ole oikea mies mestariksi.

Siihen aikaan oli ylituomarilla oikeus muuttaa 2-1 tuomio päinvastaiseksi. Enempää ajattelematta sanoin, että tuomio on väärä, Jussi oli parempi ja tarjosin Jussille kättä.

Ylituomari Jaos pöytänsä takaa häkeltyi ja enempää ajattelematta nousi ylös ja huusi:

- Aivan oikein, Kinnunen oli parempi, minä muutan tuomion.

Jussi Kinnunen siis julistettiin voittajaksi, joka tiesi sitä, että Eino Virtasesta tuli mestari, ei Tuomo Sandbergista. Kun Jaos huomasi minkä vahingon hän teki oman seuransa miehelle, hän tuli pukuhuoneeseen ja sanoi minulle:

- Kun tutkiskelin tuomareiden papereita, niin kyllä sinä sen ottelun voitit. Muutan tuomion 3-0 hyväksesi.

Ymmärsin mistä kenkä puristi ja sanoin tiukkana:

- Säännöt sallivat ylituomareille oikeuden muuttaa tuomion kerran, muttei kahta kertaa, joten anna olla vain tuomio Jussin hyväksi.

Tilanne oli varmasti Jaoksellekin outo ja hän tyytyi tyhmyyteensä. Jälkeenpäin kuulin Jaoksen manailleen, että se Tarvainen on painijana huono ja vielä niin pirun kierokin, ettei ole toista moista.

Kuultuani tämän pidin sitä kehumisena. Kun tapasin Jaoksen me hymyilimme. Tuomarina Jaoksen voittanutta ei näet ollut. Hän oli kyllä kieroilun huippuja.

Vuoden 1942 kesällä järjesti Varkauden Tarmo kansainväliset kilpailut Joutenlahden kentällä. Ulkomaalaisuutta niissä edusti ruotsalainen Ronald Carlsson. Hän oli Ruotsissa kova nimi ja nousi myöhemmin maansa mestariksikin. Minä olin hyvässä vireessä. Kävin Carlssonin kanssa hyvätasoisen ja oikein oterikkaan kamppailun. Kerron tämän erityisesti siksi, että minä sen voitin. Nappasin kaverin loppujaksolla selälleen. Silloin minulle otteleminen maistui ja se näyttikin joltiselta.

Vuoden 1943 kesällä kohtasin Ruotsin Laroy Månsånin Suulisniemessä Popinniemen Ponnistuksen kansainvälisissä. Månsån oli Ruotsin mestari ja ammatiltaan luutnantti ja siinä ominaisuudessa voittanut myös Ruotsin armeijan mestaruuden 72 kg sarjassa. Luin lehdestä, että moinen herra tulee Popinniemen kilpailuihin ja kiiruhdin heti komentajan luo anomaan lomaa. Komentajana oli vt:nä kapteeni Immonen. Kun selitin tilanteen, että haluaisin ottaa miehestä mittaa, kun sattuu olemaan Ruotsin armeijan mestarikin, sanoi Immonen:

- Saatte lomaa kilpailua varten seitsemän vuorokautta. Jos voitatte, se tietää teille kymmenen vuorokautta ylimääräistä.

Se kymmenen vuorokautta oli kovaa valuuttaa ja siksi katselin kaveria tarkasti, kun astelin häntä vastaan. Ottelusta tuli kova. Månsån oli tekninen ja nopea. Voimaakin oli ja lisäksi rohkeutta heittopainiin. Jouduin pari kertaa kovaan siltaan, joka kuitenkin piti. Loppujaksolla tein Månsånista käsivarsikiieppini ja Ruotsin mestari putosi suoraan selälleen. Hän ei ollut edes tiennytkään sellaista heittoa olevan. Ja ottelun jälkeen halusi minun opettavan sen hänelle. Olin niin mielissäni tiedossa olevasta kymmenen vuorokauden lomasta, että neuvoin sen hänelle. Tiesin, ettei hän tule sitä käyttämään. Sen harjoittelu vaistovaraiseksi suoritukseksi kun ei olisi helppoa.

Muista miten oli kiukkuinen vääpelimme, kun ilmoittaudivin lomalta ja vääpeli sanoi, että täällä on jo toinen loma odottamassa. Se on kymmenen vuorokautta. Koska haluatte sen ottaa? Minä sanoin lyhyesti ja ytimekkäästi:

- Heti.

Niissä sotahommissa ei ollut syytä lomien panttaamiseen. Saattoi näet käydä, että loma jäi käyttämättä.

Peruutettu maaottelumatka

Pääkonsuli Arvo Himberg tuli SPL:n puheenjohtajaksi vuonna 1941. Hän oli majuri päämajan erikoistehtävissä. Himberg oli kovasti saksalaismielinen, hänellä kerrottiin olevan Berliinissä omaisuuttakin. Painiliiton puheenjohtajana Himberg oli neuvotellut vuoden 1942 pääsiäispyhiksi Münchenissä pidettävän Saksa-Suomi maaottelun. Suomen maajoukkueen oli määrä samalla matkalla otella myös Tanskassa ja Norjassa.

Maajoukkueen kokoamiseksi pidettiin kolmet katsastuskilpailut, Lahdessa, Tampereella ja Helsingissä.

Olin kunnossa, mutta Lahdessa ikämies Vilho Lempinen nappasi minut selälleen ja putosin palkinnoilta. Tampereella oli koossa kaikki 72 kg sarjan parhaat. Selvisin voittajaksi selättäen kaikki vastustajani. Tästä seurasi hupaisa näytelmä. Kisoissa olivat mukana näet myös Kustaa Pihlajamäki ja Lauri Koskela. Kilpailujen parhaalle painijalle oli lahjoitettu hieno rannekello. Olin ainoa 0-miinuksella sarjani voittanut ja kukistettujen joukossa olivat Juho Kinnusta lukuun ottamatta kaikki Suomen nimimiehet. Kustaa ja Koskela olivat voittaneet kyllä sarjansa, mutta jättäen useita vastustajiaan selättämättä. Ystäväni Erkki Puustinen, joka asui Tampereella, oli näiden kisojen ylituomarina. Hän piti itsestään selvänä, että parhaan palkinto kuuluu Tarvaiselle. Siinä saattoi olla liittoriitaakin, kun ns. porvarituomarit vaativat kellon annettavaksi Pihlajamäelle. Puustinen ei antanut periksi ja niin kellon lahjoittajan piti keskellä yötä käydä hakemassa toinenkin rannekello. Kiista ratkaistiin siten, että minut palkittiin parhaana rintamamiehenä ja Kustaa Pihlajamäki parhaana kotirintamamiehenä. Hänhän oli poliisi.

Helsingin karsinnoissa hävisin Juho Kinnuselle. Jussi oli parempi, sen myönsin. Kinnunen hävisi kuitenkin puolestaan Voitto Seirille, joka puolestaan hävisi Lapuan Lauri Kankaalle. Kangas oli roiskinut kaikki selälleen. Kun jouduin häntä vastaan loppuotteluun, oli tilanne se, että vaikka voittaisin Kankaan selälleen tai hävisisin hänelle selälleen, jäisin aina kakkoseksi. Kankaan sarjavoittoa en voinut enää uhata. Kun tilanne oli tämä, ilmoitin tuomareille, etten mene otteluun Kankaan kanssa, kun sääntöjen mukaan ottelua, joka ei muuta sarjatilannetta ei tarvitse suorittaa.

Kysymyksessä oli maaottelukatsastus ja osakkeeni olivat korkeammalla kuin Lauri Kankaalla, joten luovuttaminen ei käynytkään.

Puheilleni tuli Eino Itkonen, SPL:n johtomiehenä.

- Kysymyksessä on maaottelukatsastus. Kumpi teistä voittaa, se saa Saksan matkan, hän esitti.

Epäilin ja sanoin, että puhutte vaan, minähän hävisin Kinnuselle.

Sitten tuli puheilleni, Ikosen lähettämänä, TUL:n painijaoston puheenjohtaja Kustaa Vuori.

- Mene vain Veksa ottelemaan. Siinä on paljosta kysymys. Jos voitat matka on sinun.

- Mutta jos matkalle haetaan parasta miestä niin miten voitte sivuuttaa Jussin. Hän oli meistä paras, vaikka hävisikin Seirille, sanoin.

- Koita nyt Veksa ymmärtää. Me emme voi lähettää Saksaan kommunistia ja Jussi tunnetaan sellaisena.

Vuoren perustelut vaikuttivat, että menin Kankaan kanssa matolle. Nykäisin hänet selälleen, noudin toisen palkintoni, jonka jälkeen minulle ilmoitettiin, että olen valittu Saksaan matkaavaan joukkueeseen.

Mainittakoon, että 66 kg karsinnat voitti Eliel Schick. Schick voitti mm. Lauri Koskelan selälleen ja oli ihan ylivoimainen. Häntä ei kuitenkaan voitu nimetä maajoukkueeseen, koska oli juutalainen.

Matkasin karsinnoista Kannakselle odottamaan virallisia tietoja harjoituslomasta, matkasta jne.

Meni parisen viikkoa, kun sain kirjeen. Siinä ilmoitettiin maaottelumatkan peruuntuneen. Saksa oli kärsinyt tunnetun Stalingrad-tappionsa, menettänyt 300.000 miestä ja Hitler julisti maansurun. Kaikki kilpailut Saksassa peruutettiin ja siihen peruuntui minunkin maaottelumatkani. Kerrottiin, ettei Tanska ja Norja halunneet lainkaan otella Suomen maajoukkuetta vastaan. Mekin kun olimme heidän mielestään fasisteja.

Kun sain sen kirjeen, minua risoi. Ei se, että meni maaottelu, vaan loma ja etten päässyt vähäksikään aikaan pois rintamalta. Silloin päätin, että loman minä ainakin otan. Marssin komentajamme ev.lut. Siltasen korsulle. Siltanen nojasi korsussaan melkoisessa humalassa pöytään, keittiölotta katseli isäntäänsä, kun esitin asiani. Selitin, että minut on valittu Saksaan lähtevään maajoukkueeseen ja minun pitäisi päästä harjoittelemaan kotioloihin. Siltanen viittasi vain kädellään ja soperti kännisenä:

- Hiihdelkää, täällä on lumivalkoiset hanget, hiihdelkää.

- Minä olen painija, en hiihtäjä, sanoin.

- Hiihdelkää, tiuskasi Siltanen ja asia oli selvä.

Kun astelin etulinjaan korsulleni, tuli vastaan majuri Hilkemaa, innokas urheilumies. Hän kysyi, että koskas se Tarvainen lähtee Saksaan.

- En lähde lainkaan, vastasin. Kävin pyytämässä harjoituslomaa, eikä Siltanen myöntänyt. En lähde reissuun ilman valmistautumista, sanoin.

- No johan on, tuumi Hilkemaa. Minäpä tartun asiaan.

Ehdin korsulleni, kun tuli puhelinsoitto ja minut määrättiin heti saapumaan komentajan puheille.

Ilmoittauduin Siltaselle.

- Paljonko sitä lomaa pitäisi saada, kysyi Siltanen.

Ajattelin, ettei pidä rohmuta mahdolltomia, jutusta voi tulla paskainen loppu ja sanoin:

- 10 vuorokautta olisi sopiva.
- Saatte 20, tiuskaisi Siltanen.

Kun hämmästyneenä sanoin, että kymmenen riittää, tiuskaisi känninen Siltanen:

- Sanoin 20, saatte 20.

Hivenen omaatuntoa kolkuttaen matkasin lomalle. Puolustelin itseäni, että suurempiakin petoksia tässä sotahommassa on tehty ja ansaitsin kuntoisuusloman, selvisinhän sentään karsinnoista. En kuitenkaan ehtinyt olla lomalla kuin muutaman päivän, kun radiossa kuulutettiin, että Saksa-Suomi painimaaottelu on peruutettu. Saksa suree Stalingradin tappiota, sanottiin uutisessa.

Jo seuraavana päivänä toi suojeluskuntapiirin lähetti sähkö: "Lomanne peruutettu, palatkaa heti yksikköönne". Mietiskelin kauan., mitä tehdä? Tulin siihen lopputulokseen, ettei tässä nyt niin tulenpalavaa kiirettä ole ja olin lomallani 15 vuorokautta.

Kun ilmoittauduin lomalta palanneeksi, minua odotti kaksi sanomaa. Toinen oli ev.lut. Siltaselta. Siinä määrättiin suoritettavaksi kuulustelu, miksi myöhästyin lomalta ja tiesinkö lomalle lähtiessäni, ettei maaottelusta tule mitään. Toisessa minua kehoitettiin valmistaustumaan Martola-Pajari divisioonien painiotteluun, joka pidettäisiin 2 divisioonan loholla. Ennen ottelua Tarvainen komennettiin valmennusleirille.

Vääpeli kuulusteli välittömästi. En myöntänyt tienneeni ottelun peruutuksesta ja etten suoraa päätä rynnännyt loman peruutuksen jälkeen rintamalle, johtui siitä, että oli pyhät tulossa ja kuka sitä nyt pyhinä matkustelisi.

Soitin urheilu-upseerillemme Veli Kaakiselle ja kerroin joutuvani vähintäänkin vankilaan. Minulla ei ole nyt painihaluja. Menen tulenjohtueeseen omalle paikalleni. Painikaa te muut, minulta ovat halut pois, selitin.

Muutaman tunnin kuluttua sain vääpeliltä ilmoituksen, että kenraali Martola oli pyytänyt kuulustelupöytäkirjani. Hän antaa rangaistuksen ja Tarvaisen on mentävä valmennusleirille.

Leirin aikana sain kuulla, että minulle oli määrätty seitsemän mottia halontekoa ja valvojaksi oli määrätty luutnantti Veli Kaakinen.

Ne motit jäivät tekemättä, mutta sen painiottelun me Martolan divisioonan miehet voitimme. Kenraali antoi erikoistunnustuksen korp. Veikko Tarvaiselle seitsemän vuorokautta lomaa. Sain sen ottelun parhaana ja esimerkillisestä käyttäytymisestä.

Ei liene vaikeata kuvitella, mitä vääpelimme ja komentaja Siltanen minusta ajattelivat?

Koti- ja kenttäarmeija

Kesällä 1943 järjestettiin Lappeenrannassa vuoden paitapahtuma Kotirintama-Kenttäarmeija ottelu. Idean isä oli majuri Arvo Himberg ja Karhumäen urheiluopiston poppoo. Ottelu käytiin kaksi miestä sarjassaan. Kenttäarmeijan joukkuetta valittaessa kysäistiin myös mieltäni. Alustavan listan oli laatinut Karhumäen urheiluopistossa vaikuttava alik. Arvo-Ilmari Leino. Hyväksyin sen muilta osin, paitsi 87 kiloihin ehdotettua Kelpo Gröndahlia. Muistin kyllä hänet 1939 Messuhallissa 79 kiloissa, mutta sen jälkeen ei miestä oltu nähty ei kuultu. Jälkeenpäin kuulin, että Arvo-Ilmari Leino oli jääräpäisesti pitänyt kiinni opistonsa suojissa harjoitelleesta Gröndahlilta ja hänen kantaansa oli yhtynyt myös armeijan valmentajana toimiva Arne Reini.

Minä ottelin 72 kg sarjassa ja toisena Kenttäarmeijasta oli Tuomo Sandberg. Kotirintamaa edustivat Jussi Kinnunen ja Lauri Kangas. Ottelu painittiin ratsastushallissa. Väkeä oli ja taistot olivat tiukkoja.

Voitin Jussi Kinnusen ja Lauri Kankaan, mutta esityksessäni ei kyllä ollut hurraamista. Pidän pääasiana, että voitan Kinnusen, jolle olin niin monta kertaa hävinnytkin.

Näiden painien sankariksi nousi Kelpo Gröndahl. Hän käsitteli Viljo Lindqvistiä kuin pikkupoikaa, eikä Turun Ali Leppäkoski ollut hänelle kuin vastaantulija. Ne kisat olivat myös Arvo-Ilmari Leinon juhlaa. Hän oli löytänyt Suomen painille uuden uljaan painikuninkaan.

Huvittavaa oli, että rintamalehden "Tapparann" jälkikommenteissa todettiin painien ryhdikkäimmäksi ja sotilaallisemmaksi mieheksi kersantti Sulo Hostila ja epäsoitlaallisemmat olivat tkm. Veikko Rinta-Kokko ja korp. Veikko Tarvainen.

Näissä paineissa jaettiin osanottomitalit. Se on iso, läpimitta lähentelee 10 senttiä. Ihmettelimme, miten on varaa tuhlata kuparia mitaleihin, kun sotakin on vielä voittamatta.

Vielä muutama sana Viipurissa pidetyistä armeijan mestaruuskilpailuista. Kannaksen mestaruuskilpailuissa Tuomo Sandberg nykäisi minut selälleen, joten en päässyt armeijan mestaruuskisoihin mukaan lankaan. Kannasta kun sai edustaa vain yksi mies sarjassaan ja se yksi oli Tuomo Sandberg, joka myös voittikin mestaruuden. Veli Kaakinen järjesti minulle tilaisuuden kisojen seuraamiseen. Minut oli nimetty vesipojaksi, suihkunvartijaksi. Olin pudonnut siis siihen samaan asemaan kuin aikoinaan Varkaudessa v. 1928, jolloin vesipoikana pesin mm. Kalle Ponsenin selän.

Kumpi suurempi hölmö?

Kuten jo olen kertonut harjoituskavereista ei meillä ollut puutetta. Oli jokaiseen sarjaan mitat täyttäviä miehiä. Olisi kuitenkin lapsellista uskotella, että me kävimme siellä painikoulua tai olisimme olleet ihan valmennusleirillä.

Kerran, se oli kesällä 1943, asteli JR 7:n konekiväärimies Viljo Heiskanen Termolan harjoitussalille reppu olalla ja iloisesti vihellen. Vaatteita pois heittäessään kertoi rauhallisesti, että tänään oli vähällä jäädä tämä harjoituskerta väliin

- Kuka sinua kielteli, kysyttiin.

- Ei kukaan, mutta kun olin aamulla 6-8 vartiossa tuli pesäkkeeseemme täysosuma. Minä olin juuri silloin juoksuhaudan kulman takana kusella. Ilmanpaine tuntui vähän, muttei kranuja, eikä sirpaleitakaan tullut. Mutta kaveri meni ja kivääri. Se oli hiljalla, mutta ohi meni, tuumiskeli Heiskanen.

Heitti vaatteet päältänsä, otti Ville Katajan kanssa lujan harjoittelun, kävi saunassa ja hetken vielä rupateltuaan pani repun selkäänsä ja lähti astelemaan kohti etulinjaa ja omaa korsuaan.

Minua ei liikuttanut Kannaksella mitä muut urheilijat siellä puuhasivat. Siellä hiihdettiin, pelattiin jalkapalloa, yleisurheiltiin ja pelattiinpa jääpallakin. Olin seuraamassa ottelua WP-35 - SapKo, joka käytiin Kaljalan järven jäälle auratulla luistinradalla. Se ottelu oli sikäli historiallinen, ettei yleisö saanut osoittaa mieltään eikä kannustaa suosikkejaan. Jäältä oli suora näköyhteys etulinjaan. Jos olisi huudettu, niin kaveri olisi voinut vaikka rikkoa jään pelaajilta.

Jos minulta kysytään, että mikä ajoi meidät siellä rintamalla urheilemaan, niin sen nyt kuitenkin voisin vakuuttaa, ettei ainakaan olympiakisat eikä MM-mitalit. Jokainen kun käsitti, että ne kuuluvat ehkä huomispäivään, muttei huomispäivä ehkä kuulu meille.

Kerran eräänä kesäaamuna, se oli 1944, olin lähtenyt vartiovuoroni 6-8 päätyttyä lenkille etulinjan takana olevaan maastoon. Siellä oli pieni nurmikkoaukeama, jossa tapasin suorittaa voimisteluohjelmani. Sinä aamuna siellä aukeaman reunalla petäjän kannolla istui jalkaväen vänrikki. Kuulin hänen olleen nimeltään Maasalo. JR 7:n porukkaan, jossa oli valistusupseerina silloinen AKS:n kova nimi Matti Kuusi, puuhattiin kuoroa. Maasalo harjoitteli siinä kannon päällä kuorolle eri sävellajin stemmoja. Vänrikki laulaa kollotti, minä siinä vierellä jumppasin hiki nenänpäästä tippuen. Silloin minä mietin, että kumpikohan meistä on suurempi hölmö? Täysjärkisenä meitä kumpaakaan ei varmasti voitu pitää.

Lohduttelin itseäni, että ehkä meidän, tuon vänrikin ja minun on helpompi elää, kun on hiukan päreitä kainalossa ja vitiä vintillä.

Sitten, se oli kesäkuun 9. 1944, meille koitti se hetki. Se oli aamulla klo 6.00, kun kaverini huusi korvaani, voivottelun ja ryskeen keskeltä:

- Veksa, heikompi jalkaisten on syytä lähteä.

Siitä alkoi meille ja koko Suomelle uusi taival, erilaisempi mutta miten paljon erilaisempi ja mitä uutta se meille tarjoaa on luku erikseen.

Se oli sotaa se

Neuvostoliitto aloitti Kannaksella suurhyökkäyksen kesäkuun 9 päivänä 1944 klo 6.00. Rintamamme murtui ja alkoi yleinen perääntyminen. Tuliko veli venäläisen hyökkäys yllätyksenä? Emmekö tienneet sitä odottaa? Jos tiedettiin, niin jätettiinkö jotakin tekemättä? Ketkä syyllistyivät laiminlyönteihin? on jälkepäin kysely ja ihmetelty.

Paikalla olleena voin kertoa, että eräitä luuloja sekä uskomuksia tuona aurinkoisena kesäkuun 9 päivänä 1944 meiltä karsittiin kokonaan pois.

Olimme uskoneet ja kuvitelleet tietävämme kaiken, mitä tykistökeskityksestä tiedetäänkin. Emme olleet aiemmin voineet edes kuvitella, miten pirullisia värkkejä maataistelukoneet voivat olla. Olimme luulleet vain saksalaisten olevan syöksypommituksen mestareita, ettei venäläisistä muka ole siihen. Myös luulo, ettei rakettiammukset, ns. stalinin urut, ole niin tappavia kuin äänellään pelottelevat. Nämä luulot ja uskomukset meiltä karisivat suurhyökkäyksen ensimmäisinä tunteina pois. Me emme olleet aiemmin kokeneet moista, jossa nyt olimme mukana. Se oli täyttä sotaa. Tosi karkea oppitunti.

Olin tuona kohtalokkaana kesäkuun 9 päivän aamuna Ohtaan lohkolla tulenjohtopaikalla vartiassa. Vartiovuoroni alkoi klo 4.00 ja sen piti päättyä klo 6.00. Aurinko paistoi, vartiokaverini tarkkaili haarakaukoputkella etumaastoa. Oli hiljaista. Vain pikkulinnut visertelivät etumaaston pikku pensaissa. Minä nojailin juoksuhaudaan ja otin kasvoilleni auringon ultraviolettihoitoa. Klo 5.30 kuului lentokoneiden surinaa. Raotin silmiäni ja laskin koneita olevan ainakin 30-50 kappaletta. Jopa saa Viipuri ropinan, ajattelin. Mutta ei. Kun koneet tulivat meidän tukikohtamme ylle ne kääntyivät juoksuautojemme suuntaan ja syöksyivät alas pudottaen pomminsa molemmilla puolilla tukikohtaan kulkevien teitten varrella oleviin pesäkkeisiin. Lentopommitusta kesti noin puolisen tuntia. Koneita tuli yhtenä virtana, niiden laskeminen tuntui toivottamalta.

Tukikohtamme oli säästynyt lentopommitukselta. Pommituskohteet olivat meistä noin parisen kilometriä oikealla ja saman verran vasemmalla.

Seuraava vaihe kosketti jo meitäkin. Klo 6.00 alkoi tykistön keskitys. Siinä olivat mukana myös heittimet ja rakettiammukset, ne tunnetut "stalinin urut". Maa tärisi. Räjähdyksen aiheuttama melu oli niin valtava, ettei ääntään saanut kuuluviin. Jalkaväkeä hautautui tykistötulussa juoksuautoihin. Kun sanoin, että nyt oli helvetti päässyt irti, niin se kuvanee jotenkuten silloista tunnelmaa.

Tykistökeskitystä kesti ehkä puolisen tuntia, ehkä enemmän, en voi muistaa ja liekö kukaan edes ottanut aikaa. Keskityksen jälkeen levisi savuverho kuin narusta nykäisten peittäen etumaaston näkyvyyden kokonaan. Tykistön tuki oli siirtynyt linjojemme taakse ja edessämme alkoi konekiväärien, pikakiväärien, konepistooleitten tulitus. Hyökkäys, jonka tukena oli panssarivaunuja, tapahtui molempien teitten suunnassa. Me vain odotimme, mutta jalkaväkeä ei savuverhojen takaa tullut.

Minä toimin tulenjohtueessa radistina. Otin osaa vartiotehtäviin vain rauhallisina aikoina, kuten oli ollut laita sinä muistorikkaana kesäkuun 9 päivän aamuna.

Istuin korsussa kenttäradiotani hoidellen. Se toimi hyvin, mistä olin enemmän kuin tyytyväinen. Tykistötuki oli repinyt kaikki puhelinyhteydet poikki. Niitä korjattiin, mutta se tehtävä oli ylivoimaista. Minä olin ns. jatkuvalla kuuntelulla ja sivumennen kuuntelin myös naapuriradioiden lähettämiä sanomia. Salakieltä ei käytetty, siihen ei ollut aikaa. Oma tulenjohtueemme ei tässä vaiheessa suuremmin ampunut. Tulenjohtajamme antoi vain lyhyitä tilannetiedotuksia sekä hermostuneena kysyi ohjeita ja lupaa irrottautumiseen. Osa jalkaväestä oli jo lähtenyt lupaa kyselemättä. Hyökkäys eteni meidän molemmilla sivustoilla. Tiesimme sen jo konetuliaseitten äänistä, jotka tulivat melkeimpä meidän takaakin. Vihdoin, se oli ehkä klo 10.00 sain sanoman, jossa

määrättiin jättämään asemamme ja perääntymään vara-asemaan. Lupa tuli ihan viimehetkellä. Porukkamme oli jo valmiina lähtemään, olipa lupaa tai ei.

Perääntyminen ei olisi enää mahdollista, jos vasemmalla edennyt venäläisten hyökkäys ei olisi pysähtynyt. Kaljalan järven kohdalla oli menossa syvä läpimurto, joten ei ollut järkevää hyökätä koko rintaman leveydellä. Se oli meidän onnemme. Kun tiet olivat jo veli venäläisen hallussa, jouduimme perääntymään takanamme olevan suon kautta rämpiin. Me toimimme pari tulenjohtueestamme haavoittunutta mukanaamme, jalkaväessä oli haavoittuneita enemmän. Kuten hermonsia menettäneitäkin. He jättivät pahimmin haavoittuneet ja kaatuneet jälkeen, herran haltuun, kuten eräs kersantti asian ilmaisi

Sodasta on kirjoitettu ja puhuttu paljon. Ei minulla siihen paljon lisättävää.

Peräännyimme ensin ilmoitettuun vara-asemaan, sieltä Siiranmäkeen. Siiranmäen taistelusta on kirjoitettu kirjojakin. Voin vain omalta kohdaltani kertoa mukanaolostani, että eräin ajoin näytti tulevaisuus täysin toivottomalta. Radiosähköttäjänä ei minun huolinut ottaa itse tappamiseen, kiväärillä ampumiseen, osaa. Tykistö tuli, maataistelukoneet ja lentopommitukset, pitivät kuitenkin huolen siitä, että vatsani oli jatkuvasti kuralla.

Siiranmäessä asemamme säilyivät. Etelässä olivat venäläiset saaneet läpimurron ja meidän oli jätettävä Siiranmäessä asemamme. Pysähdyimme Salmenkaitaan, josta tuli taas lähtö. Veli venäläinen oli jo Viipurissa.

Salmenkaidasta peräännyimme Karisalmelle. Sinne myös sotamme päättyi. Erikoista siinä oli se, että Karisalmessa ammunta jatkui vuorokauden pitempään kuin muilla rintamalohkoilla. Veli venäläinen ei ottanut uskoakseen, että herrat ovat päässeet sopimukseen aselevosta. Niinpä minä, vähemmän sotaisa mies, jouduin aloittamaan jatkosodan päivää ennen muita ja sodin vielä vuorokauden enemmän.

Termolassa olimme valmistautuneet pahimman varalta. Varkaudesta lainatut matot toimitimme jo 1943 keväällä takaisin, kun saimme armeijalta käyttööme sen hankkiman painimaton.

Karisalmesta marssimme Miehikkälään, josta pääsin siviiliin. Se tapahtui 1944 lokakuussa.

Olin viettänyt armeijan harmaissa viisi ja puoli vuotta. Kutsunnoissa 1937 olin painanut 73 kg, 1944 lokakuussa vetäessäni siviilivaatteet painoni oli 73 kg. Läksin sotaan A ykkösenä ja palasin A ykkösenä. En sairastanut koko aikana päivääkään. Kuuluin ohiamuttuihin, hyvän tuurin miehiin.

Suomen mestari 1944

Vapauduttuani armeijasta olin 28 vuotias ja perheellinen mies. Haaveet rakennusmestarin urasta ja kouluun menosta oli syytä jättää, puhelematta siitä kellekään. Putkiasentajana olin vasta noviisi, nuorempi asentaja. Taloudelliset huolet painoivat päälle, vaikka toki olin monia kohtalotovereitani paremmassa asemassa, joka ei minua kyllä erityisemmin lohduttanut.

Vaimoni oli saanut sodan ajalta Vesijohtoliike Huberilta kuukausittain avustusta, joten suhteeni työnantajaani olivat kunnossa. Matkasin Helsinkiin ja minut otettiin töihin vanhana työntekijänä.

Ehdin olla Helsingissä parisen viikkoa, kun Seinäjoella olivat SM-painit. Matkasin Helsingistä Seinäjoelle yöjunalla, johon olin tilannut itselleni paikkalipun. En voinut kuitenkaan istua varaamalla paikalla, en hetkeäkään. Helsingistä lähdeäessä käytävällä seisonut raskaana oleva nainen katsoi minuun niin kaihoisesti kuin olisin ollut vähintäinkin hänen tulevan lapsensa isä. Hän istui paikallani aina Haapamäelle saakka. Sieltä lähdeäessä valtasi paikkani toinen nainen. Hän ei ollut raskaana, mutta kun vihjasin hänen istuvan minun paikallani, hän heitti sellaisen silmäyksen minuun, etten uskaltanut enää katsoakaan häneen.

Seinäjoelle tullessa olin seisomisesta väsynyt kuin rätti. Kuvittelin voivani torkahtaa ennen punnitusta ja kilpailun alkamista matkustajakodissa. Ei käynyt. Huone vapautui vasta iltapäivällä. Kaiken kukkuraksi oli painoakin parisen kiloa liikaa, jonka pudottaminen valvoneena ja rättiväsyneenä ei varmastikaan kohentanut ottelukuntoani.

Sain ensimmäiseen otteluuni vastaan seinäjokelaisten suursuosikin, tulevaisuuden lupauksen Veikko Männikön. Unisenakin käsittelin Männikköä kuin tulokasta tuleekin. Tein melkeinpä kaikki osaamani pystyheitot. Männikkö lähti heittoihini mukaan helposti, hänen tasapainoistissaan oli toivomisen varaa. Männikkö teki komeita siltoja ja yleisön suureksi riemuksi luikerteli sidonnastani pois, usein veti minutkin mukaansa. Ja minun yllätyksekseni, mutta seinäjokelaisten suureksi riemuksi tuomarit julistivat Männikön voittajaksi 3-0. Tuomareilta oli jäänyt kokonaan huomioimatta, kuka siinä ottelussa oli antavana, kumpi ottavana puolena.

Toisena kohtasin turkulaisen puolustuspainija Eino Solan. Tein mitä tehtävissä oli, mutten saanut Solaa selälleen. Työvoitto merkitsi minulle jo neljättä miinusta ja viidestä putosi leikistä pois.

Tilanne oli mielestäni täysin toivoton. En nähnyt mahdollisuuksia mestaruuteen, joten päätin matkustaa kotiini. Menin matkustajakotiin, pyysin herätyksen klo 6.00 ja kävin vihdoinkin nukkumaan. Kuopiolainen poliisikonstaapeli Oiva Karhunen oli kuitenkin mennyt siivoojalle sanomaan, ettei Tarvaista saa herättää. Antakaa miehen nukkua niin kauan kun nukuttaa. Oivalla oli oma lehmä ojassa. Minun keskeyttäminen kun olisi pilannut hänen peliään. Heräsin vasta kello yhdeksän, hyvin nukkuneena ja pirteänä. Päiväpainien punnitus alkoi kello kymmenen, joten ehdin vielä hyvin mukaan.

Päiväpainien alkaessa oli 72 kg mestaruuden tavoittelijoita pelissä mukana vielä 28 miestä. Tilanteeni oli lähes toivoton, työvoittokin pudottaisi minut leikistä pois. Ainoa mahdollisuuteni oli selvitä kaikista otteluistani selkävõittajana. Näin myös kävi. Juho Kinnunen, joka oli loppuotteluvastustajani, oli voittanut ottelujaan työvoitoilla ja hänellä oli kolme miinusta. Keskinäinen kamppailumme siis ratkaisisi mestaruuden, kun minun tililläni olivat ensimmäisenä päivänä tulleet neljä miinusta.

Kinnunen oli minulle jo tuttu vastustaja. Olin hävinnyt, mutta olin voittanutkin. Nyt tein vakaan päätöksen voittaa. Keskityin kamppailuun huolella. Hävisin Kinnuselle 1942 Messuhallissa SM-paineissa mestaruuden epäonnistuneeseen ristivõheittooni. Nyt en epäonnistuisi, jos saisin pitävän sidonnan. Olin harjoitellut Termolan kämpällä ristivõheittoa Ville Katajan, Olavi Hirvosen, Yrjö Salmisen, Eero Virtasen, Eino Seppäsen ja Vilho Heiskasen kanssa. Tiesin osaavani heiton, mikäli siihen tarjoutuisi heittomahdollisuus, ajattelin.

Ja tarjoutuihan se: Jussi tuli vastaan pystypäisenä. Hän pyrki sitomaan käteni, ei heittämään. Hän oli armoton mattovääntäjä ja pystyssä käsien sidonnoilla esti vastustajansa otesidonnat. Sain käteni irti ja pääsin ristivõsidontaan. Silloin Jussia vietiin. Hänelle ei jäänyt tilaisuutta kääntää heittoa edukseen. Jussi oli kova siltamies ja vapautui sidonnastani. Hetken perästä sain sidonnan uudelleen ja Jussi lensi jälleen siltaan. Tällä kertaa ei vapautuminen käynytkään enää yhtä helposti. Vapautui, mutta hänen pelinsä oli menetetty. Voitin kaikilla tuomariäänillä, olin vuoden 1944 Suomen mestari.

Arvo Himberg oli sopinut ruotsalaisten kanssa, että Suomen painimestarien joukkue osallistuu Tukholmassa pidettäviin kansainvälisiin kilpailuihin ja näiden jälkeen muutamiin jälkilpailuihin maakunnassa.

Tällä matkalla meitä ei kohdeltu enää sotasankareina, ei sitten vähääkään. Saimme päivärahaa vain 5 kruunua ja hotellikuluistakin olisi tingitty, jos olisimme antaneet periksi. Axel Gadierin ym. entisten huippujen aika oli ohitse ja amatöörisäännöt nousseet kunniaan.

Hävisin tällä matkalla Gösta Anderssonille. Hän näin sai nyt hyvityksen aiemmin kärsimälleen selkähäviölle ja toisen otteluni matkalla hävisin Frans Westergrenille, vanhalle kiistakumppanilleni.

Rutsin matkan jälkeen kirjoitti Jalle Vallikari Suomen Urheilulehdessä, että Tarvainen on Suomen paras painija, valitettavasti.

Vaimo ratkaisi

Sodan jälkeen ei elämä Helsingissä ollut helppoa, jos se ei ruusuista ollut muuallakaan Suomessa. Asunnoista pula oli todellista, ei näennäistä kuin väitetään sen nykyisin olevan. Eikä pelkillä korttiannoksilla ainakaan tullut liikoja kiloja, hyvä jos jotenkuten henki pihisi. Minulla oli tietoa asunnosta. Olisin voinut tuoda perheeni Helsinkiin. Vaimo ei kuitenkaan suostunut tulemaan:

- Helsingissä kuolemme nälkään, hän väitti.

Minulla oli Helsingissä vakinainen työpaikka, enkä ollut yhtään innostunut palaamaan Varkauteen, jota vaimoni vaati. Varkaudessa järjesteltiin minulle työpaikkaa. Voitettuani Suomen mestaruuden minua suorastaan kosiskeltiin palaamaan synnyinseudelleni. Ajat olivat muuttuneet, suojeluskunnan mahti näytti menneen. Menneet oli unohdettu, tervetuloa vain Varkauteen ja töihin A. Ahlström Oy:lle.

Vaimon kanta ratkaisi, jätin Helsingin. Minusta tuli A. Ahlström Oy:n rakennusosaston putkiasentaja. Se oli pääasiassa remonttihanke, työtä josta en ollut lainkaan kiinnostunut. Se ei ollut laiskuutta, eikä työn vieroksuntaa, mutta remonttihommista en löytänyt sitä tekemisen iloa kuin uudisrakennuksella.

Varkauden Tarmo oli menettänyt painikämpensä Savontieltä. Varkauden Urheilijoilla oli mukiin menevä harjoitushuone Pirtinvirran saunan yläkerrassa. Saunaa piti yhtiö, joka omisti tietysti itse talonkin. Ilman suurempia sopimuksia tai neuvotteluja Tarmoon painijat siirtyivät harjoittelemaan VU:n kanssa yhteen.

Välirauhan ja jatkosodan aikana oli VU:n painijat saaneet jo melkein hegemonian Varkauden painimarkkinoilla. Kun ystäväni Otto Vihavainen palasi sodan aikaiselta komennukseltaan Tampereen lentokonetehaalta ja liittyi takaisin Tarmoon, niin tilanne muuttui. Kaikki VU:n painijat tulivat Tarmoon, jolloin Varkaudessa löytyi miehen vastus kenelle tahansa. Tarmolla oli hyvä painiporukka ja jälkikasvustakin pidettiin huolta.

Yhtiö antoi meille painiharjoitushuoneen käyttöön maksutta, kuten oli antanut VU:kin. Eikä me liikoja kysely saunamaksujakaan, eikä niitä meiltä vaadittukaan.

Asiat olivat hyvässä mallissa aina siihen saakka, kun yhtiö möi saunansa. Sen jälkeen painin harjoitusolot muuttuivat tosi kujiksi, mutta se ei enää ollut minun aikaani, se oli myöhemmin, muistaakseni 1954.

Kilpailin ahkerasti. Olin menossa melkein joka viikonvaihteena. En muista kansallisissa paineissa vuosina 1944-45 hävinneeni kertaakaan. Talvella 1945 käytiin Helsingissä epävirallinen maaottelu Suomi-Ruotsi. Miksi sitä kutsuttiin epäviralliseksi jäi minulle arvoitukseksi. Tavallinen maaotteluhan se oli. Hävisin maaottelussa Rudolf Svedbergille, mutta vain 2-1. Voitostaan sai Svedberg kiittää sitä, että tuomareina sattui olemaan kaksi ruotsalaista ja yksi suomalainen.

Tämän maaottelun edellä olimme valmennusleirillä, joka pidettiin Lapualla. Leirin kustansi painimattotehtailija Yrjö Liljamo. Olimme myös majoittuneet hänen taloonsa. Meitä oli 24 miestä ja tilaa oli. Liljamo oli rikastunut sodan aikana saksalaiskaupoillaan. Hänellä oli varaa hankkia meille riittävästi ruokaa mustasta pörssistä. Me söimme hyvin, emmekä murehtineet, että suurin osa Suomen kansaa näki niihin aikoihin suoranaista nälkää.

Harjoittelimme Lapuan Virkiän kämpällä. Valmentajana toimi meille uusi tuttavuus Onni Sirenus. Hänen tiedettiin aikoinaan jonkun verran painineen ja olleen useamman vuoden Italiassa painin valmentajana. Valmentajana hänellä ei ollut meille mitään annettavaa. Hyvä järjestyksen pitäjä hän oli, huolehti päiväjärjestyksen pitävyydestä. Siihen hänen valmentaja-ansionsa supistuivatkin.

Me olimme tulleet todella uuteen aikaan. Siitä sain näytteen Lapuan Virkiän järjestäessä meille leiriläisille painikilpailut, joihin osallistuivat muutkin pohjalaispainijat. Me leirillä olevat TUL:n miehet esitimme Virkiälle vaatimuksen, että ellei Lapuan Työväen Urheilijoita oteta järjestelyihin mukaan ja panna tuloja puliksi, niin me emme tule kisoihin lainkaan. Virkiän miehet ja ennen kaikkea Yrjö Liljamo ottivat vaatimuksemme kovasti pahakseen. Kelpo Gröndahl ja Unto Räsänen toimivat johtajinamme. He olivat tinkimättömiä, ei tippaakaan periksi. Sulo Hostila oli aikaisessa poiketa ruodusta, mutta jouduttuaan Gröndahlin ja Räsäsen puhutteluun, hän palasi päiväjärjestykseen. Mainittakoon, ettei TUL:lla tai painijaostolla ollut tämän asian kanssa mitään tekemistä, kuten ei Lapuan Työväen Urheilijoillakaan.

He kuuluivat tapauksesta vasta sitten, kun se oli jo ratkaisu.

Kesällä 1945 pidettiin Kemissä TUL-SPL painiottelu. TUL hävisi sen niukasti. Minä voitin Jussi Kinnusen, mutta hävisin Eino Virtaselle, joka narutti minua "juoksupainillaan".

Erityisesti kiintyi Kemissä huomioni siihen, että melkein kaikki SPL:n painijat olivat sodan aikana olleet siviilihommissa. Olikohan pelkkä sattuma?

Vuoden 1945 TUL:n mestaruudet ratkottiin Vaajakoskella. Veikko Männikkö oli kovassa huudossa. Häntä pidettiin jo melko varmana mestarina. Mutta vain pidettiin. Minä otin mestaruuden. Männiköllä ei ollut siihen mitään sanomista.

Edellisvuonna 1944 TUL:n kisoissa hävisin Veikko Vanhaselle. Se oli huolimattomuutta ja ylimielisyyttä, joka on perisyntejäni. Vanhanen oli siis 1944 TUL:n mestari, minä saman sarjan Suomen mestari.

SM-paineihin en 1945 ottanut osaa. Olin kisojen aikana Vierumäellä liikuntaneuvojakursseilla. Käteeni tuli paise. Kun kisat olivat lähellä, yritin hoidella sitä hermostuneena omin tiedoin. Käsi tulehtui ja minun oli jätettävä ne painit väliin.

Niin, se Vierumäki ja ne kurssit. Sain kimmokkeen silloiselta Painiliiton sihteeriltä Jalle Vallikarilta. TUL:n painin jaostosihteerit Toivo Määttä oli esittänyt minulle, että enkö voisi harkita painivalmentajaksi ryhtymistä. Siinä vaiheessa se kiinnostoi ja kysäisin Vallikarilta, joka oli reilu mies, että miten hänen käsityksensä mukaan valmentajaksi ryhtyvän pitäisi pätevyitä. Näkemykseni kun oli, ettei riitä, että osaa itse hiukan painia. Pitäisi tietää paljon muutakin. Valle sanoi:

- Mene Vierumäelle pitkälle kurssille. Jos kiinnostaa, voin antaa sinulle suosituksen.

Valle antoi suosituksen ja lähetin hakemukseni. Vaimoni kanta kuitenkin ratkaisi. Hän laushti:

- Eihän sinua tässä huushollissa ole muutenkaan paljon näkynyt. Minun puolestani voit kyllä mennä sinne kurssille. Tiedän ainakin, missä olet ja mistä sinut tapaa.

Pitkällä kurssilla

Vierumäen Urheiluopisto on perustettu 30-luvun hurraa isänmaallisessa hengessä. Opiston järjestämät kuuden kuukauden kestäneet liikuntaneuvojien kurssit oli tarkoitettu erityisesti suojeluskunnan urheilua hoitavien kouluttamiseksi. Ennen sotaa kursseja oli pidetty jo neljät. Viimeisin näistä päättyi sodan jo ollessa käynnissä.

Vuoden 1945 elokuussa aloitettu 5. liikuntaneuvojien kurssi oli hiukan ohjelmaltaan uudistettu, muttei niin, että napanuora menneisyyteen olisi katkennut.

Kursseille hyväksyttiin 22 opiskelijaa. Opisto oli kurssin alkaessa vielä osaksi sotasairaala, joten ahdasta oli. Opiskelijat oli sijoitettava kolme huoneeseen. Myöhemmin sairaalan lähdettyä pois tuli tilaa enemmän ja kaksi miestä huoneeseen.

Liikuntaneuvojakurssi sai valtion rahoituksen ns. kansalaisopistolain perusteella, eli 70 prosenttia todellisista kuluista.

Vierumäen Urheiluopiston johtajana toimi everstiluutnantti evp. Kustaa Eemeli Levälehti. Hän oli tunnettu urheilujohtaja ja tehnyt merkittävän päivätyön suojeluskuntajärjestössä. Sodan aikana hän toimi Berliinissä Saksaan värvättyjen suomalaisten SS-miesten yhdysmiehenä ja palattuaan Suomeen järjesteli Vierumäellä saksalaisille upseereille virkistys- ja urheilukursseja. K.E. Levälahden maine oli kiirinyt minunkin korviini. Olimme Valto Oleniuksen kanssa ainoat TUL:n miehinä liikuntaneuvojakursseille hyväksytyt. Tulimme hyvin toimeen Levälahden kanssa. Ei mitään valittamista.

Levälehti oli maailmankatsomukseltaan porvari, sanoisin että melkein fasisti, mutta hän oli reilu ja oikeudenmukainen. Opettajana K.E. Levälehti oli vailta vertaa. Hän todella valmistui ja paneutui oppitunteihinsa ja puhui aina täyttä asiaa.

Levälahden lisäksi toisena kurssimme vakinaisena opettajana oli voimistelunopettaja Lasse Vepsäläinen. Hänen vastuullaan olivat filosofian, valmennusopin ja eräiden palloilulajien tunnit. Mukaansa tempaava luennoitsija, innostava persoona. Hänen oikeudenmukaisuudessaan oli toivomisen varaa.

Opisto käytti tuntiopettajina SVUL:n erikoisliittojen valmentajia. Siitä ei ollut kuin hyvää sanottavaa. Opettajina ei heistä monikaan täyttänyt vaatimuksia, mutta heidän kauttaan saimme tuntuman ja kokonaiskuvan sen hetkisestä urheilijain valmennuksesta ja tietämyksestä.

Muistona menneisyydestä ja siitä, että kurssimme johtajana oli everstiluutnantti, tiukka sotilas, kurssillamme oli täysin sotilaallinen kuri ja toimintamuodot. Nykypäivinä tuskin tulisi kysymykseen, että ennen oppitunnin tai harjoituksen alkamista tehtäisiin opettajalle ilmoitus esimerkiksi näin:

- Kurssi huomio. Herra opettaja, kurssi valmis yleisurheiluharjoituksiin, paikalla 22, ilmoituksen teki oppilas Tarvainen.

Tulee muistaa, että olimme kaikki sodassa olleita miehiä. Olimme tottuneet sotilaallisuuteen. Se oli tarttunut ihan vaatteisiinkin. Tietysti me hiukan purnasimme, mutta samoin purnasimme aikanaan armeijassakin.

Meidän oli anottava kotilomamme kirjallisesti, kuten armeijassakin. Eikä se ollut läheskään aina varmaa, että loman myös sai. Koin sen, kun anoin lomaa TUL:n mestaruuspaineihin, jotka vuonna 1946 olivat Reposaassa. Levälahti tyrmäsi loma-anomukseni todeten:

- Silloin on kurssin kuvaus. Kaikkien on oltava paikalla. Loman minä kuitenkin sain. Siihen liittyy oma tarinansa.

Kurssimme järjesti opinnäytteenään Lahden kansalaisopistolla ohjelmalliset iltamat. Hoidimme itse kaiken ohjelman, paitsi tanssimusiikin, jossa oli turvaututtava vieraan apuun. Kuoromme lauloi, esitimme sauva- ja telinevoimistelua. Olin kaikissa ohjelmanumeroissa mukana, myös telinevoimistelunäytöksessä. Valto Olenius oli opettanut minulle rekillä jättiläisen. En ollut tehnyt sitä kertaakaan Levälähdessä paikalla.

Kuuluttajamme kuulutti, että nyt esittää rekkivoimistelua Suomen mestari Veikko Tarvainen...ai, pieni korjaus, Tarvainen on Suomen mestari painissa, ei rekillä.

Marssin lavalle kuin voimistelijan kuuluu, ryhdikkäänä ja hyvin leukavan näköisenä. Aloitin ohjelmani kipillä, jatkoin polvikiepillä, selkäkipillä ja sitten rohkeasti vain heilahdus ja jättiläinen. Se meni hyvin, joten tein toisen perään. Sekin meni nappiin. Alastulokin onnistui niin, etten kaatunut. Kansa hurrasi. Sitä oli muuten ihan salin täydeltä.

Ohjelman päätyttyä oli puolitoista tuntia tanssia. Levälahti istui ravintolassa lukuisten tuttaviansa piirittämänä. Juhla oli onnistunut, pojat hyvin koulutettuja, hänelle toistettiin. Levälahti näki minun tulevan ravintolaan:

- Tarvainen, milloin olivatkaan ne painit? hän kysyi.

- 15-16. maaliskuuta, sanoin.

- Saatte loman, Levälahti sanoi. Eikä sitä sen enempää perusteltu.

Tämä selittää, miksi minua ei näy 5:n liikuntaneuvojien kurssikuvassa. Voitin Reposaassa kuudennen TUL:n mestaruuteni.

Oli tietysti enemmän kuin selvää, ettei Levälähdessä opissa saanut osoittaa pelkuruutta. Uinnin käytännön kokeeseen kuului mm. hyppääminen 10 metristä. Kuului niihin, joille hyppääminen 10 metristä oli kauhistus. Samoin ajattelevia löytyi muitakin. Jukka Laaksosella, Jukka Uunilalla sekä NMKY:n kurssille lähettämällä Hildenillä oli vielä 10 metristä hyppäämättä, kun Levälahti kerran tunnin alussa tutkiskeli papereitaan.

- Mitä, viisi miestä vielä hyppäämättä kympeistä? Tänään hypätään, hän sanoi.

Olimme satimessa. Ei mitään pinnaamisen mahdollisuutta. Tietysti hyppäämättäkin olisi voinut olla, mutta se olisi tiennyt pelkuruutensa julkistamista ja todistukseen nelosta uintinumerona. Tätä meistä ei kukaan kestänyt tai ainakin koetti sen välttämään.

Valkeisen lammen pinta oli jo melkein riitteessä. Lämmitimme saunan, josta oli tarkoitus juosta suoraan hyppytorniin. Ja tietysti hypätä myös. Nousin portaat. Siellä minua odotti Hilden kalpeana kuin haamu:

- Hyppäätkö sinä Veikko, jos minä hyppään, hän kysyi ääni väristen.

Olin varma, ettei tuo kaveri hyppää.

- Kyllä minä hyppään, jos sinä hyppäät, vastasin.

Minulle tuli jo hyvämieli, kun ajattelin, ettei minun tarvitse tulla täältä tornista yksin alas portaita myöten. Mutta se kaveri hyppäsi. Asteli vain hyppylavan reunalle ja pudottautui siitä veteen. Kurkistin alas. Hilden nousi pinnalle ja huiskutti kättään ja huusi:

- Anna Veikko tulla vaan.

Olin kaksi sotaa ensimmäisestä laukauksesta viimeiseen käynyt mies. Olin joskus pelännyt niin, että vatsani oli mennyt kuralle. Vähintään yhtä paljon pelkäsin nyt. Mutta olin pakon edessä. Ei ollut muuta mahdollisuutta kuin hypätä vain. Ja minä hyppäsin.

Jälkeenpäin en voinut muistaa, miten päin hyppäsin. Ilmeisesti jalat edellä. Olin jostakin lukenut, että veteen hypätessä voi joskus korvan sisäkierukka viottua. Tällöin uimari menettää suuntatajunsaa. Luulee pyrkivänsä pintaan, mutta sukeltaakin pohjaan. Kun ponnistelin sukelluksestani pintaan päin ja se tuntui kestävän ikuisuuden, niin ajattelin että näin tässä sitten kävi. Tänne sitä nyt jäätii. Mutta ei, pullahdin pintaan. Uin rantaan. Kaverit kysyivät uteliaana:

- Miltä se tuntui?

- Ei se mitään tuntunut, vastasin huolettomana.

Se oli minun ensimmäinen ja viimeinen hyppyni 10 metristä. Olin tosi onnellinen, kun astelin rannalta saunaan lämmittelemään. Niin onnellinen olen ollut harvoin.

Minulle Vierumäen pitkä kurssi oli merkityksellinen. Lyhydestään huolimatta se muutti täysin elämäni kulun. Pari vuotta myöhemmin, vuonna 1948, suoritin kahden kuukauden jatkokurssin. Myös sen anti oli hyvä. Erikoisesti opin pitämään ja tunsin tärkeäksi painaa mieleeni kaiken sen mitä oli kirjoissa ja mitä kuulin luennoilla fysiologiasta, valmennusopista, liikunnan historiasta ja opetus- ja kasvatustieteistä. En ollut käynyt AU:ta enkä RUK:ta kuten kurssitoverini. Tiedän ettei johtamista opita kirjoista, mutta kyllä kirjaviisaudella ja johtamisharjoittelulla on oma merkityksensä. Ellei perustietoja ole, tekee kömmähdyksiä eikä saa tarvittavaa ja välttämätöntä auktoriteettia.

Tulin virkamieheksi

Sodan jälkeen A. Ahlström Oy laajensi Varkaudessa toimiaan ja kauppalan elämä vilkastui. Asukkaiden luku nousi jo 18.000. Yhtiöllä oli palveluksessaan kaksi liikuntaneuvojaa: Heikki Karikoski, tunnettu jääpallomies ja Hugo Hirki voimistelun opettaja. Palloilu- ja tennismies. He hoitelivat kuitenkin vain WP 35:n ja VU:n valmennus- ja muita asioita. TUL:n seuroihin tai sen urheilijoihin ei heillä ollut mitään yhteyksiä. Kun myös Varkaudessa oli alkanut jo työläisten ryhdistäytyminen, oli olemassa vaara, että se saattaisi ulottua oikeudenmukaisuusvaatimukseen myös urheilutoimien hoitamisessa. Sosiaaliosastolla seurattiin tilannetta. Varatuomari Emil Koponen otti yhteyttä sos. dem. tuttaviansa ja esitti, että kauppa palkkaisi liikuntaneuvojan. Sen tulisi hoidella lähinnä TUL:n ja työläisurheilun tarpeita.

Varkauden Tarmon silloinen puheenjohtaja Matti Hiltunen supatti kerran korvaani, että sinun Veksa kannattaisi ottaa tilaisuudesta vaari. Sinulla on mahdollisuus saada tuo tulossa oleva homma, jos vain haluat sen ottaa.

Hakeutuessani Vierumäen pitkälle kurssille en pitänyt tavoitteenani kauppalan liikuntaneuvojan tointa. Valmistuttuani sitä sitten minulle tarjottiin. Otin homman vastaan. Paikkaa ei julistettu haettavaksi. Kauppalan hallitus nimesi minut siihen yksimielisellä päätöksellä. Vuoden kuluttua nimityksestä vahvistettiin ja minusta tuli vakinainen viran- ja toimenhaltija 1.4.1946 alkaen.

Liikuntaneuvojan toimeen ei ollut ohjesääntöjä. Myöskään esikuvia oli vaikea löytää. Paavo Karikko oli hoidellut Turussa liikuntaneuvojan tointa jo vuodesta 1938 lähtien. Hän oli käsittänyt tehtävänsä vain yleisurheilun valmentajan hommaksi, joka esikuva ei sopinut lainkaan Varkauteen. Helsinkiin oli valittu samoihin aikoihin kun minut Varkauteen liikuntaneuvojaksi voimistelunopettaja Esko Numminen, myös ilman ohjesääntöä. Sitä valmistellaan, sanottiin.

Ohjesäännön puuttuminen ei tuottanut minulle vaikeuksia. Luulin tietäväni, mitä minun tuli touhuta. Ja saatiinhan se lopuksi ohjesääntökin. Se hyväksyttiin sen suuremmin pykälää tutkiskelematta.

Tullessani toimeen pidin itsestään selvänä asiana, että minun tulee olla yhteistyössä yhtiön sosiaaliosaston ja liikuntaneuvojien kanssa. Ilman yhtiön myötävaikutusta eivät Varkaudessa jutut pyörineet. Sen tiesin. Päätin kuitenkin, etten ota kaikkia yhtiön ohjeita itsestään selvänä. Kuulun eri firmaan, tuumiskelin.

Toimin myös urheilulautakunnan sihteerinä, jonka alainen työntekijä olin. Puheenjohtajina kansanhuollon Varkauden konttorin johtaja Väinö Ehari ja hänen jälkeensä kauppalan taloudenhoitaja Eero Paasi olivat kumpikin reiluja miehiä.

Toimintakenttäni olin rajattu lähinnä TUL:n seuroihin, mutta jouduin yhteisten asioiden merkeissä tekemisiin SVUL:n seurojen ja liittojen, jopa kirkonkin kanssa. Annoin asiantuntija-apua myös ammattiosastoille kuin nuorisjärjestöillekin. Tulin kaikkien kanssa hyvin toimeen. Minuun suhtauduttiin asiallisesti ja ennakkoluulottomasti. Kysymys erikseen on, mikä merkitys kunnallisella liikuntaneuvojalla paikallisen urheilutoimien kehittämiseen oli, se on asia johon minun on vaikea vastata.

Ilmapiiri ja innostus urheiluun oli Varkaudessa sodan jälkeisinä vuosina suorastaan ylipursuvaa. Vaikka oli pulaa kaikesta ja se kaikki vielä kortilla, sotien aikana lamaantunut urheilutoiminta koki valtaisan nousun. Se haki vertaistaan, eikä sitä varmasti löydettykään ihan lähikunnista.

Keskuskenttä taistelu

Urheilun suorituspaikat olivat Varkaudessa keuhkoakin keuhnommat ja riittämättömät lisääntyneelle harrastukselle. Kauppalassa oli aiemmin ajateltu urheilun suorituspaikkojen vaalimisen kuuluvan yhtiölle. Sodan jälkeen pidettiin jo itsestään selvänä asiana, että urheilun suorituspaikkojen rakentaminen ja hoitaminen kuuluu yhteiskunnalle, lähinnä kunnille.

Kipein tarve oli uuden urheilukentän, urheilukeskuksen aikaan saaminen. Joutenlahden kenttä 300 metrin ratoineen oli liian pieni, eikä siinä voitu pelata virallisia jalkapallo-otteluja. Tulevaksi uudeksi keskuskentän paikaksi oli ajateltu ja jo merkitty asemakaavaankin Kuoppakankaan takamaastossa sijaitseva silloin käytössä ollut kaatopaikan alue, kun A. Ahlström Oy:n Varkauden tehtaiden toimitusjohtaja Leif Glöersen kutsui kauppalan edustajat tiedotustilaisuuteensa, jota hän kyllä kutsui neuvotteluksi.

Glöersenin tukena, äänettöminä kuuntelijoina tässä palaverissa, joka pidettiin yhtiön virkamiesklubilla, olivat Emil Koponen ja liikennepäällikkö Otto Harjunen.

Kauppalan edustajina kauppalanjohtaja Hugo Heiskasen lisäksi olivat valtuuston puheenjohtaja Valo Kilpiö, valtuuston jäsen opettaja Heino Peltonen ja liikuntaneuvoja Veikko Tarvainen.

Glöersen totesi arkkitehti Yrjö Lindegrenin voittaneen Lontoon olympiakisojen arkkitehtuurikilpailuissa kultamitalin Varkauden urheilukeskus suunnitelmillaan. Se on todella nerokas suunnitelma. Meidän velvollisuutemme on nyt toteuttaa tämä suunnitelma. Tietysti me kaikki olimme tähän Lindegrenin suunnitelmaan tutustuneet. Se käsitti Kämärin saaren muodostamisen urheilupuistoksi, jossa oli varattu paikka jopa kesäteatterillekin.

- Heti alkuun olisi ja on selvitettävä Kämärin alueen omistussuhde ja hallintoon liittyvät asiat, mikäli mielimme saada valtion apua ja kunta mukaan, selitti kauppalanjohtaja Heiskanen.

- Kämärin saaren omistus säilyy A. Ahlström Oy:llä. Hallinnosta vastaa toimikunta, johon kauppa saa nimetä kolme edustajaa ja puheenjohtajan, vastasi Glöersen.

Se oli sanotti isännän äänellä, jossa ei ollut neuvottelun varaa.

- Miksi ei yhtiö voisi ja voi luovuttaa Kämärin aluetta tai pelkästään rakennettavaa kenttää kauppalan hallintaan? Eikö voitaisi hoitaa omistaminen pitkäaikaisella vuokrasopimuksella? Se ilmeisesti riittäisi takaamaan valtion mukaan tulon, selitti opettaja Reino Peltonen.

- Ei, se ei käy. Tällä kentällä eivät kommunistit juhli, sanoi Glöersen jyrkästi.

- Sitten meillä ei ole enempää aihetta neuvotteluun. Palataan asiaan kun yhtiö tarkastaa kantaansa, sanoi kauppalanjohtaja Heiskanen.

Palaveri oli päättynyt. Nousimme ylös, kiitimme ja poistuimme.

Kommunisteilla oli siihen aikaan valtuustossa määrävähemmistö. Ilman kommunistien myötävaikutusta ei kauppa voisi tukea kentän rakentamista markallakaan. Sen tiesi kyllä Glöersenkin.

Lindegrenin suunnitelmasta ja Kämärin kentän rakentamisesta muodostui yhtiölle, ennen kaikkea Glöersenille arvovalta ja kunniakysymys. Näin jälkeempinä ajatellen voitaneen todeta, että se sai heräämään hävityn sodan jälkeen tukahdetut aatokset taistelusta kommunisteja vastaan. Suojeluskunnan lakkauttamista murehtivat Suur-Suomeen uskoneet pääsivät nyt osoittamaan "isäinmaallisuutensa" kentätalkoissa, jotka yhtiö käynnisti. Yhtiön omistama "Varkauden Lehti" tapiseerasi sivunsa päivä päivän jälkeen Kämärin kentätalkoista otetuilla kuvilla ja teksteillä. Innostus oli suuri, kommunisteja lyötiin.

Eräässä vaiheessa tulin sanoneeksi, että Kämärin kenttä sopisi hyvin keskuskentäksi. Se on keskeisellä paikalla ja kulkuyhteydet paremmat kuin Kuoppakankaan takamaastoon. Se oli kiistaton totuus, mutten minä asettunut kiistassa Kämärin kentän puolelle, kuten sanomaani tulkittiin.

Ilmeisesti minut lausumani jälkeen leimattiin "kämäriläisiin", kun kelpuutettiin mukaan Joensuuhun tehtävälle tutustumismatkalle. Matka tehtiin autolla. Mukana olivat Heiskanen, Koponen, Kilpiö ja minä. Auto kaartoi suoraan Joensuun raviradalle, jossa meitä jo odotettiin. Tervehdysten jälkeen eräs joensuulainen ravimies ylisteli ratkaisua, johon Joensuussa on päätytty sijoittamalla ravirata kaupungin välittömään tuntumaan, johon myös urheilukenttä on voitu saada mukaan. Sopii ottaa mallia Varkaudessakin, hän esitti. Haistoin palaneen käryä. Esitin otettavaksi yhteys myös joensuulaisiin palloilu- ja yleisurheilumiehiin.

Esitystäni ei kannatettu. Sitä seurasi hiljaisuus. Koponen lausahti lyhyesti:

- Meillä ei ole nyt siihen aikaa.

Paluumatkalla Koponen huomautti, että tästä matkasta on tehtävä muistio valtuustolle kenttäasian jatkokäsittelyyn. Keräsin rohkeuteni ja ilmoitin, etten pane muistioon nimeäni, jos siinä muistiossa puhutaan vain siitä mitä se ravimies Joensuussa esitti.

Muistion kirjoittamisesta ei puhuttu enempää. Kirjoitettiinko se tai ei, en tiedä. Ainakaan minä en sellaista nähnyt. Mutta yllätys, yllätys: ei ravirataa oltu unohdettu. Sitä rakennettiin jo.

Olin kuullut Kuoppakankaan keskuskentän työt olevan käynnissä. Piipahdin katsomassa. Yllätyinpä perusteellisesti, kun totesin sinne rakennettavan ravirataa. Sen rakentamista ei oltu käsitelty missään kauppalan elimessä, sen tiesin ihan varmasti. Mutta sitä rakennettiin vaan. Kaatopaikan alue oli raivattu "hirveen aakee laakeeksi", jollaiseksi sitten jäikin. Nykyisen katsomon takana oli jo valmista raviradan juoksurataakin kivettynä noin 50 metrin matka.

Ymmärsin Leif Glöersenin ja Valo Kilpiön poppoon päätyneen kenttäasiassa kompromissiin: Kämärille tulee keskuskenttä, Kuoppakankaalle ravirata, ehkä sen keskialueelle kenttäkin. Keskus- eli pääkenttä olisi Kämärillä.

Tutkin kauppalan arkistonhoitaja Kerttu Tokkolan kanssa lähetettyjen kirjeiden jäljennökset. Ja sieltä löytyi arkkitehtitoimisto Niemeläiselle Helsinkiin lähetetty kirjejäljennös, jossa pyydettiin toimistoa laatimaan suunnitelma raviradan rakentamiseksi Varkauteen Kuoppakankaan maastoon.

Sain urheilulautakunnan koolle ja arkkitehti Kalevi Väyrysen selostamaan Kuoppakankaan kenttäsuunnitelmaa. Kokous pidettiin työväenopiston tiloissa. Lautakunta oli järkyttynyt kuulemaansa. Siltä ei aiemmin oltu pyydetty lausuntoa. Se annettiin nyt. Ravirata tyrmättiin täysin yksimielisesti.

Opettaja Reino Peltosta ja Mertti Salmelaa saavat varkauteen kiittää, että heillä on nykyään tosi hieno kenttä Kuoppakankaan maastossa. Se tosin on hieman kolkon tuntuinen, kun siihen on sijoitettu nurmi- ja hiekkakenttä samalle aukealle. Salmela ja Peltonen saivat aikaan sen, ettei sos.dem. ryhmä hyväksynyt toimia raviradan rakentamiseksi.

Kuoppakankaan keskuskenttä vihittiin ilman katsomoa ja aitaa vuonna 1951 Varkaus-Sunsval jalkapallo-ottelulla. Kentälle marssittiin kulkueena. Kärjessä asteli ryhdikkäänä ja ylväänä varatuomari Emil Koponen.

Se eräs miljoona

Keskuskentältä puuttui siis aita ja katsomo. Vuoden 1953 kauppalan talousarviossa oli varattu kolmen miljoonan markan määräraha aidan rakentamiseksi. Veikkausvaroista oli anottu kolmea miljoonaa. Ehtona aidan rakentamiseen oli, että siihen saadaan veikkausvaroja.

Kuulin läänin urheilulautakunnan puoltaneen Varkaudelle kahta miljoonaa keskuskentän aidan rakentamiseen. Valtion urheilulautakunnan päätöksestä ei ollut tietoa, kun kauppalan hallitus esitti valtuustolle lisätalousarvion, jossa aidan rakentaminen siirtyy nyt ainakin vuodelle.

Se risoi kovasti urheilevaa väkeä. Keskuskentällä ei voitu järjestää täysitehoisia maksullisia yleisurheilukilpailuja eikä liioin käyttää nurmikenttää jalkapallo-otteluihin.

Sain eräänä päivänä puhelinsoiton Helsingistä. Valtion urheilulautakunnasta tiedusteltiin, että missä vaiheessa Könönpellon urheilutalon rakentaminen on. Olin yllättynyt, sillä kuulin ihan ensimmäistä kertaa puhuttavan Könönpellon urheilutalosta. Työväentalo oli rakennettu ihan äskettäin, muttei sillä urheilun kanssa ollut mitään tekemistä. Sen virallinen nimikin oli Könönpellon Huvipirtti. Soittaja pyysi lähettämään kirjallisen selostuksen, jonka olin antanut puhelimesta.

Panin puhelimen kuumaksi ja otin yhteyksiä ystäviini, joiden tiesin pyöriskelevän lähellä Valtion urheilulautakuntaa.

Kuulemani sai minut ällistelemään yhäkin enemmän. Sain tietää, että ministeri Onni Hiltunen oli kehoittanut Valtion urheilulautakuntaa suosittelemaan hänelle myönnettäväksi miljoona markkaa Könönpellon Urheilutalolle. Summa piti ottavan Varkauden kauppalan keskusurheilukentän kahden miljoonan avustuksesta. Lautakunta oli suhtautunut Hiltusen vihjeeseen kielteisesti syystä, ettei sille oltu esitetty tarkkoja tietoja Könönpellon Urheilutalosta ja anojanakin oli Könönpellon sos.dem. työväenyhdistys ry. Hiltunen oli kuitenkin tarvitsemansa suosituksen saanut. Sen oli antanut lautakunnan sihteeri omin valtuuksin.

Naputin kuulemastani selostuksen ja luovutin sen kansanedustaja Hugo Manniselle. Enkä älynnyt pitää suutani tapauksesta kiinni, vaikka tiesin sen olevan kaikkea muuta kuin liikuntaneuvojan toimialaan kuuluvaa.

Eräänä päivänä kutsui kauppalanjohtaja Heiskanen minut puheilleen.

- Veksa, sinun olisi matkustettava huomenna Kuopioon. Tutustut siellä Asser Markkasen kanssa miten Kuopio hoitaa urheiluasioitaan.

Tunsin Kuopion urheiluasiat kuin viisi sormeani. Sanoin sen Heiskaselle, joka tiuskaisi:

- Olen sopinut asiasta jo Kuopion kaupunginjohtajan kanssa.

Minä siis matkustin. Tapasin Kuopiossa tuttaviani ja poikkesin moikkaamassa Asser Markkastakin, joka oli yllättynyt vierailustani yhtä paljon kuin minäkin.

Minua odotti seuraavana aamuna yllätys. Eero Paasi, urheilulautakunnan puheenjohtaja, tiukkasi minulta selvitystä, että missä olin hiippaillut eilen. Valtion urheilulautakunnasta oli ins. Esko Paalanen ja läänin urheilulautakunnasta varatuomari Marila tutustumassa Varkauden urheilulaitoksiin. Sinua kaivattiin ja etsiskeltiin, muttei miestä ei näy ei kuulu, totesi Paasi.

Ymmärsin nyt, miksi minun oli matkattava Kuopioon. Enpähän ollut sotkemassa annettuja selityksiä.

Könönpellon Huvipirtistä oli saatu tarkastukseen urheilutalon kulussit siten, että putkiasentaja Eino Turunen oli ylittöinään ja kaikessa kiireessä väsännyt yleisön WC:n, suihkun ja ainoaan kokoushuoneeseen oli omin luvin raahattu Tarmon painimatot. Manoveeraus ei kuitenkaan auttanut. Jo nostettu ja käytetty miljoona markkaa jouduttiin maksamaan takaisin valtiolle. Työväenyhdistyksellä ei ollut kuin velkaa, joten maksumiehiksi kertoman mukaan joutuivat Valo Kilpiö, Akseli Manninen, Evert Könönen ja Uuno Kutvonen. He tekivät paperin PYP:n Varkauden konttoriin ja postittivat rahat Helsinkiin. Kysyä sopii, harmittiko?

Ei liene erityisempi ihme, ettei minulla ollut tämän jälkeen järin hyviä suhteita paikallisen sos.dem. valtuustoryhmän sisärenkaaseen. Epäilen, ettei ministeri Onni Hiltunenkaan, vaikka naapurinani asuikin, ajatellut minusta lämpimin tuntein.

Sopupelejä

Urheilulla ovat omat häpeätahransa kuten huumeet, piristeet, dopingit, tuomaripeli ja sopuottelut. Painissa sopuottelujen historia juontaa kauas menneisyyteen. Se on ollut ja on sekä koti- että ulkomaisissa mitteloissa.

Sodan jälkeen sopuotteluista ja tuomaripelistä kehittyi ideologinen taistelu TUL:n ja SPL:n kesken. Se on tehnyt tästä hommasta vähemmän tuomittavan, anteeksi annettavan synnin.

Jouduin selkäleikkaukseen vuoden 1946 syksyllä. Jouduin jäämään pois vuoden 1947 TUL:n mestaruuskilpailuista, mutta SM-paineihin jo uskaltauduin mukaan. Sarjani 72 kg painittiin Kuopiossa. Jäin kolmanneksi. Edelläni olivat Matti Simanainen ja Eino Virtanen. Esityksessäni ei suuria hurraamisia ollut. Olin leikkaukseni jälkeen keskentekoisisessa kunnossa.

Näissä Kuopion paineissa käytiin 52 kg SM-mitalista taistelu, joka hupaisuudessaan sietää tulla kerrotuksi ja merkityksi historiaan.

Painiliiton valmentaja Onni Sirenius piti kirjanpitoa tuomaripöydän takana. Hän antoi ohjeet miten Painiliiton miesten piti keskinäisissä otteluissaan voittaa ja hävitä, että sivuutetaan palkintopallilta ja mestaruudesta TUL:n mies. TUL:n painijoilla ei omaa sireniusta ollut. Heidän piti tulla toimeen omin voimin ja kyvyin.

52 kg sarjassa joutuivat Aukusti Hakola ja Lenni Viitala matolle tilanteessa, jossa voitto Hakolalle olisi tiennyt myös mestaruutta. Viitalan voittaessa mestaruus menisi TUL:n Alvari Vihersolalle. Tiedettiin Sireniuksen määränneen Hakolan voittajaksi.

Veikko Männikkö ja Veikko Laitinen painivat 72 kiloissa, mutta huumorimiehinä päättivät hiukan naruttaa Onni Sireniusta. Idea oli Männikön ja lähtökohtana Pohjanmaan lehdissä käyty kiistely Hakolan tai Viitalan paremmuudesta. Ilkka-lehti oli kirjoittanut jopa niin törkeästi, että väittänyt Hakolan sanoneen, ettei Viitala ole hänelle kuin vastaantulija.

Männikkö meni jututtamaan Viitalaa:

- Oletko tietoinen siitä, miten Aukusti Hakola tuolla käytävillä juttelee, hän sanoi.
- Mitä se puhuu, kysyi Viitala uteliaana.
- Se sanoo, että nämä kilpailut osoittavat kuka meistä on haka tässä maassa, minä vai Viitala, kertoi Männikkö.

Viitala oli jo totinen poika, kun sai juttukaverikseen Veikko Laitisen.

- Minusta on törkeätä, että mies jo ennen ottelua leuhkii voitostaan niin kuin tuo Hakola tuolla käytävällä, hän kertoi. Mites teidän aiemmat ottelut ovat päättyneet, kysäisi Laitinen viattoman näköisenä.
- Jumalauta, mä olen aina voittanut ja voitan nytkin. Saatpas nähdä, sanoi Viitala kiukkua täynnä.

Ja Viitala voitti. Loppujakson aikana pöydän takana istunut Sirenus näytti Viitalalle merkkiä, että nyt olisi jo aika luovuttaa. Mutta Viitala painoi päälle. Kun tuomari sitten nosti Viitalan käden voiton merkiksi ylös, tarjosi Viitala toista kättään Hakolalle ja kysyi:

- Kumpikos se meistä on nyt paree?

Alvari Vihersalo voitti Suomen mestaruuden, eikä Onni Sirenus hymyillyt koko iltana, ei sitten yhtään.

Lenni Viitala on Suomen painin historiassa varsin merkittävä tekijä. Hän voitti TUL:n miehenä vapaapainissa vuoden 1946 EM-kisoissa TUL:lle sen ensimmäisen Euroopan mestaruuden ja lisäksi lajissa, joka tuli liiton ohjelmaan vasta vuonna 1948.

Lontoon olympiakisoissa Viitala paini jo Painiliiton miehenä ja voitti 52 kiloissa kultamitalin.

Taidoiltaan ei Viitala ollut erikoisempi kummassakaan painimuodossa, mutta haki voimissa vertaansa. Voimaa hänellä oli ja paljon.

Toimin vuoden 1948 keväällä Vierumäellä vapaapainijoiden olympialeirillä Eino Leinon apumiehenä. Lääkärimme Mikko Kunnas testasi Viitalan voimia. Kunnas yllättyi, kun Viitala punnersi olemattomalla nostotekniikalla pitkälti yli silloiset 56 kg sarjan punnerruksen SE-luvut. Emme uskaltaneet hiiskahtaa tästä kenellekään, ettei Viitalaa olisi viety painonnostoon.

Viitalalla oli oma julkisuudelta salattu sotatarinansa. Hän oli saksalaisia poisajettaessa loikannut saksalaisten puolelle. Joutui sota-oukuteen ja Köyliön varavankilaan. Sai armahduksen, kun hänen puolustukseensa esitettiin todistus, että Viitala on TUL:n mies, Seinäjoen Sisun jäsen, joten ei hän voi olla saksalaismielinen, vaan erehtynyt poikarassu. Viitala oli tosin Nurmon Jymyn kasvatti. Sisulaisille oli enemmän kuin yllätys, että Lenni Viitala voitti Seinäjoen Sisun miehenä EM:n.

Kun valvontakomitea jätti Suomen, Viitala palasi Painiliittoon. Edusti Vaajakosken Terää.

Väitän, että kaikkien aikojen hupipainit on pidetty Varkaudessa Joutenlahden kentällä kesällä 1947. Ne olivat kisat, joissa kaikki ottelut, ensimmäisestä viimeiseen olivat sopua.

Tarmo hoiteli Varkaudessa TUL:n edustusmiehille valmennusleirin. Osanottajia oli yli 30. Liitto maksoi kuluista osan, Tarmo loput. Ettei Tarmo olisi mennyt leirikuluistaan konkurssiin, järjestettiin Joutenlahden kentälle painikilpailut, joihin kaikki leirillä olleet osallistuivat. Aarne Reini toimi leirin valmentajana, minä hänen apumiehenään. Sää suosi kisoja ja kansaa oli runsaasti katsomossa.

Heti ensimmäisestä ottelusta lähtien näin, että nyt on näissä paineissa jotakin vialla. Matolla heitettiin miestä kuin rukkasta, voittajaksi tulivat ihan toiset kuin mihin aiemmin oli totuttu. Otin selvää, mistä on kysymys. Kun kuulin totuuden, että kaikki ottelut ovat pelatut ennakoilta kortilla, että joka mies on antanut sanansa, että korttivoittoa kunnioitetaan, niin toivoinpa hartaasti, ettei totuus näistä paineista tulisi koskaan julki. Ja eikä ole tullutkaan. Varkaudessa muistellaan vieläkin paineja, niitä Joutenlahden kentän kisoja. Niissä paineissa ei nuhjailltu.

Jäin vuoden 1947 SM-paineissa kolmanneksi, mutta olin kuitenkin vielä sikäli kirjoissa mukana, että olin kutsuttu olympiaehdokkaiden valmennusleirille Myllykoskelle. Leiri oli talvella 1948.

Uutena tulokkaana oli mukana Taisto Kangasniemi, joka oli noussut esiin vasta edellisenä kesänä. Onni Sirenus näki Taisto Kangasniemestä uhkan SPL:n raskaansarjan miehelle Pauli Riihimäelle ja teki kaikkensa, ettei Kangasniemi oppisi tuntemaan Riihimäen ottelutapaa. Päivä päivän jälkeen Sirenus nimesi Kangasniemen harjoituskaveriksi Kelpo Gröndahlin, ei oman sarjan miestä Riihimäkeä.

Kelpo Gröndahlia risoi, sillä hänkin olisi toki kaivannut jonkun muun kuin Kangasniemen harjoituskaverikseen. Me TUL:n painijat pidimme neuvottelun ja päätimme, että pakkaamme laukumme ja lähdemme kotiin, ellei leiriä hoidella reilun pelin hengessä. Skandaalia ei tullut, kun Kangasniemi loukkasi kylkensä eikä voinut otella. Se ei kuitenkaan pelastanut Riihimäelle olympiamatkaa. Kangasniemi voitti karsinnan ylivoimaisesti.

Välisarjassa leiritettiin Matti Simanaista, Veikko Männikköä ja Veikko Tarvaista. Me emme kartelleet toisiamme. Olimme hyviä kavereita. Simanainen osoittautui laiskaksi harjoittelijaksi. Hän paneutui englannin opiskeluun. Huomautin Matille:

- Eiköhän Matti sinun pitäisi harjoitella enemmän painia kuin englantia. Et sinä englantia lukemalla selviä olympialaisiin, et ainakaan mitaleille.

- Lähden Lontooseen. Näin on, tykätäkääpä siitä tai ei, hän vastasi hymyillen, ei kerskaton.

Olympiaedustajien karsintojen ensimmäinen osa, jossa kustakin sarjasta kuuden miehen ryhmästä jäi kaksi miestä loppuotteluihin, pidettiin Varkaudessa seuratalossa. Otteluaika oli 20 min. eli sama kuin Lontoosakin. Putosin jatkosta. Simanainen ja Männikkö karsivat edustajapaikasta Lapualla. Seurasin kisoja radiosta. Männikkö voitti 3-0. Lähetin sähkeen Simanaiselle:

- Luit turhaan englantia.

Sain vastauksen:

- Lähden Lontooseen saunanlämmittäjäksi.

Näin myös oli. Himbergin mielestä Simanainen oli niin mukava mies, että myös hänen piti päästä Lontooseen.

Politiikan ympyröitä

Olen ollut aina tosi heikko kokousmies. Luonteeltani vilkkaana en jaks seurata ja kuunnella tyhjänpäiväisiä jaarituksia ja aina silloin tällöin olen mokannut itseni perusteellisesti tokaistessani kannanottoja, joista olisi pitänyt pitää suu kiinni.

Kun otin vuonna 1946 vastaan liikuntaneuvojan toimeni, olin vakaasti päättänyt pysytellä erossa seurojen luottamustoimista. Tempauduin kuitenkin mukaan ja se oli elämäni suurin tyhmyys. Seuroihin asti oli jo ulottunut Helsingistä johdettu sos.demien ja kommunistien valtataistelu. Siinä käytettiin kaikkia mahdollisia keinoja ja toimintatapoja. Niihin oli pakko ottaa kantaa, tahtoi tai ei.

Vuonna 1948 pidettiin TUL:ssa liittokokousedustajien vaalit jäsenäänestyksenä. Olin seuraamassa VarTP:n kokousta, jossa nimettiin liittokokousehdokkaaksi kokousta puheenjohtajana johtanut Einari Friman. Joku ehdotti toiseksi ehdokkaaksi minua, Veikko Tarvaista. Friman puheenjohtajana totesi, ettei voida valita kuin yksi ehdokas ja hänet oli jo nimetty. Tarvaisen ehdokkuus raukeaa, hän totesi.

En tuntenut kiinnostusta lähteä vaalitaisteluun, mutta Frimannin tapa tulkita sääntöjä ja nostaa omaa häntäänsä oli mielestäni niin törkeä, että ilmoitin suostuvani ehdokkuuteen. Tutkiskeltiin sääntöjä ja Frimannin oli myönnettävä, että kukin seura saa nimetä niin monta ehdokasta kuin vain haluaa. Sain seuraavana päivänä puhelinsoiton Kuopiosta. Sos.dem. piirisihteeri, entinen Sortavalan Ponnistuksen painija muuten, selitti, että sinun Veksa pitäisi luopua liittokokousehdokkuudesta. Me täällä Kuopiossa olemme ajatelleet ehdokkaaksi Einari Frimania. Vastasin, että en ole puolueesi käskettävissä ja VarTP on minut nimennyt, enkä näe mitään syytä kieltäytyä.

Seuraava soittaja oli SKP:n piirisihteeri Karhunen. Tunsin hänet oikein hyvin. Hän esitti saman asian melkein pä samoin sanankääntein. SKP oli ajatellut liittokokousedustajaksi Atte Mäkistä Iisalmesta ja Suomenjoelta Jäppistä. Minun oli luovuttava, ettei äännet jakaantuisi. Vastasin melkein samoin sanoin. En luvannut luopua, kun kerran VarTP oli minut nimennyt.

Karhunen lupasi palata asiaan. Soitti seuraavana päivänä ja kysyi, että jos SKDL ottaa minut omaksi ehdokkaakseen, niin annanko sanani pysytellä ruodussa mukana, jos tulen valituksi.

Lupasin, sillä olin TUL:n toimintalinjoista täysin samaa mieltä SKDL:n näkemysten kanssa. Tunsin muuten Yrjö Enteen. Olin tavannut hänet Tukholmassa vuonna 1940. Olin hänen vieraanaan yhdessä Viljo Lindqvistin kanssa. Enne hoiteli siihen aikaan SKP:n maanalaisia asioita Tukholmasta käsin. Sitä en tiennyt kuin en sitäkään, että Lindqvist oli hänen yhdysmiehiään Suomessa.

Minut valittiin liittokokoukseen, Einari Frimania ei. Kokous oli minulle suuri pettymys. Se oli tyhjänpäiväistä teatteria alusta loppuun. Käytin muutaman puheenvuoron, joissa käsittelin eräitä urheilullisia näkemyksiä mm. valmennuksesta. Sain osakseni säälivää hymyilyä. Elin maailmassa, joka ei tunnustanut elämän realiteetteja, minulle huomautettiin. Kokouksen päätöspuheenvuoron aikana vedin pöydälläni olleen TUL:n pienoislipun puolisalkoon. Häpesin.

Uskollisuuteni TUL:lle joutui toisen kerran vakavalle koitukselle vuonna 1951.

Oli jälleen tulossa TUL:n liittokokous, jossa ei jäsenäänestystä enää suoritettu lähestulkoonkaan yhtä demokraattisesti kuin 1948. Piirien hallinta ratkaisi, ei jäsenistö eikä sen kannanotot.

Minulla ei ollut aavistustakaan, että millaisia pohjustuksia TUL:n Kuopion piirin kohdalla oli tehty, kun matkasin yhdessä Einari Frimanin kanssa hänen autollaan Tarmon edustajana piirikokoukseen, joka pidettiin Kuopiossa Niiralassa Kallan ravintolassa.

Piirikokous ei päässyt lainkaan alkamaan, kun sos.dem. ryhmä ja sen keulamieheksi Helsingistä tullut Pekka Martin vaati poistettavaksi eräiltä seuroilta edustusoikeuden. Kysymys oli kokouksen enemmistöstä. Jos olisi poistettu Martinin vaatimat seurat, olisi Pekalla ollut enemmistö. Martinin junttamiehet olivat usean viikon ajan kiertäneet piirin seuroissa. Piiri oli kuitenkin kommunistien hallussa ja piirisihteeri Elof Lindholm oli pitänyt huolen, että näin tulee oleman jatkossakin.

Kun kokouksesta ei näyttänyt tulevan mitään, pyysin puheenvuoron, jossa sanoin:

- Kun tämä kokous ei näytä pääsevän lainkaan alkamaan, niin esitän, että heitämme ulos nuo suunsoittajat, jotka eivät ole edes piirimme jäsenseurojen jäseniä. Ilmoittaudun vapaaehtoiseksi ulosheittäjäksi.

Se ei ollut loppuun harkittu puheenvuoro, sen myönnän. Pekka Martin sai jälkeeni aiheen ääni väristen ilmoittaa kannattajilleen:

- Meitä uhataan täällä jo fyysisellä väkivallalla. Esitän, että me todelliset urheilumiehet siirrymme toiseen paikkaan pitämään piirikokousta, jossa ainakaan henkemme ei ole uhattuna.

"Todellisilla urheilumiehillä" oli jo varattu kokoushuone ja nimeämälleen piiritoimikunnalla papintodistukset esitettäväksi rekisteriviranomaisille.

Pekka Martinin vietyä joukkonsa omaan kokoukseensa, jatkui piirikokous normaalisti. Tein kokoukselle ne esitykset, joita Tarmon puolesta oli päätetty piirikokoukselle esittäkin.

Palasin Einari Frimanin autossa Varkauteen. Emme puhelleet piirikokoustahtumista. Totesin "Jerenkin" olevan häpeissään, joka myöhemmin ei häntä kyllä vaivannut. Kuopion piirikokous vuonna 1951 antoi lähtölaukauksen Einari Frimanin urheilujohtajauralle. Hänestä tuli Pekka Martinin uskollinen käskyläinen. Hän tuki Pekkaa ja hänen politiikkaansa ja Pekka tuki Einari Frimania. Yhteistyö oli hedelmällistä.

Varkauden Tarmo kuin ei VarTP:kään hyväksyneet hajoitustoimintaa. Minä sain seuran kokouksessa synninpäästön. Friman ei tullut kokoukseen lainkaan. Me päädyimme Tarmossa kompromissiin: ettemme hyväksy kumpaakaan piiriä. Lähetämme kilpailulupa-anomuksemme kummankin piirin kautta ja lisäksi suoraan TUL:lle. Se aiheutti kuitenkin määrättyä kitkaa. Kesällä 1951 järjestimme yhdessä Varkauden Urheilijain kanssa kansalliset yleisurheilukilpailut Joutenlahden kentällä. Olimme lähettäneet kilpailulupa-anomuksemme molemmille piireille ja TUL:lle. Kun kisat olivat yhteiset VU:n kanssa, oli VU hakenut niille omalta liitoltaan kilpailuluvan.

Päivää ennen kilpailuja tuli TUL:sta Leo Huttunen allekirjoittama sähke: "Kisanne peruutettu. Teille ei ole myönnetty kilpailulupaa."

Olimme tähän varautuneet. Emme puhuneet siitä mitään VU:lle. He kun olisivat voineet pudottaa Tarmon pois rahanjaosta, joka oli sovittu puoliksi kummallekin. Aimo Karttusalo meni Tarmon puolesta pääsylipun myyjäksi portille. Hänen piti ottaa kassa haltuunsa ja pitää huoli, että voitto jaetaan tasan.

TUL:n hajotuspiirin piirisihteeri Osmo Karhunen tuli mahtipontisena portille. Aimo Karttusalo tunsu miehen, mutta vaati tämän ostamaan pääsylipun.

- Nämä kisat ovat laittomat. Ne pitää keskeyttää, julisti Karhunen.
- Niinkö, sanoi Karttusalo ja vaati Karhusen ostamaan pääsylippunsa.

Palattuani piirikokouksesta harkitsin vakavasti eroamista TUL:sta ja luopumista Tarmon jäsenyydestä. Ajattelin, ettei minun kauppalan liikuntaneuvojana ole sopivaa olla riitelyissä toisena osapuolena, vaikka olisin oikeassakin. Jätin Tarmon johtokunnalle eroamisilmoitukseni. Se merkittiin jäsenkirjaani. Viikon kuluttua peruin eroamiseni. Mietittyäni asiaa huomasin olleeni lapsellinen. Ei vääryyttä voiteta pakoilemalla ja työntämällä pää pensaaseen. Kun on leikkiin ryhtynyt, on se leikittävä loppuun, ajattelin.

TUL:n Kuopion piirin tapaus liittyi suurempiin yhteyksiin. Sillä oli taustalla hävitty sota ja suoranainen hysteerinen kommunismin leviämisen pelko. Sitä se oli. Silloin emme vain jaksaneet käsittää, ettei urheilussa aiemmin suuressa arvossa pidetyt sääntöjen noudattaminen ja reilun pelin henki merkinneet enää yhtään mitään.

"Savon kansa" sos.dem. puolueen piirilehti kirjoitti TUL:n Kuopion piirikokouksen jälkeen pääkirjoituspalstallaan, että vastuun piirin hajoamisesta kantaa mestaripainija Veikko Tarvainen, joka fyysisellä väkivallalla uhkaamalla yritti pakottaa kokousväen hyväksymään kommunistien törkeät väärinkäytökset.

Minusta oli tehty syntipukki ja tavalla, joka nosti minut arvoon arvaamattomaan. Kuvitella nyt, yksi mies peittoaisi koko piirikokousporukan. Artikkelin oli kirjoittanut, sain sen tietää myöhemmin, itse puliveivarien kippari Pekka Martin.

"Suomen Sosiaalidemokraatti" -lehdessä oli uutisoitu minun eroni TUL:sta heti tuoreeltaan. Uutisessa kerrottiin kommunistien kärsineen vakavan takaiskun, kun heidän vahvin valttiinsa ja johtohahmonsa oli eronnut TUL:sta.

Varkaudessa ei voitu 1951 TUL:n liittokokousedustajien vaaleissa äänestää lainkaan.

TUL:n Kuopion piirin hajotustoimet saivat oikeudessa tuomion. Sillä ei kuitenkaan ollut mitään merkitystä, sillä junttamiehet olivat kaikessa hiljaisuudessa perustaneet jo uuden piirin, nykyisen Savon piirin. Siihen oli myös meidän varkauteleisten tyytyminen ja eräät jopa mitä suurimmalla mielihalulla. Ystäväni Einari Friman oli tässä kärkimiehenä.

"Todellinen demokratia"

Vuonna 1953 järjestettiin Romaniassa sen pääkaupungissa Bukarestissa ylioppilaiden ja nuorison festivaalit. Niiden ohjelmassa oli urheilulla oma tärkeä osuutensa. Päätin pyrkiä seuraamaan juhlintaa turistina. Se ei kuitenkaan käynyt. Turisteille oli ikäraja 35 vuotta. Minä olin täyttänyt jo 37, joten olin nuorten juhliin yli-ikäinen.

Otin yhteyttä festivaalitoimikuntaan. Minulle vihjaistiin, että matkani voisi järjestyä, jos minut kirjattaisiin urheilujoukkueen johtajaksi. Se olisi mahdollisuus, eikä käsittäisi kuin painin, joka tulisi hoidelluksi niin, että minulle jäisi aikaa muuhunkin kuin vain painin seuraamiseen.

Minä maksoin itse matkani ja tein sen kesälomani aikana. Käsitökseni oli, että mitä teen omilla rahoillani ja omalla ajallani on minun oma asiani. Näin ei kuitenkaan ollut, elimme "todellista demokratiaa".

Jouduin julkisuuden valokeilaan, kun suostuin Helsingissä festivaalijunaa odoteltaessa pidetyissä lähtiäisjuhlissa lausahtamaan muutaman sanan urheilijain tervehdyskseenä saattoväelle. Se oli, sen myönnän, varsin räväkkää tekstiä ja se julkistettiin mm. "Vapaa sana" -lehdessä komeasti valokuvan kanssa.

Bukarestissa hoitelin painijoitten juttuja, kuten johtajalle kuuluu. Mukana olleet olivat kaikki olleet pitämälläni leireillä ja eräiden kanssa olin jopa itsekin otellut. Tietysti olin heidän tukena ja apunaan kilpailuissa, joiden taso oli olympialaista luokkaa.

Olin täysin selvillä, että TUL oli uhannut antaa kaikille Bukarestiin lähtijöille kilpailukiellon. TUL:n johto oli näet täysin rinnoin mukana käynnissä olevassa "kylmässä sodassa", johon myös Bukarestin festivaalien vastainen kampanja liittyi. Varkaudessa silloinen TUL:n nyrkkeilymestari Pentti Hyvärinen ja painin TUL:n ja Suomen mestari Reijo Nykänen olivat myös aikeissa lähteä Bukarestiin. Minä estin sen. Selitin molemmille, ettei heidän kannata ottaa itselleen kilpailukielloa, sillä sen ne kohlot tulevat varmasti antamaan. Molemmat jäivät pois. Samaa yritin vakuuttaa myös Tarmon yli 4 metrin seiväsmiehelle Erkki Starkille, muttei se tehonnut. Häneltä, kun lähti vaimo mukaan, joten Erkin oli myös lähdettävä ja sillä siisti.

Palattuani festivaalimatkalta, luin sanomalehdessä yllätyksekseni, että minut oli tuomittu puolentoista vuoden toimitsijakieltoon Bukarestin festivaalien lähtijöiden värvärinä. Minä muka olin värvännyt osanottajia, kun totuus oli, että ainakin kahden mestariurheilijan lähdön minä suorastaan tyrmäsin. Totuutta ei kuitenkaan siihen aikaan liikoja kysely. Eikä liioin tuomioita annettaessa kuultu syytetyn selitystä. Pekka Martinilla oli valta ja tukenaan hyvin koulutettu junttamieskaarti, sekä uskollisten alamaisten yhdysmiesverkosto.

Teoriassa toimitsijakielto olisi voinut merkitä minulle paljonkin, sillä liikuntaneuvojana jo toimeni puolesta jouduin olemaan toimitsijana lähes kaikkien urheilulajien kilpailuissa. Varkaudessa toimitsijakiellolleni viitattiin kintaalla. Vain kerran sain todeta sen olemassa olon.

Tarmo järjesti kansalliset painit. Ne pidettiin A. Ahlström Oy:n omistamassa seuratalossa. Minä hoitelin totuttuun tapaan kilpailijoiden punnituksen. Tein pöytäkirjat valmiiksi punnituspöytäkirjasta. Ne olivat tuomariston pöydällä ennen kisojen alkamista. Ylituomarina toimi ystäväni Einari Friman.

Kun Friman tuli paikalle ja näki minut tuomaripöydän takana, niin hän katsoi minua tiukkana ja sanoi:

- Mitäs sinä täällä teet?
- Olen kilpailujen sihteerinä, sanoin hölmistyneenä.
- Ei käy, olet toimitsijakiellossa. Sinun on poistuttava, hän sanoi.

Silloin minulle sytytti. Kokosin pöytäkirjat kainalooni ja ilmoitin, että nämä ovat kaikki syntyneet laittomasti, joten vien ne mukani.

Seuratalossa joutui järjestäjä huolehtimaan myös ravintolasta. Vaimoni oli ottanut sen homman hoitoonsa. Menin vaimoni luo ja ilmoitin, että työmme on laitonta, joten sinun on lähdettävä kanssani kotiin.

Astelimme asunnollemme, joka oli Seurataloa vastapäätä Antinpuisto-kadulla. Ymmärsin, ettei kilpailuista voitu tulla ilman pöytäkirjoja mitään, sillä se olisi edellyttänyt uutta punnitusta jne. Ystäväni Otto Vihavainen tuli hieromaan kompromissia.

- Anna Veksa ne pöytäkirjat. Jere lupasi, että saat olla sihteerinä, hän sanoi.
- Ei käy. Minä en halua istua saman pöydän takana Frimanin kanssa. Jos Jere toimii ylituomarina, minua ei näy kilpailupaikalla, eikä myöskään pöytäkirjoja.

Tähän ei Vihavainen voinut suoralta kädeltä suostua. Hän meni kuulemaan lisäohjeita. Painiporukka oli sitä mieltä, että Frimanin piti siirtyä katsomoon ja olla siellä häiritsemättä kilpailujen kulkua. Olin tervetullut sihteeriksi.

Kilpailut pääsivät pyörimään hiukan aikataulustaan jäljessä. Seuraavana päivänä hoitelin myös punnituksen, tein pöytäkirjat, jotka pidin hallussani kilpailujen alkuun asti. Einari Friman ei tullut kilpailupaikalle, eikä jutusta tullut jälkiseuramuksia.

Bukarestiin tekemälläni festivaalimatalla oli vielä toinenkin seuraamus.

Matkasimme Bukarestiin Neuvostoliiton kautta junalla. Pysähdyimme Leningradissa ja Moskovassa. Tulkkinamme toimi nainen, josta Suomessa olisi oltu kovasti kiinnostuneita. Hän oli noin 40-45 -vuotias ja esitteli itsensä Hanna Partaseksi. Hän puhui hyvää suomea ja vaikutti erittäin älykkäältä. Minä jututin häntä ja kyselin häneltä asioita, joista hän mielellään myös kertoi.

Hana Partanen oli ollut Leningradin piirityksen ajan Leningradissa ja nähnyt sekä kokenut sen kurjuuden ja nälän joka kaupungissa vallitsi. Hän oli toiminut Armas Äikkään apulaisena Suomeen suunnatun propagandaradion suomenkielisenä kuuluttajana. Hänen suomenkielensä tuntui tutulta, joten uskoin täysin hänen tarinaansa. Kun kyselin ja utelin kaikkea mahdollista ja saatuaan tietää minun toimivan nuorison parissa ohjaajana, hän otti osoitteeni ja lupasi järjestää minulle myöhemmin tutustumismatkan Neuvostoliittoon. Unohdin koko jutun, enkä uskonut alkuunkaan yhden naisihmisen pystyvän järjestelemään noin vain tutustumismatkoja. Erehdyin.

Talvella 1954 minulle soitettiin Helsingistä ja ilmoitettiin minulle varatun matkan Neuvostoliittoon. Jutulla oli kiire, minun piti viikonvaihteen aikana saada passini kuntoon ja matkata Helsinkiin.

Samaan aikaan lähti Suomen jääpallomaajoukkue ensimmäiselle ottelumatkalle Neuvostoliittoon. Neuvostoliitto oli tulossa mukaan kansainväliseen urheilutoimintaan myös jääpalloilussa. Sen säännöt poikkesivat melkoisesti Pohjoismaissa käytössä olevista, joten Moskovaan olivat kutsun saaneet Suomen lisäksi myös Norjan ja Ruotsin maajoukkueet. Pidetyssä turnauksessa pelattiin molempien säännöillä ja myöhemmin pidettävässä yhteisessä palaverissa piti sovittaa säännöt yhteen, yhteisiksi jääpallosäännöiksi. Näin myös tapahtui, kuten tiedämme.

Minä hoitelin Varkaudessa VarTP:n jääpallojuttuja, joten luulin tulleeeni valituksi tähän jääpalloporukkaan. Helsingissä ei kukaan tiennyt asiasta mitään tai en osannut kysyä siitä oikeasta paikasta. SNS:n seurasta pääsihteeri Karvonen soitteli eri paikkoihin, muttei saanut muuta selvyyttä kun, että minut oli kutsuttu Moskovaan. Kun passini ja viisumini olivat kunnossa, minut pantiin junaan ja lähetettiin Moskovaan. Siellä asia selviäisi, minulle sanottiin.

Junassa matkusti eräs jälkikäteen Moskovaan kutsuttu Suomen joukkueen jääpalloilija. Hänelle oli järjestetty Leningradista lento Moskovaan. Minä änkesin mukaan. Moskovassa eivät jääpalloisännät tienneet minusta mitään. Paikalla ollut tulkki tutki tilannetta ja sai lopuksi tietää, että minä kuuluiin opetusministeriön delegaatioon, joka oli tutustumassa Neuvostoliiton kouluoloihin. Muistan delegaation vetäjänä olleen opetusneuvos Kuosmasen.

Tapasin opetusministeriön delegaation ja sen tulkin Hanna Partasen Bolhoi-teatterin aulassa ennen sen näytöstä. Kun Hanna sai kuulla minun olevan kiinnostunut myös jääpalloilusta, hän järjesti niin, että sain jäädä seuraamaan jääpalloilijain turnausta.

Olin käenpoikana Suomen joukkueessa ja sen sain myös tuntea.

Kuvaavana esimerkkinä sen ajan suhtautumista Neuvostoliittoon kerron tapauksen jääpallojoukkueen tutustumisesta Leningradissa Eremitaashi-museoon. Kiertokävelyllä oli tultu huoneeseen, jossa säilytettiin Pariisin maailmannäyttelyssä vuonna 1937 näytteillä ollutta jalokivistä tehtyä Neuvostoliiton karttaa. Oppaamme selosti millainen aarre edessämme on jopa rahallisesti, puhumattakaan sen taiteellisesta arvosta. Joukkueen tulkkina toimi Auer niminen mies Helsingistä ja Lamppu niminen kaveri joukkueen johtajana. Kun opas oli lopettanut, otti Lamppu puheenvuoron:

- Älkää pojat uskoko sanaakaan tuosta höpinästä. Lasipaloista se on koottu, hän selitti.

Oppaamme loukkaantui syvästi ja vaati Lampulta selitystä. Tämä vastasi:

- Me suomalaiset kyllä tunnemme ryssät. Ei siinä selittelyjä tarvita.

Kerrottakoon, että Suomen Palloliiton jääpalloasiantuntijoina olivat matkalla kaksi free-lance toimittajaa. Esko Pekonen, joka edusti Uutta Suomea sekä Yrjö Tuhkanen Helsingin Sanomista. Tältä matkalta toimme tuliaisiksi jääpalloiluun lautareunat. Millaiset ne piti olla, sen Palloliitto sai tietää minun ottamistani valokuvista. Pekonen ja Tuhkanen olivat suurimman ajan kahden viikon ajasta, jonka matkalla viivymme, täysin ympäröityinä kännissä.

Vilkas urheilutoiminta

urheilutoimikunta nousi Varkaudessa nopeasti sota-ajan aallonpohjasta, vaikka harjoitteluolot olivat kurjat. Jääpallo pyöri hyvin ja myös VarTP:lle saatiin maarata. Se jäädytettiin Joutenlahden kentälle. Se oli hyvin erikoinen operaatio, joka vaatisi ihan oman lukunsa. Jalkapalloa pelattiin paljon, mutta vain pelattiin. Menestyminen oli heikkoa.

Paini koki suuren nousun. Vuodesta 1946 vuoteen 1955, jolloin minun liikuntaneuvojakauteni Varkaudessa päättyi, tuli Varkauteen tosi rutosti painimestaruuksia. Vilho Itkonen voitti 1948 Suomen, Erkki Kari muistaakseni 1951 TUL:n, Reijo Nykänen otti TUL:n ja Suomen mestaruudet, Aulis Immonen nousi huipulle, Toimi Mustonen voitti nuorten SM-mitalin ja Reino Kilpiö, Tauno Tarvainen sijoittuivat TUL:n mestaruuskisoissa palkinnoille, noin vain ulkomuistista saavutuksia muistellen. Minä olin TUL:n mestaruuskilpailuissa vielä 1948, Veikko Männikkö voitti ja jäin toiseksi.

Varkauden Tarmo kuului noina vuosina TUL:n johtavien painiseurojen joukkoon. Osoituksena tästä oli mm., että Tarmo sai järjestettäväkseen vuonna 1948 Suomen mestaruuskilpailut sekä Lontoon olympiakarsinnat.

Yleisurheilu oli sodan jäljiltä täysin nukuksissa. Pikku hiljaa saimme sen elpymään. Tarmolla oli jo 50-luvun alkaessa melkoinen yleisurheilijain kaarti. Oli juoksijoita ja hyppääjiä, erityisesti seiväsmiehet olivat meillä ilonaiheena. Seiväsmiesten kärkimiehenä ja vetäjänä oli Erkki Stark. Hän oli hiljainen kaveri. Hän kokosi ympärilleen seiväshyppääjien porukan, johon kuuluivat Pekka Pitkänen, Teuvo Immonen, Pentti Lehtoranta ja tietysti Erkki itse. Siihen aikaan neljä metriä oli seiväshypyssä melkoinen tulos. Tarmon kaikki kärkimiehet kuuluivat tuohon 4 metrin ylittäneiden kerhoon.

Kun seiväsmiehillä ei ollut mahdollisuuksia talviharjoitteluun, niin he tekivät harjoituspaikan itse Joutenlahden kentän takamaastoon. Siellä oli puitten keskellä polku ja sen toiseen päähän he kokosivat olkia pehmusteeksi. Katto oli korkealla, siitä ei ollut huolta. Kylmästä oli harmia, se jopa häytti, muttei vienyt innostusta.

Nyrkkeilijäin harjoitusolot olivat kurjaakin kurjemmat. He saivat kokoontua harjoituksiinsa milloin missäkin. Mutta tuloksia näkyi. Pentti Hyvärinen nousi TUL:n mestariksi ja Esa Hentunen ihan nyrkkeilyimme eliittiin vaikkei mestaruuteen yltäneitäkään. Harrastusta oli ja innostus korkealla.

Sain elvytyksi 30-luvulla suositun Varkauden halkijuoksun. Juoksu alkoi Savontiellä ja käytiin 10 miehisin joukkuein. Juoksu päättyi Joutenlahden kentälle, jossa oli sitten muuta ohjelmaa. Oli nyrkkeily- ja painonnostokilpailut sekä rataviestejä naisille, tytöille ja pojille, oli jalkapallo-otteluja ja kerran jopa sellainen huippujännittävä lentopallo-ottelu kuin Repokangas - Muu Eurooppa. Se oli tietämäni mukaan ensimmäinen virallinen lentopallo-ottelu Varkaudessa. Siitä kehitettiin sitten eri kauppalanosien lentopalloturnaus.

Halkijuoksu oli aikoinaan kokonaan Tarmon hoitama ja järjestämä. Sodan jälkeen siitä tehtiin kaikille yhteinen. VU:n poppookin tuli mukaan. Juoksu keräsi lähimain parisen sataa osanottajaa ja oli virkistävä ruiske kesäurheilukauden alkuun.

A. Ahlström Oy järjesti ennen sotia suurena massaurheilutapahtumana ns. Tehtaan Hiihdot. Niillä oli urheilullinen arvonsa, joskin väitettiin osanoton olleen melkein pä pakollista.

Kun oli enemmän kuin selvää, ettei Tehtaan Hiihtoja voitu jatkaa entiseen tapaan, olosuhteet olivat muuttuneet, niin yritimme tilalle Ammatillisia hiihtoja, joihin osanotto rakentui osastojen jäsenyyteen.

Idea oli hyvä, käytännössä keho. Osanottoluvuissa pudottiin kauas Tehtaan Hiihtojen luvuista, eikä ne saaneet aikaan samanlaista säväystä kuin aikoinaan Tehtaan Hiihdot.

Olin kuullut Karhulassa ja Myllykoskella järjestetyistä harrastushiihdoista, joissa kukin kiersi merkityn ladun milloin hänelle sopi ja aikaan, johon kunto riitti ja lopuksi merkitsi itse erilliseen suorituskorttiin hiihdon päivämäärän ja kilometrit. Esitin ideaani yhtiölle ja Leif Glöersen innostui siitä ja antoi sille siunauksensa. Sovittiin, että arvotut palkintomatkat jonnekin lomakeskukseen, joksi tuli Vuokatin urheiluopisto, yhtiö rahoittaa kymmenen, kauppa viisi. Hiihto sai hyvän vastaanoton ja on pienin muutoksin käynnissä vieläkin Varkaudessa.

Asiassa on huvittava puolensa. Kun olin mahdollisimman huonoissa väleissä Valo Kilpiön ja Uuno Kutvosen kanssa, jotka edustivat Varkaudessa kunnallista valtaa sos.dem. mandaatillaan, niin jo toisena talvena nämä herrat yrittivät kieltää kauppalan osaoton Harrastushiihdon palkintoihin. Se on niitä Tarvaisen hupsutuksia, olivat todistelleet. Leif Glöersen palautti kuitenkin herrat nopeasti järjestykseen. Isännän ääntä oli toteltava. Myöhemmin annoin tukeni Harrastushiihdon järjestelyjen siirtämisen Varkauden Ladun nimiin. Tällä takasin hiihdon jatkuvuuden.

Tarmon toiminta kehittyi ja vilkastui. Tiesimme, ettei TUL:ssa olla erikoisemmin ihastuneita alaseuroista, mutta me Varkaudessa näimme niiden laajentavan seuramme toimintoja. Panimme pystyyn Könönpellon Kirin, Kuvansin Kuohun, Lutilan Tarmon ja Puurtilan Vastuksen. Ne hoitelivat asuma-alueellaan jäsenkeskeisiä urheiluja ja toimintaa oli melkoisesti. Ulospäin kaikki edustivat Tarmoa. Ellei Helsingistä ja Savon piiristä olisi sotkeuduttu asioihimme ja ellei meitä olisi jaettu vuoshiin ja lampaisiin, organisaatiomme olisi ollut hyvinkin tuloksekas.

Erikoisin tilanne oli Puurtilassa. Siellä löytyi innokkaita pesäpalloilun harrastajia. Olimme lopettaneet pesäpalloilun sekä Tarmon että VarTP:n ohjelmasta. Se tehtiin yhteisellä sopimuksella VU:n kanssa, joka myös luopui pesäpallosta. Pesäpallo julistettiin Varkaudessa pannaan. Mutta Puurtilassa sitä pelattiin ja innokkaasti. Olin ollut lopettamassa pesäpalloa, jonka tekoni totesin typeryyden huipentumaksi. Yritin korjata hölmöytteni suosittelemalla Puurtilan Vastuksen rekisteröitymistä itsenäiseksi seuraksi. Sen ohjelmaan kuuluisi vain pesäpallo. Ajatus sai innokkaita kannattajia Puurtilassa. Mutta mikä olikaan vastaanotto?

TUL:n Savon piirissä kauhistuttiin. Varkaudessa oli tekeillä jotakin sellaista, jolla ei ollut Einari Frimanin siunausta. He hajoittavat liittomme yhtenäisiä rivejä, kauhisteli "Savon Kansa" etusivun uutisena. Puurtilan Vastuksen itsenäistyminen kiellettiin. Se ei kelvannut TUL:n jäsenyyteen.

Puurtilalaiset halusivat kuitenkin pelata pesäpalloa. He perustivat Puurtilan Kisa-Pojat seuran, joka aluksi lähti liikkeelle WU:n alaosastona, myöhemmin itsenäisenä pelkästään pesäpalloiluseurana.

Puurtilan Vastus nukahti, sen hommat olivat hoidetut.

Myöhemmin Kuvansin Kuohu itsenäistyi. Se hyväksyttiin TUL:ssa, kun oli saatu varmuus, ettei kommunisteilla ole siinä järin suurta jalansijaa.

Erikoisimmat kilpailut järjestin (minä ne järjestin) Varkaudessa työväentalon juhlasalissa, jonne sijoitimme näyttämölle painimaton, näyttämön eteen nyrkkeilykehän ja painonnostolavan. Pidimme ikiomat Varkauden voimailumessut. Osanotto oli joka lajiin täysin riittävä ja koko homma saatiin lävitse kolmessa tunnissa. Yleisöä sali tupaten täynnä ja tyytyväinen näkemäänsä. Saadut tulot jaoimme seuroille, Tarmolle ja VU:lle, osanoton perusteella. VU:n osanotto supistui painonnostoon.

Sitten tuli potkut

Varkauden urheilun häpeäpilkkuna oli vielä 50-luvulla todella surkea uimalaitos. Kaiken kukkuraksi vuonna 1954 uimalan yläpuolelle rakennetuista omakotitaloista johdettiin avoviemärit Huruslahden uimalaitoksen rantaan, eräs viemäri suoraan 25 metrin altaaseen. Minä liikuntaneuvojana tein mitä tehtävissä oli ja sain omakotirakentajat kovasti vihaisiksi.

Minä olin naputellut paikalliseen yhtiön omistamaan "Varkauden Lehteen" erinäisiä urheilu-uutisia ja jopa pakinoitakin. Naputtelin myös SKDL:n piirilehteen "Kansan Sanaan" sekä uutisia että urheilupoliittikkaa käsitteleviä pikku pakinoita. Järin häävejä juttuja ne eivät olleet, mutta vuosi vuoden jälkeen tein niitä enemmän ja enemmän. Varmuus kasvoi yltiöpäisyydeksi.

Elokuussa 1954 oli Huruslahden uimalassa päättynen uimakoulun promotio. Kauppalan ihka tuore kauppalanjohtaja varatuomari Eino E. Salmi piti puheen ja painoi seppelleet maisterien ja kandidaattien päähän. Minä sain puheen vietäväksi Varkauden Lehdelle. Olin saman päivänä tehnyt kiukkuisen pakinan kauppalan surkeista urheilulaitoksista, kun olin juuri kuullut, ettei urheilukentän ympärillekään saada vielä iataa. Lehden toimitussihteeri Sirkka Makkonen jätti Eino E. Salmen puheen pois ja sijoitti hänen kuvansa pakinani viereen. Pakinassani sanottiin:

"Kauppalassamme puhaltavat urheilulle vihamieliset tuulet uimalaitoksen ylin hyppytorni on pitänyt jo käyttäjilleen vaarallisena purkaa. Kahta alinta ei tarvitse, tuuli pitää siitä huolen".

Sille, joka luki tekstini ja silmäsi vierellä ollutta kuvaa, ei jäänyt epäselväksi, mistä ne vihamieliset tuulet ovat lähtöisin.

Varatuomari Eino E. Salmi oli valittu Varkauden kauppalanjohtajaksi vastoin puolueensa suositusta, kommunistien ja porvareitten äänillä. Se oli kova rike, jota Eino E. Salmi kaikin mahdollisin keinoin pyrki korvaamaan. Hän olikin ehtinyt jo paljon. Hän oli jo nostanut syytteen työttömien lähetystä vastaan kapinasta, kun nämä pyrkivät hänen luokseen keskustelemaan paikkakunnan työttömyystilanteesta.

Eino E. Salmi oli tietysti tekstistäni syvästi loukkaantunut ja samalla hyvin mielissään. Se tarjosi hänelle tilaisuuden osoittaa lakimiestaitojaan ja puolueelleen näytön siitä, ettei häntä voi syyttää ainakaan kommunistiystävällisyydestä.

Odotin, että minua kohtaan aloitetaan virkaehtosopimuksen mukaiset rankaisutoimet. Aiemmin ei tiillilläni ollut yhtään varoitusta eikä edes muistutustakaan. Minua ei myöskään oltu arvosteltu, ei lehdissä eikä julkisissa kokouksissakaan.

Kaikki kävi kuitenkin yksinkertaisemmin kuin olin kuvitellut. Valtuutettu Abel Lankinen marssi viikko juttuni julkaisemisen jälkeen pidetyssä valtuuston kokouksessa puhujapöytäntöön. Käsiteltävänä oli lisätalousarvio, eikä minua koskevaa asiaa ollut edes esityslistalla. Abel Lankinen, josta myöhemmin tuli Paperityöväenliiton palkkasihteeri, esitti lyhyesti ja ytimekkäästi, että kauppalan liikuntaneuvoja Veikko Tarvainen on toimeensa sopimattomana erotettava. Se oli ennakolta sovittu juttu. Kun valtuusto ei tiennyt mitä sanoa, kun asiaa ei ollut listalla eikä sitä oltu käsitelty kauppalanhallituksessa, niin vastustavia ääniä ei kuulunut. Puheenjohtaja Valo Kilpiö tulkitasi asian siten, että valtuusto oli yksimielisesti erottamisen takana.

Ihan näin yksinkertaisesti ei tarina jatkunut. Se jatkui kauppalanhallituksessa ja tuotiin vielä kerran valtuustoonkin. Porvariryhmässä Uno Turunen julkisesti paheksui, eräät olivat äänestämättä, mutta parin äänen enemmistä säilyi.

Lakimiesystäväni Erkki Puttonen selitti, että Eino E. Salmi on toiminut ihan lakien mukaan. Kun kukaan ei esitä minun tehneen mitään rikosta, ei minua tarvitse kuulla. Eikä kukaan esittänyt. Minun sanottiin vain olevan sopimaton.

Urheilulautakunta totesi minun hoitaneen tehtäväni täysin moitteettomasti. Urheiluseurat Tarmo ja VarTP olivat myös samaa mieltä, paitsi ystäväni Einari Friman ja Jaakko Viitasaari. Eräät ammattiosastot, mm. Paperiliiton osasto 14 sekä Varkauden viran- ja toimenhaltijain yhdistys ry. esittivät paheksumisensa. Myös kansakoulun opettajien kokouksessa asiasta oli keskusteltu. Oli todettu Tarvaisen olevan hyvä ammattimies ja opettajat ovat olleet häneen tyytyväisiä.

Laki oli, että kuka ottaa ja palkkaa, se voi myös erottaa. Syyksi riittää toteamus, että on toimeen sopimaton. Kauppalanhallitus oli minut valinnut, se myös erotti. Tiesin valittamisen olevan ajanhaaskausta, mutta valitin kuitenkin. Piruuttaen.

Juttuun liittyy eräs surullinen pointtikin. Ystäväni kauppalanhallituksen ja valtuuston jäsen ja Varkauden Tarmon tunnustettu hommamies Toivo Suomalainen suuttui tapauksesta niin, että erosi sekä valtuustosta että kauppalanhallituksesta. Hän oli asiallinen mies ja oli todella vahinko, että minun tapaukseni katkaisi hänen kunnallismiesuransa.

SKDL:n ryhmä tarjosi Toivo Suomalaisen kauppalanhallituksen paikkaa minulle. Otin sen vastaan. Eikö ollutkin hupaisa tilanne? Toimeen sopimaton virkamies istui erottajiensa parissa tekemässä päätöksiä kuin olisi ihan sopiva mies?

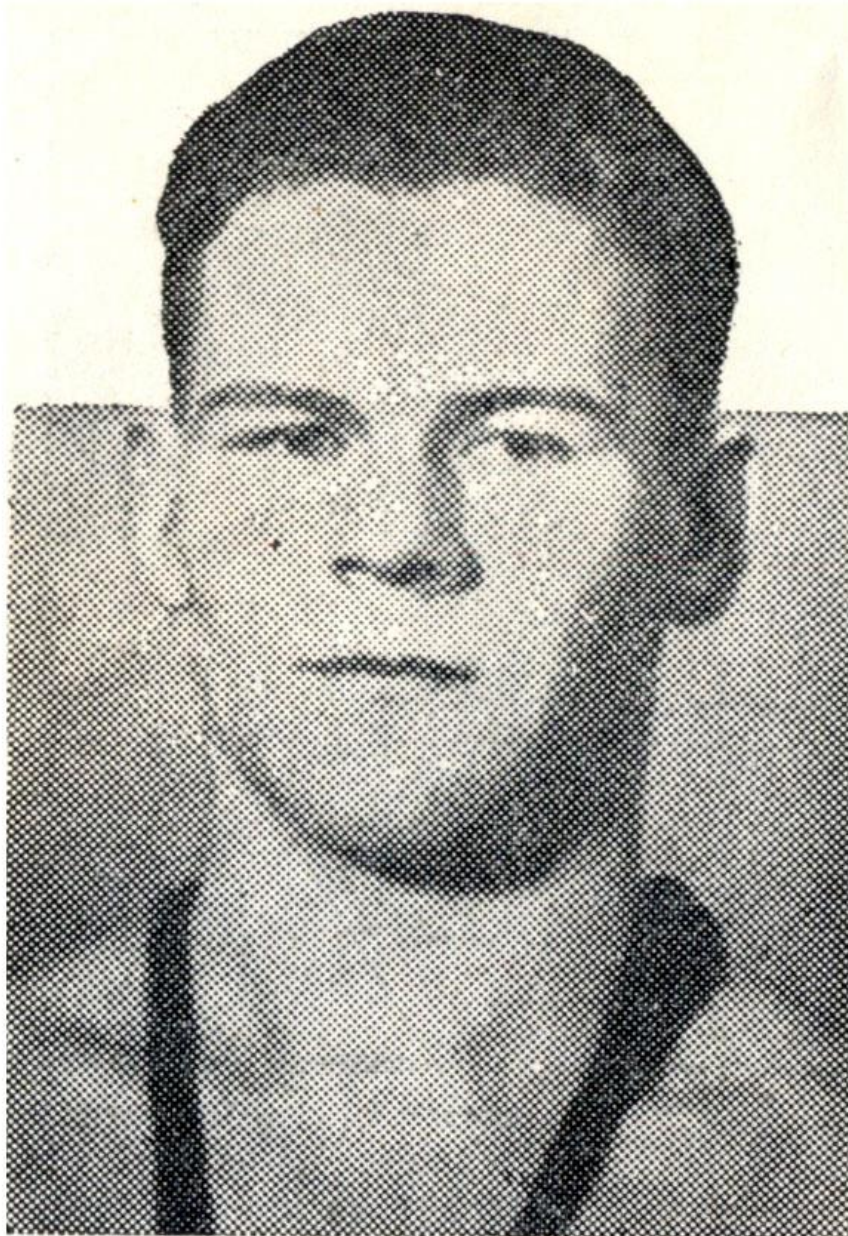
Heti, kun valituksestani oli tullut Korkeimman hallinto-oikeuden päätös, kiikutettiin minulle häätö asunnostani. Aiemmin en tiennyt asuneeni virka-asunnossa, nyt tiesin kun sain hädän.

Minulla oli edessäni varsin merkittävä muutos elämässäni. Olin menettänyt ainoan ammatin, jota varten olin hiukan opiskellut ja josta myös pidin. Kukapa ottaisi palvelukseensa liikuntaneuvojaa, joka oli potkittu pois toimestaan sopimattomana tehtävään? Ei kukaan.

Naputtelustani, jota olin tehnyt harrastuksena, tuli minulle pelastus. Tiesin melko paljon urheilusta ja urheilijoista. Urheilutoimittaja voisi olla se homma, johon ehkä kelpaisin. Näin myös tapahtui. Piipahdin välillä pari vuotta TUL:n painivalmentajana, toimi, jota varten aikoinaan menin pitkälle kurssille. Valmentajan homma ei enää tyydyttänyt, joten erosin ja läksin naputtelutyöläiseksi. Ja nyt olen jo eläkkeellä, palkittu jopa lehtimieseläkkeelläkin, minä toimeen sopimaton liikuntaneuvoja.

Lähteet ja liitteet

1. TUL:n painijaoston kirje 24.11.1947. Esitetään kiitos hyvin hoidetusta painijain valmennuksesta SM-paineihin.
 2. TUL:n Karjalan piirin kirje 18.9.1951, jossa ilmoitetaan Tarvaisen olevan sopimaton hoitamaan piirin painijoiden leiriä.
 3. Varkauden Lehti 17.8.1954. Lehti julkaisi Veksan pakinan, josta kauppalanjohtaja Eino E. Salmi kovasti närkästy.
 4. Varkauden kauppalanvaltuuston kokouksen pöytäkirjan §155 lisätalousarvion käsittelyssä 23.8.1954. Valtuutettu Lankinen vaati liikuntaneuvoja Veikko Tarvaisen erottamista sopimattomana toimeensa.
 5. Kauppalanhallituksen 6.9.1954 kokouksen §825, jossa hallitus äänin 5-2 päätti esittää valtuustolle Tarvaisen erottamista.
 6. Valtuutettu Toivo Suomalaisen puhe 26.10.1954 pidetyssä valtuuston kokouksessa (§194)
 7. Lyhennysote Varkauden kauppalanvaltuuston 26.10.1954 pidetyn kokouksen pikakirjoituspöytäkirjasta (§194) valtuutettu Jaakko Viitasaaren (sos.dem.) ja Uno Turusen (porv.) puheenvuoroista
 8. Veikko Tarvaisen Kuopion lääninhallitukselle erottamisestaan esittämä valitus
 9. Paperiliiton Varkauden os. 14 kauppalanvaltuustolle lähettämä vastalause Veikko Tarvaisen erottamisesta ja vaatimus irtisanomisen peruuttamisesta
 10. Varkauden Kunnallisvirkamiesyhdistys ry:n ja Varkauden kauppalan Viran- ja Toimihaltijain Yhdistys ry:n kauppalanvaltuustolle 22.9.1954 päivänä esittämä vastalause Veikko Tarvaisen erottamisesta
 11. Ote kauppalanhallituksen 29.4.1954 pitämän kokouksen pöytäkirjasta (§882), jossa kauppalanhallitus on käsitellyt virkailijayhdistysten kirjelmän ja päätti antaa vastineen lehtien kirjoitteluun
 12. Urheilulautakunnan puheenjohtaja Eero Paasin (sos.dem.) antama työtodistus Tarvaisesta liikuntaneuvojana
 13. Varatuomari Kalevi Nyysösen allekirjoittama Veikko Tarvaiselle 3.12.1955 lähettämä ilmoitus, että Tarvaisen on luovutettava kauppalalta vuokraamansa huoneisto 2.1.1956 mennessä.
- Könönpellon urheilutalo -kysymyksestä ei löydy Valtion urheilulautakunnan arkistosta kuin päätös avustuksen hylkäämisestä. Lautakunnan sihteerinä toimi tuona aikana voimistelunopettaja Väinö Laherma, joka ei muista (ei halua) asian myöhempiä käsittelyvaiheita.

SUOMI A.
Välisarja:
Veikko Tarvainen.

Tarmon "Veksa" Tarvainen maaottelujapainijana!

